

ELEKTROPRIVREDA

LIST ELEKTROPRIVREDE CRNE GORE A.D. NIKŠIĆ

ISSN 1805136 | BROJ 401-402 | NIKŠIĆ | DECEMBAR 2020.

Godina izazovna, ali i uspješna

04. **ĐOKO KRIVOKAPIĆ:**
EPCG JE ŽILA KUCAVICA
PRIVREDE

08. **IGOR NOVELJIĆ:**
NETO DOBIT ZA TRI
GODINE 100 MILIONA

19. **RAJKO GOLUBOVIĆ:**
NAJVAŽNIJE JE OPŠTE
DOBRO SVIH U KOLEKTIVU

Sadržaj

04.
INTERVJU: **ĐOKO KRIVOKAPIĆ,**
PREDSJEDNIK BORDA DIREKTORA
EPCG JE ŽILA KUCAVICA PRIVREDE

22.
OBJEKTIV: **OLGA RADOVIĆ**
SERTIFIKATI OMOGUĆILI
SAVREMENO POSLOVANJE

31.
INTERVJU: **IVAN MRVALJEVIĆ,**
EPCG POSTALA ČLAN
ORGANIZACIJE IHA

08.
INTERVJU: **IGOR NOVELJIĆ,**
IZVRŠNI DIREKTOR EPCG
NETO DOBIT ZA TRI GODINE
100 MILIONA

24.
AKTUELNO: **POTPISAN UGOVOR O**
REVITALIZACIJI AGREGATA A3 U
HE „PIVA“ ISPUNJAVANJE STROGIH
ZAHTEVA 21. VIJEKA

33.
FC SNABDIJEVANJE:
ODRŽAN VISOK STANDARD
POSLOVANJA

11.
OBJEKTIV: **TRGOVINA ELEKTRIČNOM**
ENERGIJOM TOKOM 2020. GODINE
USPJEŠNI U TURBULENTNOJ GODINI,
NAREDNA PUNA NEIZVJESNOSTI

26.
AKTUELNO:
PRELIMINARNA FINANSIJSKA
PONUDA ZA VJEKTROELEKTRANU
„GVOZD“

36.
RUP:
ULASKOM U EPCG GRUPU
OBEZBIJEĐENA FINANSIJSKA I
PROIZVODNA STABILNOST

14.
AKTUELNO: **IZVRŠNI RUKOVODIOCI**
O POSLOVANJU U 2020.
USPJEŠNA GODINA SA PUNO
IZAZOVA

27.
AKTUELNO: **RADOVI NA DEPONIJI**
MALJEVAC U PUNOM JEKU
ZA VISOKE EKOLOŠKE STANDARDE

39.
CEDIS:
OCUVANA STABILNOST UPRKOS
KRIZI

19.
INTERVJU: **RAJKO GOLUBOVIĆ,**
PREDSJEDNIK SOZ EPCG
NAJVAŽNIJE JE OPŠTE DOBRO
SVIH U KOLEKTIVU

28.
OBJEKTIV: **MARIJA JANJUŠEVIĆ,**
IZVRŠNI RUKOVODILAC DIREKCIJE ZA
PLAN, KONTROLU I IZVJEŠTAVANJE
KONTROLING POSLOVANJA

43.
INTERVJU: **SAŠA MUJOVIĆ,**
DEKAN ETF U PODGORICI
EPCG JE NAŠA MATICA I GARANT
RAZVOJA FAKULTETA

ELEKTROPRIVREDA

Predsjednik odbora direktora
ĐOKO KRIVOKAPIĆ

Izvršni direktor
IGOR NOVELJIĆ

Izvršni rukovodilac direkcije za ljudske resurse
PREDRAG KRIVOKAPIĆ

Rukovodilac sektora za korporativne komunikacije
RAJKO ŠEBEK
rajko.sebek@epcg.com

Specijalista za internu komunikaciju
MITAR VUČKOVIĆ
mitar.vuckovic@epcg.com

Glavni i odgovorni urednik
MIODRAG VUKOVIĆ
miodrag.vukovic@epcg.com

Redakcija
TATJANA KNEŽEVIĆ PERIŠIĆ
tatjana.perisic@epcg.com

Dizajn i priprema za štampu
STUDIO 081 D.O.O.
hello@studio081.me

Adresa redakcije: Ulica Vuka Karadžića 2 Nikšić

Tel/Fax: 040/204-223

E-mail: list.epcg@epcg.com

Web site: www.epcg.com

Izdavač: Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić

Tiraž: 1200

Štampa: Grafo Group

POTPISAN UGOVOR O

24. REVITALIZACIJI AGREGATA A3 U HE „PIVA”

ŠAHOVSKI KLUB EPCG NIKŠIĆ: ČUVARI SVIJETLE TRADICIJE

62.

47.

DRUGI PIŠU:

INOVATIVNIM RJEŠENJIMA DO ZELENIH IZVORA ENERGIJE

51.

AKTUELNO: INSTALACIJA SOLARNIH PANELA NA KROVU I PARKINGU UPRAVNE ZGRADE EPCG ENERGETSKI EFIKASNO I MODERNO

53.

AKTUELNO: ADAPTIRAN DIO PRIZEMLJA U POSLOVNOJ ZGRADI EPCG U PODGORICI PROSTOR PO MJERI SAVREMENIH ZAHTJEVA

55.

**PREDSTAVLJAMO: MOMČILO ĐŽARIĆ, RUKOVODILAC SEKTORA ZA SAOBRAĆAJ, TRANSPORT I MEHANIZACIJU
OPRAVDALI SMO POVJERENJE**

60.

DRUŠTVO: DR BILJANA DENDIĆ, SPECIJALISTA TRANSFUZIJSKE MEDICINE DAVANJE KRVI NE POVEĆAVA RIZIK OD KORONAVIRUSA

62.

**ŠAHOVSKI KLUB EPCG NIKŠIĆ:
ČUVARI SVIJETLE TRADICIJE**

63.

**DRUŠTVO:
EPCG GENERALNI SPONZOR RUKOMETNOG SAVEZA**

64.

DRUŠTVO: EPCG PODRŽALA EKOLOŠKU AKCIJU POŠUMLJAVANJA PARKA "TREBJESA" - U VREMENU OTUĐENJA, PRIRODA JE SPAS

66.

**PUTOPISNA REPORTAŽA:
VELIČANSTVENI GRAĐEVINSKI PODUHVAT**

ĐOKO KRIVOKAPIĆ, PREDSJEDNIK BORDA DIREKTORA

EPCG je žila kučavica privrede

Naša kompanija je prošla veliki i izazovan put, ali je došla do pozicije sigurnog oslonca i pokretača sveukupnog društvenog razvoja i "žila je kučavica" crnogorske privrede. To smo postigli odgovornim i posvećenim pristupom, i menadžmeta i svih zaposlenih, kaže Đoko Krivokapić, dodajući da ne može da vjeruje da bi politička promjena vlasti, a pretpostavljeni, iako ne opravданo, i novi menadžment, mogao da zaustavi procese koji su pokrenuti jer su oni dobri i za državu i cijeli energetski sistem države. Samo neko, kome nije na srcu razvoj Crne Gore, blokirao bi VE Gvozd, HE Komarnicu, SE Briska Gora kod Ulcinja, jer su to projekti budućnosti!

Tatjana Knežević Perišić

Razgovor sa predsjednikom Borda EPCG, Đokom Krivokapićem, počinjemo "unazad", od kada je došao u našu Kompaniju. Bilo je to vrijeme, kada je italijanska A2A imala visok udio vlasništva i kada je Elektroprivreda bila stabilna kompanija, koja, međutim, nije bila investiciona "sila", kakva djeluje danas, poslije četiri godine novog menadžmenta:

-Jeste, to je bilo 2017. godine, kada je, po zahtjevu Vlade, restrukturiran Odbor direktora sa, kao i ranije većinskim crnogorskim sastavom. Kompanija A2A je tu bila u punom kapacitetu, većina menadžmenta su bili njihovi ljudi... Bio je to interesantan momenat za mene, koji sam došao iz sasvim drugog segmenta rada, ali bio sam počastvovan povjerenjem koje sam dobio, da pokušam neke stvari promjeniti i učiniti boljim.

EPCG sam gledao kao moćan privredni kolektiv, koji po meni, nije bio dovoljno valorizovan. Već je bilo izvjesno da je A2A izgubila interes za sami razvoj EPCG, imali su neku strategiju da imaju što više novca na računu, a da ne investiraju, osim onoga što je bilo potrebno za prostu reprodukciju, što je, po mom mišljenju kao ekonomiste, korporativno neprihvatljivo.

Mislim da se i oni, nijesu najbolje snašli ili su samo slijedili instrukcije

svog poslodavca iz Italije, tako da nam je pružena prilika da EPCG vratimo na kolosijek koji zaslужuje i da postane lokomotiva razvoja Crne Gore. Italijani su imali i neusklađene finansijske bilanse; sa jedne strane ogromne gubitke, sa druge neraspoređenu dobit. I to je bio moj početak u EPCG.

Na dan izbora novog Odbora direktora 31.01.2017. god. EPCG je u najkraćem

karakterisala povoljna elektroenergetska i ekonomska situacija, uredno obezbjeđenje konzuma, neraspoređena godišnja dobit za 2015. godinu od 33,7 miliona eura kao i poslovni gubitak iz prethodnog perioda od 157 miliona eura. Takođe napominjem da je na snazi je bio Akcionarski ugovor država Crna Gora – A2A u vezi sa međusobnim odnosima u EPCG OD 29.08.2016. godine.

Sredinom 2017. godine dobili smo našeg Izvornog direktora, dok su, vrijeme je pokazalo izuzetno opravdanim, na menadžerske pozicije došli ljudi iz same EPCG. U direktnoj komunikaciji sa Ministarstvom ekonomije i sa drugim nadležnim državnim organima, pristupili smo izradi finansijskih bilansa, da time stvorimo preduslove za isplatu dividende vlasnicima i izgradimo zdrave biznis pretpostavke za budući rad.

ĐOKO KRIVOKAPIĆ

Prije svega bilo je neophodno bilanse EPCG-e normativno pozicionirati, to jeste na zakonom utemeljen način eliminisati gubitak iz poslovnih knjiga jer smo imali svojevrsan nonsens, dosta veliku neraspoređenu dobit, a isto tako i veliki nepokriveni gubitak. Ukupni akumulirani gubitak EPCG na kraju 2016. godine iznosio je skoro 157 miliona eura i isti je pokriven na osnovu adekvatne Odluke Skupštine

akcionara na samom kraju 2017 godine.

Tada se među prvim, nametnulo pitanje preuzimanja Rudnika uglja u Pljevljima. Kao jedini naš dobavljač uglja za TE, strateški, bio nam je jako interesantan, napravili smo sveobuhvatnu analizu, konsultovali renomirane kuće i u jednom zahtjevnom procesu, preuzeeli Rudnik uglja. Sama inicijativa za objedinjavanje termoenergetskog kompleksa u Pljevljima datira još od kraja prošlog vijeka, pa smo smatrali da smo tako konačno ispravili višedecenijsko neracionalno kašnjenje i da se, u skladu s trendovima i dešavanjima u energetskoj industriji, usmjeravamo prema povećanju nivoa vertikalne integrisanosti ova naša dva segmenta proizvodnje. Inače, poslovno razumljivo, sví rudnici uglja u regionu posluju u sastavu termoelektrana ili kao dio mješovitih društava, a u principu se radi o kapacitetima sličnog obima kao TE „Pljevlja“ i RUP. Jedan od naših, tada glavnih ciljeva, je bilo sigurno, pravovremeno i neprekidno snabdijevanje ugljem, što je u proizvodnom i finansijskom smislu dovelo do ušteda uslijed smanjena troškova i sigurnog sinergijskog efekta. Koliko je to bila i više nego dobra investicija, a prije svega poslovna odluka, pokazuju pozitivni rezultati poslovanja koji su iz godine u godinu nakon preuzimanja bili sve bolji; i ove godine Rudnik će završiti poslovnu godinu sa desetak miliona dobiti, pa zar to nije sjajan rezultat? To je, po meni, i najbolji iskaz cijelog ovog postupka i satisfakcija na dosta veliki broj negativnih komentara koji su pratili ovaj proces.

S druge strane, Termoelektrana Pljevlja, kao naš jedini fiksni izvor energije, ujedno i nastabilniji oslonac našeg sistema, od 2017. god. nije zabilježila ni jedan duži ispad, u kontinuitetu ima izvanredne

performance, a tokom 2021. god. bi trebala ući u trogodišnji ciklus ekološke rekonstrukcije, o čemu je javnost u potpunosti informisana.

Planovi EPCG su u početku djelovali preambiciozno ali uz ogroman rad, trud i stručno zalaganje zaposlenih, ispostavili se i realnim, u skladu sa vizijom koju smo svi dijelili, da EPCG mora biti pokretač i inicijator razvoja države. U skladu s tim, kao dobri domaćini, pristupili smo saniranju odnosno kompletnoj modernizaciji naše dvije hidroelektrane „Piva“ i „Perućica“; sa završetkom reparacije trećeg agregata u „Pivi“, koja bi trebala biti završena krajem naredne godine, uspjećemo da ta dva naša „suva zlata“ dovedemo, maltene, na nivo novih elektrana, da bez nekih velikih zahvata, mogu biti siguran izvor energije narednih tridesetak godina, što je poduhvat bez premca, slobodno tako da kažem i svakako investicije i rekonstrukcije koje u ovom obimu nijesu radjena od njihove izgradnje.

Puno je urađeno i u segmentu stvaranja boljih radnih preduslova za rad naših zaposlenih. Na „Perućici“ je poslije dugo godina, rekonstruisana i sama poslovna zgrada, što je bila naša obaveza, imajući u vidu značaj ove elektrane i njenu poziciju u našem sistemu. U „Pivi“ takođe, pa iako je rad zaposlenih pod zemljom, uradili smo sve što smo mogli, u skladu sa međunarodnim standardima zaštite na radu, kako bi olakšali zaposlenima i obezbijedili zdrav i komforan radni ambijent.

Tako da, zaista sa pravom, mogu reći da smo za četiri godine uradili mnogo, više nego je urađeno u prethodnih 10-tak godina, da smo kompaniju pozicionirali u centar ekonomskog razvoja Crne Gore i okosnicu njenog razvoja. Iako su u

prethodnim godinama hidrološke prilike bile znatno povoljnije, ipak, domaćinskim pristupom, stručnim radom i posvećenošću kompletног menadžmenta, uz nesporan radni iskaz svih zaposlenih, EPCG je od 2017 godine, i pored velikih investicija u modernizaciju i rekonstrukciju, ostvarivala neke od najboljih poslovnih rezultata u istoriji svoga rada.

Vjerujem da ћemo, i pored manjih prihoda, što je posljedica smanjene potrošnje električne energije uslijed epidemije covid-19 u Crnoj Gori, ipak uz smanjene troškove, uspjeti i ove godine ostvariti zavidan poslovni rezultat, koji je za ponos čak i u normalnim uslovima poslovanja, a naročito je za ponos u ovakvim uslovima, koji su poremetili poslovanje mnogo većih kompanija na svjetskom i regionalnom nivou, dok se EPCG i u ovakvim uslovima pokazala kao dobro organizovana kompanija sa stručnim i posvećenim zaposlenima spremnim za mnoge izazove i nesebičan doprinos pozitivnom poslovanju.

Ono što je takođe obilježilo protekli period je i niz investiranja u OIE.

Jeste. Vidite da su OIE potreba cijelog razvijenog svijeta, kako bi se iskoristile sve mogućnosti iz prirode, a sačuvala zdrava okolina. Kao što znate, VE Krnovo radi u punom kapacitetu, žao mi je što tada EPCG nije uzela učešća u izgradnji, jer da sam bio na čelu kompanije, zasigurno bih učinio sve da EPCG izgradi proizvodne objekte, uz povlašćene uslove otkupa električne energije i da to, u konačnom, ne prepuštim stranim kompanijama, ali već sada smo stvorili sve preduslove i dobili mandatno pismo finansijske institucije koja je spremna da finansira i 100% vrijednosti VE Gvozd, pod veoma povoljnim uslovima, tako da već u

u prvom kvartalu 2021. godine, bez sumnje može otpočeti izgradnja ove VE.

Takođe, dosta je blizu i otpočinjanje izgradnje solarne elektrane Briska Gora, sa već odobrenim dokumentima i prijedlozima potrebnoh ugovora neohodnih za realizaciju ovog projekta u Opštini Ulcinj, koji projekat razvija Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić, u okviru konzorcijuma koji čine Fortum i Sterling&Wilson. Ovaj projekat prepoznali smo kao finansijski i strateški dobro pozicioniranu mogućnost za naš budući razvoj EPCG je prepoznala potrebu, a i vlastite potencijale, da krene sa izgradnjom ovih objekata jer će, sigurni smo, doći vrijeme kada će TE Pljevlja, uprkos svemu što će tamo biti urađeno, postati nerentabilna zbog visokih nameta, iako je to fiksni izvor energije i veoma potreban Crnoj Gori. Jer države koje nemaju takav izvor energije su prepuštene nebu i berzi, a to vam nikad ne ide na ruku!

Kako je obaveza svake EP da gradi elektrane, započeli smo proces izgradnje nove HE "Komarnica"; do kraja godine smo trebali imati gotov idejni projekat i elaborat o zaštiti životne sredine, ali je pandemija korona virusa te rokove pomjerila na proljeće. Ipak, mi smo ušli u tu, lično smatram, veoma pozitivnu priču, poslali ponudu Vladi i dobili koncesiju od Vlade Crne Gore za gradnju, jer želimo da EPCG u svom portfoliju ima i tu hidroelektranu. Imamo snage, potencijala, konačno i određena sredstava za takav ogromni projekat, dok bi preostali dio novca obezbijedili kreditom po izuzetno povoljnim uslovima, za šta su interesovanje već iskazale nekolike renomirane kompanije i finansijske institucije.

Da li ће politička smjena vlasti uticati na planove EPCG?

Gledajte, svaki projekat se može zaustaviti. Međutim, ne želim vjerovati da bi bilo ko da dođe, mogao zaustaviti procese razvoja koje smo pokrenuli, jer su oni dobri i za državu i cijeli energetski sistem države! Po svemu što smo uradili, lideri smo zapadnog Balkana i samo neko, kome nije na srcu razvoj Crne Gore i energetike, blokirao bi sve ovo o čemu pričam; VE Gvozd, HE Komarnica, SE Briska Gora, pa to su projekti budućnosti, koji će donijeti zamac cijeloj crnogorskoj ekonomiji; pomislite samo koja će sve operativa i infrastruktura iz Crne Gore biti angažovana pri izgradnji svih ovih proizvodnih objekata, a naročito HE Komarnica!

S druge strane, EPCG je sada dio veoma značajnog energetskog čvorišta; posredstvom energetskog podvodnog kabla povezana je sa Italijom, u pozadini su i veliki proizvođači energije iz Bosne, Srbije, Kosova... a veoma brzo očekujemo i operativno

Za četiri godine smo kompaniju pozicionirali u centar ekonomskog razvoja Crne Gore i okosnicu njenog razvoja, a domaćinskim pristupom, stručnim radom i posvećenošću kompletног menadžmenta, uz nesporan radni iskaz svih zaposlenih, EPCG je od 2017 godine, i pored velikih investicija u modernizaciju i rekonstrukciju, ostvarivala neke od najboljih poslovnih rezultata u istoriji svoga rada

otpočinjanje rada Crnogorske berze električne energije. Ovakvu poziciju EPCG i Crna Gora nikada do sada nisu imale, a izgradnja tri nova energetska objekta, čija gradnja bi mogla otpočeti naredne godine, samo će učvrstiti ovu poziciju i ko god je na vlasti to mora objeručke prihvatići, podržati i valorizovati u što kraćem roku. Lično ne sumnjam da će to tako i biti.

Kada je u pitanju HE Komarnica, kao najvrijedniji od pomenutih proizvodnih objekata, ispoštovali smo sve zahtjeve vezane za životnu sredinu, gdje je smanjena kota brane, da se ne ugrozi kanjon Nevidio, niti opština Šavnik, a kroz Glavni projekat će biti ispoštovani svi zahtjevi struke i ekologije. Žao mi je što, zbog dosta zahtjevne tenderske procedure, još nijesmo ušli u pretpostavke za izgradnju i HE Kruševo, treću u nizu elektranu na tom vodotoku, U pravcu korišćenja nemjerljivih potencijala

ovog područja, a nakon usvojene Deklaracije o zaštiti rijeke Tare, a time i onemogućavanja izgradnje projektovane HE Buk-Bijela, sagledavajući modele za realizaciju i ove apsolutno neophodne investicije nadam se da će EPCG u narednoj godini dobiti predinvesticionu studiju za izgradnju i ove hidroelektrane. Šta Crna Gora dobija sa ovim, nadam se da nije potrebno elaborirati.

Tako da bi ove tri elektrane, u potpunosti riješile potrebe Crne Gore za strujom, a donijele bi profit i nama i Državi. A samo ću napomenuti da sada, Država Crna Gora od EPCG i EPCG grupe, prihoduje godišnje preko 100 miliona eura.

Ono što je EPCG izuzetno pazila je segment društveno odgovornog rada, a svjedoci smo da je Kompanija pomagala zdravstvo, prosvjetu, mlađe, sport, kulturu, na čemu se zaista "skida kapa" u javnosti!

-Hvala što ste to prepoznali, i nadam se da je to tako. Znam kada smo "startovali", pokušavali smo kolegama iz A2A da ukažemo da moramo taj dio imati na puno većem nivou u izdacima kompanije. Nijesu to razumijevali onoliko koliko je trebalo, ali kada smo preuzezli Kompaniju, pojačali smo nivo pomoći u svim sferama života u Crnoj Gori. Sa ponosom smo sponzori vaterpolo, košarkaške i rukometne selekcije Crne Gore, ali nijesmo zaboravili ni "niže" rangove takmičenja naših mladih ljudi, posebno sportske klubove iz Nikšića i Pljevalja, dok smo u Plužinama učestvovali u finansiranju brojnih razvojnih projekata ovog grada. Na pomoć zdravstvenom sistemu države zaista možemo biti ponosni; ne samo donacijama KBC-u, već i bolnicama u Nikšiću, Pljevljima, Bijelom Polju....tu su i brojna kulturna udruženja, manifestacije kao što su "Lake fest" i "Bedem fest" i drugi, dakle, uvijek smo bili tamo где treba i na to smo veoma ponosni.

Da rezimiram: kompanija je prošla veliki i izazovan put, ali je došla do pozicije sigurnog oslonca i pokretnača sveukupnog društvenog razvoja i "žila kucavica" crnogorske privrede. To smo postigli odgovornim i posvećenim pristupom, i menadžmentom i svih zaposlenih. I zato kažem da naša vizija EPCG i jeste vizija moderne, jake, i efikasne kompanije, koja će biti sposobna da se uhvati u koštač sa svim izazovima u uslovima izuzetno oštре konkurenčije na energetskim tržištima.

Naša vizija EPCG i jeste vizija moderne, jake, i efikasne kompanije, koja će biti sposobna da se uhvati u koštač sa svim izazovima u uslovima izuzetno oštре konkurenčije na energetskim tržištima.

**IGOR NOVELJIĆ, IZVRŠNI DIREKTOR
ELEKTROPRIVREDE CRNE GORE**

Neto dobit za tri godine 100 miliona

Rajko Šebek

G-dine Noveljiću, tri godine ste na čelu EPCG. Koliko ste zadovoljni postignutim rezulatima i šta je ključno urađeno u prethodnom periodu?

Najbolja potvrda dobrog poslovanja u posljednje tri godine je ostvarena neto dobit od oko 100 miliona eura. EPCG je, zajedno sa firmama u svom većinskom vlasništvu, u tom periodu po osnovu poreza, prikeza i raznih drugih naknada u državni budžet uplatila oko 260 miliona eura.

Situacija sa koronavirusom usporila je i negativno uticala na poslovanje energetskog sektora. No i pored izuzetno teških uslova ispunili smo definisane ciljeve kako u snabdijevanju tako i u proizvodnji i trgovini elektičnom energijom, a EPCG je na kraju još jedne uspješne godine.

Prije dvije godine ušlo se u realizaciju petogodišnjeg Plana investicija sa ciljem da EPCG raspolaže pouzdanim i modernim proizvodnim kapacitetima. Kako ste zadovoljni dosadašnjom dinamikom investicija i realizacijom projekata?

Važno je istaći da smo prije tri godine promijenili strategiju i koncept razvoja Kompanije. Kroz investicioni ciklus definisali smo diversifikaciju proizvodnje i kontinuirano povećanje učešća obnovljivih izvora energije u proizvodnji.

IGOR NOVELJIĆ

Uveliko sprovodimo petogodišnji investicioni ciklus tako da smo za kapitalne investicije potpisali ugovore vrijedne 130 miliona eura, a izvjesno je i potpisivanje ugovora vrijednih oko 45 miliona eura za modernizaciju HE „Perućica”, uključujući i ugradnju agregata broj 8.

Pokrenuli smo projekte izgradnje solarne elektrane „Briska gora” kao i vjetroparka „Gvozd”, a već smo dobili povoljne uslove, u preliminarnoj ponudi od Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD), za finasiranja tog projekta. U potpunosti smo rekonstruisali elektrane „Glava zete” i „Slap Zete”.

U toku su strateški projekti revitalizacije i modernizacije proizvodnih

kapaciteta naše dvije velike hidroelektrane. Šta je sve urađeno i da li ste zadovoljni dinamikom relaizacije ovih projekata?

U HE „Perućica”, u posljednje tri godine, uspjeli smo da revitalizujemo pet od ukupno sedam generatora te da zamjenimo dva od planiranih pet transformatora. Naredne godine slijedi kapitalna rekonstrukcija još dva generatora, a vjerujem da ćemo već tokom 2021. uspjeti da zamjenimo i preostala tri trafoa. Projekte realizujemo kako iz sopstvenih sredstava tako i iz kreditnog aranžmana sa njemačkom KfW bankom od 33 miliona eura. Planirali smo da odemo i korak dalje i konačno realizujemo projekat ugradnje osmog agregata u HE „Perućica”, za što postoje svi

potrebni uslovi, a ta investicija vrijedna je oko 24 miliona eura. Takođe, radimo na revitalizaciji i građevinskog dijela sistema HE „Perućica“, dok smo rekonstruisali i zgradu elektrane.

Značajan posao održan je i u HE „Piva“ gdje smo, u saradnji sa njemačkom razvojnom bankom, 2018. počeli implementaciju projekta druge faze rekonstrukcije i modernizacije HE „Piva“ vrijedan 10,3 miliona eura.

Uspješno je održana i kapitalna rekonstrukcija prva dva agregata, a nedavno smo potpisali i ugovor o revitalizaciji posljednjeg, agregata A3. Rekonstuisan je sistem klimatizacije elektrane i urađen najduži lift u Evropi u oknu brane. Takođe, renoviran je samački hotel u Plužinama, urađena prva faza kržune saobraćajnice u gradu, rekonstruisana upravna zgrada HE „Piva“, dok se trenutno završava zaštitna galerija na ulazu brane.

Sve u svemu održan je ogroman posao čime ćemo odbezbijediti sve potrebne uslove da naši proizvodni objekti funkcionišu u skladu sa potrebama i zahtjevima 21. vijeka.

Počela je realizacija ekološke rekonstrukcije postojećeg bloka TE „Pljevlja“, koju će EPCG dominantno finansirati iz sopstvenih sredstava. Šta se trenutno dešava kada je realizacija tog projekta u pitanju?

Podsjetio bih da je potpisivanjem Ugovora za ekološku rekonstrukciju Bloka I TE „Pljevlja“, ukupno vrijednog preko 54 miliona eura, počeo da traje rok za izradu Glavnog projekta.

Ekološkom rekonstrukcijom svešćemo sve emisije i produkte sagorijevanja uglja na granice ispod

dozvoljenih, saglasno važećoj zakonskoj regulativi u našoj državi i Evropskim direktivama. Tako će termoenergetski kompleks u Pljevljima, koji generiše oko 1200 radnih mesta, raditi narednih 20-30 godina, a kao bazni izvor električne energije Termoelektrana je izuzetno važna sa stanovišta stabilnog rada elektroenergetskog sistema.

Naglasio bih da je od posebnog značaja za građane Pljevlja to što će biti obezbijeden i izvor toplotne energije za toplifikaciju grada i konačno anuliranje brojnih individualnih ložišta koja, u najvećoj mjeri, ugrožavaju životnu sredinu u najsjevernijoj crnogorskoj opštini.

Sprovodi se i projekat fazne rekultivacije na deponiji pepela i šljake na Maljevcu. Projekat je vrijedan oko 20 miliona eura, a na dijelu deponije radovi se već privode kraju.

Nakon zavjetka projekta Pljevlja će na raspolaganju imati uređeni park površine preko 600 hiljada metara kvadratnih, sa preko 45 hiljada sadnicica a biće izgrađena i biciklistička i trim staza, postavljen parkovski mobilijar, klupe za odmor i sve ostalo što sadrže savremeno uređeni parkovi.

Naveli ste da EPCG povećava učešće u obnovljivim izvorim energije kroz projekte Briska Gora i Krnovo. Kako ste zadovoljni dosadašnjim razvojem tih projekata?

Podjećam da je u decembru EPCG dobila je preliminarnu ponudu od Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) za finasiranje projekta izgradnje vjetroelektrane „Gvozd“. Projekat izgradnje VE „Gvozd“ još je jedan u nizu projekata koje će EPCG realizovati u partnerstvu sa EBRD. Dobijenom ponudom planirano je finansiranje projekta u potpunosti iz kreditnih sredstava uz izuzetno povoljne komercijalne uslove. Iznos planiranih sredstava je do 82 miliona eura, a ponuda će biti predmet daljih analiza.

Očekujemo da će izgradnja vjetroelektrane početi već 2021. godine, dok je puštanje elektrane u probni rad predviđeno 18 mjeseci nakon početka radova. Planirana snaga VE „Gvozd“ je 54,6 MW sa godišnjom prozvodnjom oko 150 GWh i snabdijevaće oko 25 hiljada domaćinstava.

Kada je riječ o solarnoj elektani „Briska Gora“ i taj projekat ide planiranom dinamikom.

Ugovori o priključenju na mrežu i PPA između konzorcijuma i Vlade CG su u fazi pregovora. Vlada je donijela Odluku o donošenju izmjena i dopuna PUP-a Ulcinj čime su se stvorili prostorno-planski uslovi za početak realizacije ugovora koji se odnosi na izgradnju faze I. Dakle, planirana je izgradnja elektrane po fazama i to prva faza sa minimalnom instalacionom snagom od 50 MW, u roku od 18 mjeseci i druga do ukupno planirane instalisane snage solarne elektrane veće od 200 MW, u roku od 36 mjeseci od dana potpisivanja Ugovora. Ukupna vrijednost obje faze projekta procijenjena je na oko 211 miliona eura.

Puno neizvjesnosti i izazova, u svakom smislu, obilježilo je 2020. Kako komentarišete saradnju sa menadžmentom i Sindikatom kompanije?

Ponoviću da su ovi rezultati izuzetan uspjeh s obzirom na to da je EPCG u 2020. godini poslovala u ekonomskom okruženju punom izazova. Izazovi su bili veliki i teški, ali smo ispunili našu glavnu obavezu – sigurno i uredno snabdijevanje kupaca električne energije u Crnoj Gori.

Na kraju želim da istaknem da sam najviše zadovoljan saradnjom sa cijelokupnim menadžmentom i zaposlenina bez kojih ne bi bili ostvareni ovako dobri rezultati. Svi zajedno smo stvorili preduslove i počeli sa ispunjavanjem ciljeva definisanih ambicioznim investicionim planom, koji se odnosi na realizaciju strateški važnih projekata, ne samo za EPCG, nego crnogorsku energetiku uopšte. Na kraju ove kalendarske godine dozvolite da svima poželim srećnu 2021. godinu i da se zahvalim kolegama i zaposlenima na saradnji i prijateljstvu – posebno Nikšićanima zbog kojih sam se u ovom gradu u posljednje tri godine osjećao kao kod svoje kuće.

TRGOVINA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM TOKOM 2020. GODINE

Uspješni u turbulentnoj godini, naredna puna neizvjesnosti

I pored teške situacije ostvaren pozitivni saldo u trgovini energijom od oko 18,5 miliona eura. Teško je predvidjeti šta će se dešavati sljedeće godine, ali izvjesno je da će u prvih šest mjeseci biti slična situacija kao tokom 2020., bar što se rada "pod koronom" tiče. Izrađen Bilans za narednu godinu

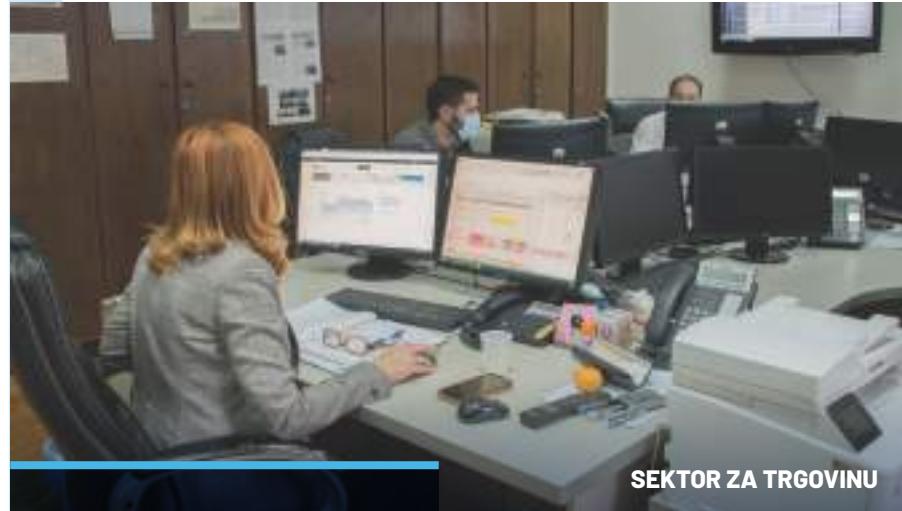
Mitar Vučković

U jednoj od hidrološki najnepovoljnijih godina koju je obilježila i intenzivna borba sa koronavirusom, ali i teškoće sa manjkom prekograničnih prenosnih kapaciteta i neki dodatni troškovi, zaposleni u Direkciji za upravljanje energijom postigli su rezultate u trgovini ravne onima iz minule godine. S obzirom na sve, ostvaren je izuzetan uspjeh, koji će EPCG najvjerovaljnije omogućiti da ovu tešku godinu, punu izazova, završi sa pozitivnim poslovnim saldom.

Finansijski posmatrano, tokom prva tri ovogodišnja kvartala troškovi od trgovine električne energije, uključujući PDV, iznosili su oko 61 milion eura, dok je od prodaje prihodovano blizu 80 miliona. Pozitivni saldo oko 18,5 miliona eura.

Rukovodilac Sektora za energetske i finansijske obračune i pravnu podršku, Perko Tomašević, zadovoljno ističe da su, i pored svih teškoća sa kojima se suočila privreda 2020. godine, kao posljedica pandemije, ostvareni finansijski rezultati na nivou onih iz prva tri kvartala minule godine.

Tomašević skreće pažnju i na probleme koji su dodatno komplikovali ukupnu situaciju, a koji su uspješno prevaziđeni. To se, prije svega, odnosi na manjak prekograničnih prenosnih kapaciteta, kao direktna posljedica ulaska podmorskog kabla u operativni sistem.

SEKTOR ZA TRGOVINU

Problem sa manjkom prekograničnih kapaciteta riješili smo tako što smo dobar dio trgovine prenijeli na tržiste Srbije. Time smo smanjili troškove prekograničnog prenosa koji su za tri kvartala ove godine bili duplo veći nego za cijelu prošlu godinu, objašnjava Tomašević

Ove godine znatno manje prihodovano je od pružanja pomoćnih usluga CGES-u. U prvih devet mjeseci, potom osnovu inkasirano je oko 2,5 miliona eura, a značajna odstupanja u odnosu na ostvarenja iz 2019. godine zabilježena su i u količinama kupljene energije iz obnovljivih izvora od COTEE, nakon što je u pogon ušao određeni broj malih hidro i solarnih elektrana.

Za tri kvartala 2019. godine, kupljeno je 187 GWh električne energije iz obnovljivih izvora u vrijednosti od 9,65 miliona eura, bez PDV-a.

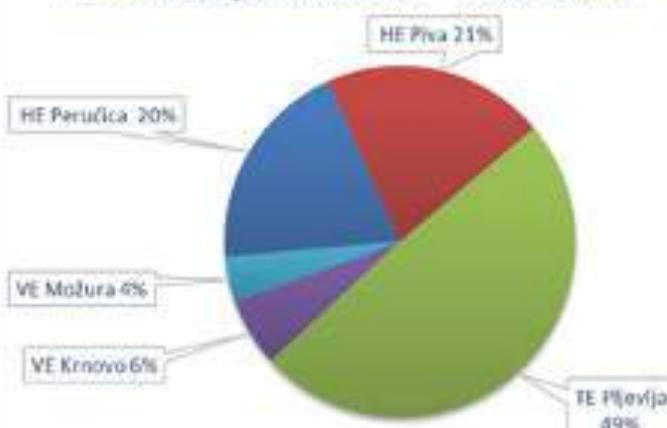
U istom periodu 2020. kupljeno je 292 GWh za 13,93 miliona eura, što je trošak veći oko četiri miliona, kaže Tomašević.

Na ruku trgovcima nije išla ni manja količina padavina, tokom većeg dijela godine, što se negativno odrazio na proizvodni učinak hidroenergetskih objekata EPCG.

U Direkciji za upravljanje energijom ističu da je smanjena proizvodnja iz hidroelektrana u Crnoj Gori prouzrokovala da udio proizvodnje iz TE "Pljevlja" iznosi 49 odsto od ukupno proizvedene električne energije iz elektrana priključenih na prenosni sistem.

Od početka godine ukupno je palo oko 1228 l/m² kiše što predstavlja oko 69 odsto od prosječne desetogodišnje kumulativne količine za period januar-novembar ili 75 odsto od prošlogodišnje količine za isti period, podaci su rukovodioca Sektora za portfolio menadžment, Marka Delibašića.

Proizvodnja I-X 2020. 2407 GWh

NAPOMENA:

Na graficima je dato upoređene količina i cijene kupljene i prodate energije u 2019. i 2020. godini. (koristiti ih za ilustraciju teksta)

Tekuću godinu karakterisale su i velike promjene cijena. Na evropskim tržištima cijene su, uglavnom, niže u odnosu na prethodne godine zbog COVID-19 pandemije i manje industrijske proizvodnje. Samim tim manja je i potražnja za električnom energijom, pa su i potrebe Crne Gore za energijom tokom ljetne turističke sezone bile 20-25 odsto manje od prosječnih.

EPCG je dobro iskoristila niske cijene električne energije pri kupovini energije u aprilu i maju, kada je TE "Pljevlja" bila u remontu, a deficit u trećem kvartalu iznosio preko 250 GWh električne energije. Prethodno "ugrabilili" smo visoke cijene prilikom prodaje u prvom kvartalu godine, dok još korona kriza nije oborila cijene, podsjeća Delibašić

Direkcija za upravljanje energijom, optimizujući proizvodnju, ostvarila je razliku između izvozne i uvozne cijene od 11€/MWh, a da je prosječna cijena našeg izvoza veća od cijene HUPEX-ove berze pika za gotovo 8 €/MWh.

Dobrom finansijskom rezultatu Kompanije doprinijeli su i zaposleni u Sektoru za trgovinu električnom energijom koji su uspjeli da, i pored svih problema, u oktobru i novembru obave oko 600 transakcija i ostvare profit u poslovanju sa nerezidentnim kompanijama od skoro 10 miliona eura. Uspjeh je zaista veliki ako se zna da je epidemija korona virusa

maksimalno usložnila situaciju u tom Sektoru, gdje je zbog obolijevanja na raspolaganju bio mali broj zaposlenih, a zbog teške situacije uveden rad od kuće.

Iako su bili na granici prisiljivke i fizičke izdržljivosti uspjeli su da obave svoje zadatke i uspešno valorizuju energiju proizvedenu u periodu naglog priliva vode.

66

U Sektoru za trgovinu električnom energijom zaposleno je devet radnika koji godišnje obave oko 2500 transakcija, podsjeća rukovodilac Sektora za trgovinu električnom energijom, Snežana Stanišić.

Izvršni rukovodilac Direkcije za upravljanje energijom, Darko Krivokapić, kaže da je razvoj situacije sa pandemijom virusa COVID-19 velika nepoznanica te da sama najava moguće pojave vakcine dovodi do potresa na berzama širom svijeta.

Teško je predvidjeti šta nas čeka sljedeće godine, ali izvjesno je da ćemo u prvih pola godine imati sličnu situaciju kao tokom 2020. godine, bar što se rada "pod koronom" tiče. Nadamo se da će hidrološke prilike ispratiti naše planove, što bi omogućilo da se malo lakše čeka ljeto. Našu kompaniju očekuje nastavak revitalizacije agregata u HE "Piva" i HE "Perućica", kao i redovni remonti u elektranama, tako da se pred Direkcijom postavljaju redovni zadaci – valorizacija proizvodnje i obezbjeđenje električne energije za naše potrošače, navodi Krivokapić.

Ono što će sasvim sigurno u 2021. godini dodatno zakomplikovati ionako tešku situaciju kada je trgovina električnom energijom u pitanju jeste najavljeno uključivanje Kosova u ENTSO-e što podrazumijeva novu granicu za prekogranične kapacitete i još teže uslove za prekogranični prenos energije.

U Direkciji za upravljanje energijom već su pripremili Bilans električne energije za 2021. godinu. Planirana je uobičajna proizvodnja od 920 GWh

SNEŽANA STANIŠIĆ

električne energije za HE "Perućicu"; 750 GWh za HE "Pivu" i 1.317 GWh za TE "Pljevlja". U našim malim elektranama planirano je da se proizvede 4 GWh.

Bilans električne energije je krovni

plan rada, ali situacija tokom predstojećih mjeseci će biti presudna na odluke koje ćemo donositi tokom slijedeće godine. Takođe, pokušaćemo da i pored redukovane radne snage i atipičnom režimu rada unaprijedimo i ambijent u Direkciji, kroz opremanje "Operativnog centra" i kadrovsko jačanje same Direkcije, najavio je izvršni rukovodilac Direkcije za upravljanje energijom, Darko Krivokapić. Krivokapić, na kraju, ističe i to da će 2020. godina biti zapamćena po veoma zahtjevnim i složenim okolnostima, ali da se pokazalo da je EPCG žilav sistem i kompanija koja i u ovakvim uslovima može da radi i postiže dobre rezultate.

Direkcija za upravljanje energijom je organizovana u tri sektora u kojima je obuhvaćen obiman i sveobuhvatan proces strateškog i kratkoročnog planiranja, trgovine električnom energijom, upravljanja proizvodnjom, obručuna, praćenja, analiziranja i izvještavanja za svaki MWh energije koji se pojavi unutar portfolija EPCG, bilo to kupovinom ili proizvodnjom, odnosno prodajom ili potrošnjom od strane krajnjih potrošača. Sektor za portfolio menadžment posvećen je izradi, praćenju ostvarenja i analizi Bilansa električne energije, tj. dokumenta koji se izrađuje na godišnjem ili višegodišnjem nivou i koji predstavlja polaznu osnovu za sve dalje aktivnosti koje se preduzimaju tokom odnosne godine.

Sektor za energetske i finansijske obračune i pravnu podršku obuhvata poslove praćenja, kontrole i usaglašavanja podataka o trgovini električnom energijom i pružanja pomoćnih usluga. U njemu se vrši fakturisanje, carinjenje, knjiženje, pravljenje brojnih izvještaja o trgovini, itd. U istom Sektoru se kontinuirano prate propisi u našoj i susjednim državama u oblasti trgovine električnom energijom, radi se na obezbjeđivanju uslova za rad sa novim partnerima kao i na poslovima oko registracije na novim tržistima.

Sektor za trgovinu električnom energijom predstavlja "srce" Direkcije za upravljanje energijom, koja se nalazi između Sektora za portfolio menadžment čiji Bilans električne energije uzima kao osnovnu podlogu tj. prvi ulazni podatak u svom radu, a kao rezultat ima trgovinu i proizvedenu električnu energiju, koja zatim ide na obradu u Sektoru za energetske i finansijske obračune i pravnu podršku. U Sektoru za trgovinu godišnji plan se detaljno razrađuje, prvo na kvartalnom, zatim na mjesecnom, nedjeljnog i dnevnom nivou, kada se za svaki sat vrši planiranje i sprovođenje trgovine i planiranje proizvodnje. Pored maksimizacije ekonomske dobiti glavi zadatak Sektora je da cjelokupni portfolio EPCG bude u balansu u svakom satu svakog dana.

**IZVRŠNI RUKOVODIOCI O
POSLOVANJU U 2020.**

Uspješna godina sa puno izazova

O poslovanju naše kompanije u godini na izmaku, o rezultatima poslovanja djelova EPCG i izazovima sa kojima smo se kao respektabilna kompanija sretali tokom 2020. godine, za naš List govore članovi menadžmenta Elektroprivrede Crne Gore

Miodrag Vuković

Glavna finansijska direkcija je tokom 2020 godine pružala standardnu podršku, ekspertizu i praćenje poslovnih procesa u okviru EPCG. Godina koja je na izmaku bila je puna izazova koji su između ostalog izazvani pandemijom Corona virusa.

Ogroman efekat usled pandemije se osjetio kako na tržišta električne energije tako i na likvidnost crnogorskih tržišta. U skladu sa prepoznatim rizicima EPCG je među prvima kompanijama na globanom nivou aplicirala kod Evropske banke za obnovu i razvoj u okviru solidariti paketa koji služi da ublažavanje posledica izazvanih Coronavirusom. Ovaj značajan aranžman u iznosu od 50 miliona eura EPCG je na raspolaganju ukoliko se javi potreba za dodatnim likvidnim sredstvima. Na ovaj način su postavljeni stabilni i sigurni temelji elektroenergetskog Sistema Crne Gore.

Bez obzira na izazove koji su sejavljali u poslovanju EPCG kao generator novih investicija ne odustaje od novih proizvodnih objekata. U skladu sa tim, a nakon sprovedenih finansijskih i tehničkih analiza od Evropske banke za obnovu i razvoj obezbijedjena je preliminarna ponuda za finansiranje

BRANISLAV PEJOVIĆ,

DIREKTOR GLAVNE FINANSIJSKE DIREKCIJE

vjetroelektrane Gvozd. Ponudom je planirano finansiranje projekta u potpunosti iz kredita, uz povoljne komercijalne uslove prilagodjene ovoj vrsti projekata i to do 82 mil eur. U skladu sa dobrom praksom transparentnog poslovanja, Plan javnih nabavki za 2020.godinu, je realizovan u mjeri zahtjevanoj od internih naručilaca. Do 1. decembra 2020. godine ugovoren je ukupno 72.147.826,00 miliona eura javnih nabavki , što je najveća ugovorenna vrijednost u posljednjih 5 godina, od kada je privredno društvo CEDIS d.o.o. izvđojeno iz sistema javnih nabavki EPCG AD.

Najveći projekti realizovanih putem javnih nabavki u 2020. godini su:
 1.Ekološke rekonstrukcije Termoelektrane „Pljevlja“ – Blok I (54.427.700,00 eura sa PDV-om), -sa Zajednička ponuda Dong Fang Bemax Permonte BB Solar

2.Zamjene 5 transformatora 121/10,5 kV, 40.000kVA u HE “Perućica” (2.249.390,00 eura sa PDV-om) - sa Zajednička ponuda “Končar DST & electro team”

3.Generalni remont agregata A3 u HE „Piva“ (2.249.915,14 eura sa PDV-om)- zajednička ponuda “Litostroj i Elektroremont”

Najveći broj postupaka sproveden je putem otvorenog postupka, kao najtransparentnijeg postupka javne nabavke, kojim se ostvaruje najveći nivo konkurenциje.

Treba istaći da je u okviru velikih naručioca EPCG među kompanijama koje imaju najkraće vrijeme u realizaciji javnih nabavki (97 dana), kao i najmanji broj žalbi riješenih u korist ponuđača, što su najznačajniji parametri prilikom ocjene rada nabavne službe jednog preduzeća.

U 2020 godini, uprkos svim izazovima, Direkcija za IMS i opšte poslove realizovala je veliku većinu planiranih aktivnosti.

ODRŽAVANJE SISTEMA IMS

Stalna aktivnost nakon sertifikovanja u novembru 2019. Podrazumijeva kontinuirano praćenje primjene standarda, nabavku novih izdanja standarda, organizaciju obuka za interne provjerivace, ali i drugih obuka u vezi sa zahtjevima standarda, organizaciju planskih internih provjera i druge aktivnosti u skladu sa zahtjevima standarda kao i organizaciju eksterne godisnje provjere. Na prvoj nadzornoj provjeri početkom novembra mjeseca, tim predstavnika sertifikacionog tijela, švajcarske kompanije SGS, zaključio je da naša organizacija ima uspostavljen i održavan sistem menadzmenta u skladu sa zahtjevima standarda i da pokazuje sposobnost sistema da sistematicno postiže odgovarajuće zathjeve u okviru područja primjene. Takodje se tokom naredne godine planira uvodenje novih standarda (u prvom redu ISO 50001, ISO 24000 i ISO 27000)

INTEGRISANA ZAŠTITA

Projekat Integrисane zaštite u skladu sa Projektnom poveljom, treba da na cijelovit način implementira sve zahtjeve planova zaštite i spasavanja, kao i planova fizičko tehničke zaštite, koji su dobili odobrenje MUP-a, a što predstavlja i zakonsku obavezu. Ovaj projekat je planiran da se završi do kraja 2021. Godine. Pored obimnih instalacionih aktivnosti na tehničkoj opremi u dijelu tehničke zaštite, zahtijevane kroz oba planska dokumenta, realizovaće se i obuka, kao i nabavka potrebne lične i kolektivne opreme u funkciji zastite i spasavanja.

MR OLGA RADOVIĆ,

IZVRŠNI RUKOVODILAC DIREKCIJE ZA IMS I OPŠTE POSLOVE

MONITORING ZIVOTNE SREDINE

Obaveza koja je jednim dijelom zakonska, ali je i preuzeta nakon incidenta na rijeci Velišnici u julu 2019.godine. Od tada se stanje ekosistema u dijelu vode, vazduha i zemljišta redovno prati kroz projekt monitoringa i izvjestavanja u vezi sa izmjeranim rezultatima.

Nakon uspješne sertifikacije u 2019. i potvrde ispunjenosti zahtjeva standarda na nadzornoj provjeri 2020 godine, javlja se potreba za uvodenjem dodatnih standarda, posebno onih za koje ispunjavamo većinu uslova realizacijom drugih projekata u kompaniji, a sve u skladu sa zahtjevima iz pregovaračkih oblasti u procesu pridruživanja EU.

- 1.Izgradnja solarnih elektrana na krovu Upravne zgrade EPCG i pri-padajućem parking prostoru,
- 2.Adaptacija dijela Upravne zgrade EPCG-CGES u Podgorici,
- 3.Izrada projektne dokumentacije za adaptaciju Upravne zgrade EPCG AD u Nikšiću u svemu prema standardima energetske efikasnosti,
- 4.Prva faza adaptacije Samačkog hotela u Plužinama,
- 5.Implementacija projekta "Elektronska pisarnica",
- 6.Podizanje stepena efikasnosti rada uz istovremenu racionalizaciju kroz

izmjene organizacije i sistematizacije u dijelu Sektora,

POTPUNA VALORIZACIJA NEKRETNINA

Kao značajnu aktivnost navela bih i nastavak aktivnosti na stvaranju uslova za potpunu valorizaciju nekretnina koje nijesu u funkciji energetskog Sistema, Ovdje mislim na procjenu vrijednosti svih nekretnina, te prodaju dijela nekretnina na javnoj licitaciji, čime bi optimizovali troškove održavanje nepokretnosti koje propadaju, a nijesu u funkciji.

SEKTOR ZA SAOBRAĆAJ, TRANSPORT I MEHANIZACIJU

Već četvrtu godinu zaredom, Sektor za saobraćaj, transport i mehanizaciju u cijelosti ostvaruje planirani i usvojeni budžet.

Za 2020 godinu nabavljena su vozila: autobus Temsa - HE Piva, Putar, teretno vozilo - HE Piva, autobus Otokar - Direkcija EPCG, E-vozila (dva vozila) - Direkcija EPCG, Tere-nsko vozilo - TE Pljevlja. Sva vozila su nabavljena, izuzev terenskog vozila čija je tenderska procedura u toku. Obavljena je i nabavka ljetnjih i zimskih pneumatika, godišnja registracija svih vozila, kao i redovna i vanredna održavanja

NIKOLA BEZMAREVIĆ,
IZVRŠNI RUKOVODILAC
FC SNABDIJEVANJE

Godina koja je već na izmaku, bila je izazov za poslovanje svih privrednih subjekata u cijelom svijetu pa tako i za EPCG i FC Snabdijevanje. Imajući u vidu vanredne epidemio-loške uslove i njihov uticaj na funkcionišanje privrede i stanovništva kao i kontinuirano prilagođavanje novonastalim situacijama, moramo biti zadovoljni postignutim rezultatima rada naše FC. U okruženju koje je nametnula pandemija COVID-19, maksimalno zalaganje naših zaposlenih rezultiralo je da zaključno sa novembrom 2020. godine ostvareni procenat naplate u odnosu na plan iznosi 96%, a 94,5% u odnosu na fakturisani iznos.

Po prirodi posla, najvećem riziku od Corona virusa bili su izloženi zaposleni u FC Snabdijevanje dok je sproveđenje mjera NKT u značajnom djelu godine onemogućilo primjenu

standardnih mehanizama naplate. Ipak posvećenost i predanost zaposlenih u svim djelovima FC i poseban doprinos Call centara rezultirali su zadovoljavajućim nivoom naplate potraživanja i u ovim vanrednim okolnostima.

Novonastalo okruženje, zahtjevalo je brzo prilagođavanje rada naše FC, shodno čemu smo preduzeli potrebne mjere i uspostavili servis plaćanja računa za utrošenu električnu energiju preko našeg portala. Navedeni servis je prevazišao očekivanja, pa je od sredine aprila do kraja oktobra kroz ovaj servis reaizovano 40.000 transakcija, odnosno oko 6.000 transakcija mjesечно. Kroz navedeni servis obezbjeđen je i benefit našim kupcima kroz plaćanje računa za utrošenu električnu energiju bez troškova provizije. Iako je ova godina bila posebno

izazovna za nas to nas nije sprječilo da nastavimo da nagrađujemo naše kupce, pa je početkom godine, tradicionalno, organizovana velika nagradna igra za članove Zlatnog tima, što je nastavljeno i tokom godine.

Nagrađivanje svojih kupaca smo nastavili i u saradnji sa našim partnerom, kompanijom Mastercard, kroz akciju kojom smo nagradili sve kupce koji su račun u julu platili putem portala sa karticom Mastercard. Ta akcija je dodatno popularizovala online plaćanje, najbezbjedniji način plaćanja računa u vrijeme pandemije.

Nastavili smo i sa akcijama za kupce koji imaju dug po osnovu utrošene električne energije.

U julu je startovala akcija za domaćinstva "Podijelimo teret 8", a u novembru za ostalu potrošnju "Za čist račun 2". Takođe, naši kupci i dalje imaju mogućnost da izmire dugovanja po izuzetno povoljnim uslovima.

Radili smo i na unapređenju uslova rada i kvaliteta naših usluga čemu je doprinijela i nova, savremeno opremljena poslovnica u Beranama. Očekujemo uskoro potpisivanje ugovora sa Sagom u vezi sa nadogradnjom Call centra.

Taj projekat bi trebalo da počne do kraja godine, a glavni cilj je da značajno povećamo zadovoljstvo kupaca našim uslugama.

Uz saradnju, kolegijalnost i predanost poslu svih zaposlenih u FC Snabdijevanje kao i podršku od strane menadžmenta, i ova, posebno izazovna, godina se privodi kraju uz ostvarene rezultate kojima možemo biti zadovoljni.

Nadamo se da će naredna godina donijeti zdravlje i uspjeh.

Organizaciona cjelina Društva Direkcija za pravne poslove organizovana je u dva sektora i četiri službe i to Sektor za podršku menadžmentu i imovinsko pravne poslove, u okviru koga su Služba za imovinsko pravne poslove i Služba za podršku menadžmentu i operativnim cjelinama i Sektor za pravnu praksu i podršku funkcionalnim cjelinama, koji je opet organizovan u dvije službe: Služba za pravnu praksu i podršku FC Proizvodnja i Služba za pravnu praksu i podršku FC Snabdijevanje.

Direkcija za pravne poslove je tokom 2020.godine, kao i u prethodnim godinama preduzimala brojne aktivnosti i bila podrška velikom broju projekata koje je realizovala Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić., obavljala zastupanja pred sudovima i drugim nadležnim organima, njeni zaposleni su učestvovali u većem broju različitih komisija, pripremaju i pravnoj obradi mnogobrojnih pravnih akata, obavljala poslove u vezi sa zaštitom ličnih podataka u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti, poslove u vezi

slobodnog pristupa informacijama u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama, na zahtjev pružali podršku svim organizacionim djelovima Društva, itd.

U smislu aktivnosti pružanja pravne podrške realizaciji projekata Direkcija za pravne poslove je pružala svoju podršku u sljedećim projektima: Pravna podrška realizaciji Projekta Izgradnje Solarnelektrane Briska Gora;

Pravna podrška realizaciji Projekta Izgradnje Vjetroelektrane Gvozd; Pravna podrška realizaciji Projekta Nastavak korišćenja i fazna rekulтивacija deponije pepela i šljake TE Pljevlja – Maljevac;

Pravna podrška realizaciji Projekta Rekonstrukcija Malih hidroelektrana – MHE Rijeka Crnojevića, MHE Podgor, MHE Rijeka Mušovića, MHE Šavnik; Pravna podrška početnim aktivnostima na realizaciji Projekta Izgradnja HE Komarnica;

Pravna podrška realizaciji Projekta Optimalnog korišćenja voda Gornje Zete – prevođenje rijeke Zete u akumulaciju Krupac i spajanje akumulacija Krupac i Slano;

Aktivno učešće i pravna podrška u realizaciji Projekta Ekološke rekonstrukcije TE Pljevlja Blok I; Osim navedenih aktivnosti, Direkcija za pravne poslove je vrlo aktivno uključena i u projektu implementacije Integriranog sistema menadžmenta – IMS, i u toku 2020.godine prilikom interne provjere u direkciji ističemo da izvještaj o provjeri nije sadržao niti jednu preporuku ili neusaglašenost u primjeni naše procedure PRP:PR01. Napominjemo da je navedena procedura, kao i sve procedure u Društvu, izmijenjena u skladu sa preporukama eksternog provjerivača.

Takođe, početkom 2020 godine završena je implementacija izuzetno važnog projekta za Direkciju za pravne poslove "Jedinstveni registar sudske i drugih postupaka" što Direkciji za pravne poslove omogućava kvalitetno upravljanje, planiranje, praćenje, kontrolu i izvještavanje u vezi svih sudske i drugih postupaka.

Direkcija za pravne poslove u okviru svojih nadležnosti, a u skladu sa svojim radnim obavezama i zadacima, u 2020. godini prevashodno su se bavili poslovima zastupanja Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić u postupcima i sporovima pred nadležnim sudovima i drugim državnim organima.

Organima, prije svega u izvršnim, parničnim, stečajnim i upravnim postupcima i sporovima, postupcima izvršenja i obezbjeđenja, postupcima mirnog rješavanja radnih sporova, prekršajnim i krivičnim postupcima.

Poslovi zastupanja podrazumijevaju i konstantno praćenje i izučavanje novih i izmijenjenih i dopunjenih pravnih propisa, sudske prakse, načelnih pravnih stavova i mišljenja Vrhovnog suda Crne Gore i prakse Ustavnog suda Crne Gore.

Poučeni iskustvom u postupanju nadležnih organa, aktivno smo djelovali u pravcu identifikacije i izbjegavanja rizika od nastanka sporova odnosno preventivno djelovali, kako ne bi došlo do pokretanja i vođenja nepotrebnih sporova.U tom smislu u tekućoj godini zaključeno je više od 50 Ugovora o poravnanju čime smo značajno doprinijeli smanjenju sudskega troškova, koje bi bili obvezani da platimo da su se predmetni sporovi rješavali sudske putem. Direkcija se bavi i zastupanjem u predmetima utvrđivanja poreza na nepokretnosti za sve djelove Društva, posebno za HE Perućica, HE Piva i TE Pljevlja (za period 2014 – 2020. godina), kao i svim povezanim predmetima radi utvrđivanja naknade za postavljanje el.brojila na opštinskim putevima na teritoriji opštine Plav za 2017.godinu – utvrđivanje naknade, prinudna naplata, povraćaj sredstava, inspekcijski nadzor, spor radi sticanja bez osnova), zastupanje u predmetima upisa prava svojine na

nepokretnostima Društva, kao i svim povezanim predmetima.

U 2020 godini Direkcija za pravne poslove vršila je praćenje postupaka prilikom utuženja kupaca zbog duga za utrošenu električnu energiju kojih je u toku na dan 01.11.2020. godine 29.205 predmeta na iznos potraživanja od 41.744.983, 29 €, zatim javnim izvršiteljima je podnijeto 8870 Prijedloga za izvršenje na iznos od 8.286.790,64 €, ukupan broj parničnih postupaka po osnovu duga za utrošenu električnu energiju (gdje je tužilac EPCG) na dan 01.11. 2020. godine iznosi 535 sporova vrijednosti preko 3.500.000,00 €, dok je ukupan broj parničnih postupaka po osnovu duga za utrošenu električnu energiju gdje je tužena EPCG) po tužbama trećih lica na dan 01.11. 2020.godine iznosi 624, ukupan broj stečajnih postupaka na dan 01.11. 2020. iznosi 253, dok je u 2020 godini podnijeto ukupno 32 stečajne prijave za iznos potraživanja od 92.437,80 eura.

U skladu sa preporukama Tima za internu reviziju i politikom IMS-a, Direkcija za pravne poslove je u saradnji sa kolegama iz FC Snabdijevanje , Glavne finansijske direkcije i Direkcije za trgovinu uradila i utvrdila novu Proceduru „ Postupanje po pokrenutim stečajnim i likvidacionim postupcima broj 10-00-39815 PRP.PR02 koja se primjenjuje od 28.09.2020. godine.

Direkcija za pravne poslove je kao i u prethodnim godinama , sprovodi la upravne postupke po zahtjevima za slobodan pristup informacijama. Naime, i ove godine Direkcija je postupila po velikom broju zahtjeva za slobodan pristup informacijama, kako od nevladinih organizacija kao podnosioca zahtjeva tako i od fizičkih lica, a u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti u toku 2020. godine, izradila je veliki broj stručnih mišljenja po zahtjevima organizacijskih djelova Društva koji se odnosi na zaštitu podataka o ličnosti, i pravno obradila ugovore za koje se zbog njihovog predmeta posebna pažnja обратила upravo na zaštitu ličnih podataka.

Ovim putem želimo da napomenemo da u prethodnom periodu od mnogobrojnih inspekcijskih kontrola nije niti u jednom slučaju utvrđen prekršaj zakonom definisanih obaveza u postupcima koje sprovodi Direkcija za pravne poslove i često se ističemo kao pozitivan primjer od strane nadležne Agencije.

Na kraju želim da iskažem spremnost i volju svih zaposlenih u Direkciji za pravne poslove da se i u narednoj godini odgovori svim radnim izazovima, u punom kapacitetu, kako je to činila i do sada, na najoptimalniji način u skladu sa zakonskim propisima, uvijek vodeći računa o interesu kompanije

RAJKO GOLUBOVIĆ, PREDSJEDNIK SINDIKALNE ORGANIZACIJE EPCG

Najvažnije je opšte dobro svih u kolektivu

Uvijek je važno da imamo u vidu kako Sindikat ne može da ispunjava lične i pojedinačne zahtjeve, već da smo tu da se maksimalno posvetimo opštem dobru i onim pitanjima, koja se odnose na sve radnike EPCG, kaže prvi čovjek našeg sindikata Rajko Golubović

Tatjana Knežević Perišić

RAJKO GOLUBOVIĆ

Ponovo ste izabrani za predsjednika sindikata zaposlenih u EPCG. Prija li Vam jasna podrška zaposlenih?

Raduje me što zaposleni cijene moj rad i daju mi puno povjerenje. Potrudiću se da, kao i do sada, opravdam očekivanja, kako moje kolege ne bih iznevjerio. Vjerujem da sam podršku zaposlenih zasluzio isključivo zalaganjem i radom u korist svih nas. Uvijek je važno da imamo u vidu kako ne može Sindikat da ispunjava lične i pojedinačne zahtjeve, kada je posao u pitanju, te da smo tu da se maksimalno posvetimo opštem dobru i onim pitanjima, koja se odnose na sve radnike EPCG.

Svakako, tu smo, kao i do sada, da u granicama svojih mogućnosti i nadležnosti pomognemo svim kolegama.

Ponosan sam što smo do sada uvijek uspjevali da dođemo do najboljih rješenja za sve radnike EPCG.

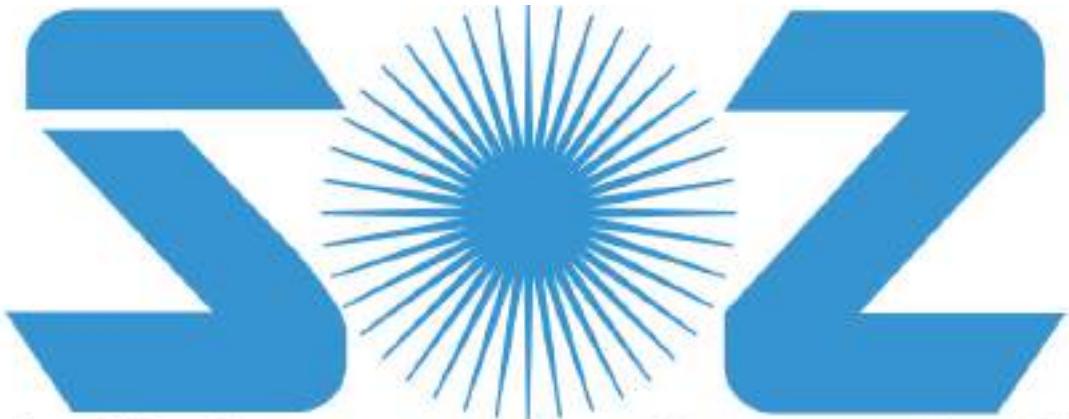
Činjenica da se nijedan predsjednik podružnice nije promijenio, dovoljno govori o kvalitetnom radu mojih kolega u SOZ-u.

Mislim da je tome doprinijelo prije svega jedinstvo i što smo od prvog dana svi zajedno posvećeni isključivo jednom cilju - boljem položaju svih zaposlenih

Koji su to jasni prioriteti u novom mandatu?

Prvi cilj koji je pred nama je da pronađemo najbolje rješenje u vezi sa izdvajanjem sredstava za stambene potrebe. Potrudićemo se, da u saradnji sa menadžmentom, dođemo do rješenja koje će zadovoljiti sve naše kolege. SOZ će raditi i dalje na dobit svih zaposlenih u našoj firmi, a ne samo članova našeg sindikata.

Vjerujem da ćemo u jednoj fer i korektnoj atmosferi, kakva je uvijek do sada bila, doći i do još nekih povoljnijih odluka koje će poboljšati položaj svih radnika.

Sindikalna organizacija zaposlenih Elektroprivrede Crne Gore AD - Nikšić

U prethodnom periodu bilo je mnogo značajnih odluka, koje su iskreno obradovale sve zaposlene u EPCG, ali svjesni da uvijek može bolje, mi ćemo u SOZ-u nastaviti predano i naporno da radimo. Sigurni smo da će naš trud i rad zaposleni cijeniti na pravi način.

Saradnja sa aktuelnim menadžmentom kompanije se čini jako kvalitetnom. Kakav stav zauzimate, kada pristupate pregovorima o bilo kojem radničkom pitanju? Koliko je tu važno da predstavnik radnika bude i zaista jedan od njih?

Saradnja sa menadžmentom EPCG je na veoma zavidnom nivou. Koristim i ovu priliku da ponovim kako sam jako zadovoljan našim zajedničkim radom i moram da istaknem da sam sa izvršnim direktorom g-dinom Igorom Noveljićem, predsjednikom Odbora direktora g-dinom Đokom Krivokapićem i direktorom za ljudske resurse g-dinom Predragom Krivokapićem, uvijek pronalazio zajednički jezik, iako možda nijesmo uvijek dijelili isto

mišljenje. Moram istaći da smo uvijek dolazili do rješenja, koje je u tom trenutku bilo najbolje za sve zaposlene u EPCG. Kako kaže naš narod "gdje je ljudi tu je i dogovora", pa se to i na našem primjeru pokazalo kao istina. Iskreno se nadam da će sa ovim ljudima, koje sam pomenuo, sarađivati još dugo u EPCG te da ćemo imati još dosta konstruktivnih rasprava i sastanaka u korist zaposlenih.

Zaista cijenim i njihov odnos prema zaposlenima, kao i odnos prema samoj firmi.

Odavno nijesmo imali predstavnike menadžmenta, koji su često obilazili proizvodne pogone, ulagali u naše elektrane i lokalne jedinice Snabdijevanja, uvijek vodeći računa o poboljšanju uslova rada zaposlenih, kao u FC Proizvodnja, tako i u FC Snabdijevanje.

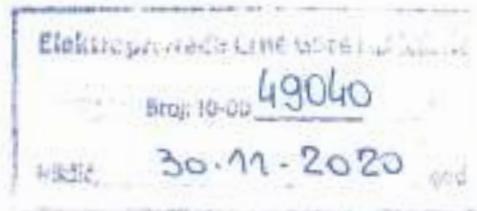
Takov odnos prema kompaniji i zaposlenima zaista zaslužuje poštovanje i svaku pohvalu.

Šta očekuje zaposlene u narednom periodu?

I pored svih problema, koje je izazvala globalna pandemija COVID-19 rekao bih da je i ova godina bila uspješna za SOZ. Na žalost, nijesmo uspjeli da organizujemo Sportske susrete, ali sve ćemo nadoknaditi, važno je da sačuvamo zdravlje. Do kraja godine je ostalo još malo vremena, a posla previše. Kao što sam rekao, moramo se fokusirati na stambenu problematiku da pokušamo postignuti dobar dogovor, da naši zaposleni ne budu oštećeni u odnosu na druge koji su riješili stambeno pitanje ranijih godina. Vjerujem da ćemo doći do dogovora sa menadžmentom te da će imati sluha za ovo pitanje.

Pošto se približava kraj jedne specifične godine, iskoristiću priliku da svim kolegama i njihovim porodicama poželim, prije svega, dobro zdravlje te da praznike iskoriste da se u porodičnoj atmosferi odmore i spreme za nove radne pobjede u 2021.godini!

Prvi cilj naše sindikalne organizacije, u narednom periodu, je pronađenje najboljeg rješenja u vezi sa izdvajanjem sredstava za stambene potrebe zaposlenih. Kako kaže naš narod "gdje je ljudi tu je i dogovora", pa se nadam da ćemo sa predstvincima menadžmenta, naći to rješenje. Zaista cijenim njihov dosadašnji odnos prema zaposlenima, kao i odnos prema samoj firmi.

Na osnovu člana 184 stav 3 i 4 i člana 185 stav 2 Zakona o radu (»Sl.list CG« br.74/19) i člana 113 Kolektivnog ugovora Elektropivrede Crne Gore AD Nikšić br.10-00-11034 od 08.02.2017.godine

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić, koju zastupa Izvršni direktor Igor Noveljić
i

Sindikalna organizacija zaposlenih Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić, kao reprezentativna sindikalna organizacija kod Poslodavca, koju zastupa Predsjednik Rajko Golubović,
dana 30.11.2020.godine z a k l j u č i l i s u

ANEKS I

KOLEKTIVNOG UGOVORA ELEKTROPRIVREDE CRNE GORE AD NIKŠIĆ BR.10-00-11034 OD 08.02.2017.GODINE

Član 1

U članu 46 stav 1 Kolektivnog ugovora Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić br.10-00-11034 od 08.02.2017.godine, riječ »tri«, mijenja se sa riječju »pet«.

Član 2

Ostale odredbe Kolektivnog ugovora Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić br.10-00-11034 od 08.02.2017.godine, ostaju nepromijenjene.

Član 3

Ovaj Aneks stupa na snagu dana 01.12.2020.godine, a biće objavljen u informativnom listu Poslodavca.

Sindikalna organizacija zaposlenih
Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić

Rajko Golubović

Golubović Rajko

MR OLGA RADOVIĆ, IZVRŠNA
RUKOVODITELJKA DIREKCIJE ZA
IMS I OPŠTE POSLOVE EPCG

Sertifikati omogućili savremeno poslovanje

Mitar Vučković

Elektroprivreda Crne Gore, početkom novembra ove godine, uspješno je prošla prvu nadzornu provjeru Integriranog sistema upravljanja koju je sprovedla sertifikaciona kuća. Provjeravane lokacije bile su: Direkcija Društva, Direkcija FC Snabdijevanje, HE "Perućica" i Regionalni centar Bar. To je bio povod za razgovor sa izvršnom rukovoditeljkom Direkcije za IMS i opšte poslove Elektroprivrede Crne Gore, Olgom Radović, o prednostima i izazovima u primjeni tog sistema te planovima u narednom periodu.

Podsjetimo, predstavnici kompanije SGS, jedne od najprestižnijih svjetskih kuća za sertifikaciju sa sjedištem u Ženevi, Elektroprivredi Crne Gore uručili su, krajem 2019. godine, sertifikate za integrirani sistem menadžmenta, nakon što je tim provjerivača SGS-a proveo sertifikacionu provjeru primjenjujući vrlo visoke zahtjeve SGS globalnih procedura. EPCG su dodijeljeni sertifikati: ISO 9001 – Sistemi menadžmenta kvalitetom, ISO 14001 – Sistemi menadžmenta životnom sredinom, ISO 45001 – Sistemi menadžmenta bezbjednošću i zdravljem na radu.

Kako bi se moglo opisati funkcionalisanje EPCG prije i poslije uvođenja sertifikovanih standarda?

EPCG je bila jedina kompanija ovakvog profila u regionu, a i mnogo šire, koja svoje poslovanje nije bila uskladila sa najboljom međunarodnom praksom u oblasti upravljanja kvalitetom, zaštitom i zdravljem na radu, kao i zaštitom životne sredine. Upravljanje ovim portfolijima ne može se, u savremenom biznisu, ni zamisliti bez ustaljenih i jasno definisanih opisa svih, a posebno ključnih procesa, definisanja njihove međusobne povezanosti, ali i jasnog označavanja odgovornosti.

U ovom kontekstu, nikako se ne može izostaviti definisanje jasnih kvantifikatora mjerljivosti uspjeha realizacije utvrđenih ciljeva za čije ostvarenje se i uspostavljaju pomenuti poslovni procesi. Sve ovo je u periodu prije sertifikacije u EPCG postojalo, ali nedovoljno sistematicno i, ponekad, sa neprihvatljivim stepenom korelacije koja je oslikavala pojedine poslovne procese ili grupu njih.

EPCG je sertifikovanjem dobila jasnu potvrdu uspješnosti uspostavljanja Sistema upravljanja kvalitetom poslovanja, zaštite i zdravlja na radu, kao i potvrdu jasne namjere da održava ispunjenim sve zahtjeve standarda, ISO 9001, ISO 14001 i ISO 45001. Kroz uspostavljanje više od 80 pisanih procedura, sa jasno utvrđenim predmetom i područjem promjene, odgovornostima i prepoznatim rizima, kao prilikama u ovim procesima, ali i definisanim ključnim indikatorima performansi, sada smo u poziciji da svaki od poslovnih procesa, nevezano kojog od ove tri oblasti pripadaju, kontinualno pratimo, razvijamo i mijenjamo u skladu sa mjerilima koja primjenom ovih procedura možemo i da kvantifikujemo. To je ono što karakteriše savremeno poslovanje modernih kompanija.

Koje su glavne prednosti?

Kako je navedeno u prethodnom odgovoru, stalni monitoring, preispis-

MR OLGA RADOVIĆ

tivanje na više nivoa (nivo izvršioca, nivo srednjeg i najvišeg rukovodstva, ali i sloboda preispitivanja na nivou svih zainteresovanih strana, kao i puna transparentnost u radu) glavne su prednosti sadašnjeg u odnosu na prethodno stanje. Postojanje internih kontrola, koje planski i sistematično realizuju provjere primjene svih procedura u cijeloj kompaniji na nepristrasan i objektivan, na standardom zasnovan i definisan način, već daje odlične rezultate. Dovoljan dokaz za to je i broj korektivnih mjera koje su pokrenute u prethodnoj godini, a koje su dominantno pokrenute na bazi ovih provjera. Realizacijom svake od korektivnih mjera, postiže se izvjesno poboljšanje u radu, što kumulativno definitivno i vidljivo mijenja sliku o našoj kompaniji. Ono što bih, takodje, istakla je visok stepen posvećenosti svih učesnika u procesima, unaprijedjena komunikacija medju zaposlenima i rukovodstvom, a sve to nam ukazuje na postepenu promjenu svijesti i, u konačnom, promjenu

organizacione kulture.

Iz prethodnog iskustva u radu u multinacionalnim kompanijama, zaposleni koji prepoznaju vrijednosti, misiju i viziju kompanije i koji se identificiraju sa njima, nose DNK kompanije. Vjerujem da smo na dobrom putu ka ostvarenju tog cilja.

S obzirom na to da je proteklo godinu od uvođenja standarda, šta bi se moglo ocijeniti kao glavni izazov?

Definitivno i u protekloj godini, a i svim slijedećim godinama, glavni izazov je bio i biće stalno podizanje svijesti, kako zaposlenih tako i rukovodilaca na svim rukovodnim nivoima u smislu uvažavanja i razumevanja zahtjeva standarda. Zahtjevi standarda nijesu tu da bi otežavali posao i umnožavali količinu papirne dokumentacije, već da kompaniji pomognu da jasno utvrdi svoje procese, opiše ih i omogući praćenje realizacije na mjerljiv način. Proces za koji se u takvom postupku utvrdi da nije dobar u segmentima ili cjelini, treba revidovati. Taj proces je stalan i baš zbog toga je važno razvijati svijest o potrebi primjene standarda i njihovog značaja. Drugi važan izazov su kompetencije. Na svim nivoima je potrebno razvijati i insistirati na što većem nivou kompetencija u kompaniji. Ovo je nešto što kompanija mora sama da uradi kroz sistematični pistup i, u tom smislu, neće joj pomoći niko spolja. Svakako, interne i eksterne provjere će kontinuirano identifikovati nedostatnost kompetencija na svim nivoima i naći će

Iz prethodnog iskustva u radu u multinacionalnim kompanijama, zaposleni koji prepoznaju vrijednosti, misiju i viziju kompanije i koji se identificiraju sa njima, nose DNK kompanije. Vjerujem da smo na dobrom putu ka ostvarenju tog cilja.

suptilan način da nam ukažu na to. Najviše rukovodstvo je kroz procedure koje su u nadležnosti Direkcije za ljudske resurse prepoznao modele zasnovane na dobrom uporednim praksama, na osnovu kojih bi se efikasno i efektivno pratilo održiv razvoj ključnih kompetencija zaposlenih.

Šta predstoji u narednom periodu?

Bez obzira koliko smo dobri, uvijek možemo biti bolji, a to je moguće samo predanim i kontinuiranim radom na razvijanju svijesti, kompetencija, kontrola i samokontrola. U najkraćem, citirala bih Marka Tvena koji kaže: "Continuous improvement is better than delayed perfection". Ovo će biti stil našeg budućeg djelovanja koji počinje od najvišeg rukovodstva pa nadalje do svih zaposlenih, gdje je svima jasno da primjena standarda pomaže i obezbjedjuje punu transparentnost u radu i omogućava identifikaciju slabih tačaka koje se samo kompetentnom akcijom mogu poboljšati i, u konačnom, dovesti kompaniju do poslovne izvrsnosti.

POTPISAN UGOVOR O REVITALIZACIJI AGREGATA A3 U HE „PIVA”

Ispunjavanje strogih zahtjeva 21. vijeka

Radove na rekonstrukciji treće mašine, vrijedne oko 2,25 miliona eura, izvešće konzorcijum kompanija Litostroj Power Ljubljana i Elektroremonta iz Subotice u periodu od 1. aprila do 1. decembra naredne godine. Do 2022. godine u HE „Piva“ ukupno će biti investirano blizu 24 miliona eura

Mitar Vučković

Predstavnici naše kompanije potpisali su, 26. novembra 2020. godine, Ugovor o kapitalnoj rekonstrukciji trećeg agregata u HE „Piva“ sa konzorcijumom referentnih kompanija, Litostroj Power Ljubljana i Elektroremont iz Subotice, čija je ponuda u konkurenciji još tri ponuđača, bila prvorangirana na međunarodnom tenderu. Potpis na ugovor stavili su izvršni direktor Elektroprivrede Crne Gore, Igor Noveljić, i direktor Integracije Litostroj, Damjan Kolenko. Vrijednost ugovora je 2.249.000 eura, a radovi obuhvataju potpunu rekonstrukciju i reparaciju hidromasinske i elektro opreme na agregatu A3.

Predstavnik Litostroja, Damjan Kolenko, istakao je da su u toj kompaniji veoma zadovoljni što su uspjeli da, u izuzetnoj konkurenciji, na tenderu dobiju posao, a time i priliku da ovaj projekat realizuju uporedno sa radovima na sistemu upravljanja trećeg agregata, u okviru ugovora koji se odnosi na revitalizaciju i modernizaciju HE „Piva“.

- Očekujem da ćemo napraviti dobar posao kao što smo to uradili i na agregatu A2. Obučili smo i vaše ljudi da rukuju tom mašinom, tako da, nakon tri mjeseca rada drugog agregata, vidimo da je sve u redu i da sve radi kako treba, što nam je veoma

drago. Nadamo se da smo realizacijom dosadašnjih projekata zadobili vaše povjerenje i da ćemo nastaviti da sarađujemo na obostrano zadovoljstvo. U svakom slučaju, jako smo zadovoljni i prijavljujemo se na svaki tender koji EPCG bude raspisala za projekte čija će realizacija uslijediti u narednom periodu, kazao je Kolenko.

Ugovorom o kapitalnoj rekonstrukciji agregata A3 okvirni početak radova planiran je za 1. april, a trebalo bi da budu okončani do 1. decembra naredne godine.

Revitalizacija opreme i postrojenja HE „Piva“ predstavlja dio nastojanja da se poveća efikasnost proizvodnih i drugih energetskih objekata na distributivnom i prenosnom nivou i u saglasju je sa Strategijom razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine.

Revitalizacija agregata u HE „Piva“, prva je ozbiljnija rekonstrukcija tih postrojenja od početka njihove eksploatacije, 1976. godine. Uslijedila je nakon što su utvrđeni ozbiljni nedostaci u njihovom radu, kao posljedica višedecenjske intezivne eksploatacije. Očekuje se da će se kapitalnom rekonstrukcijom i ugradnjom tehnološki naprednije opreme, posljednje generacije, znatno popraviti performanse agregata i biti dovedene u okvire projektovanih vrijednosti. Uz to, njihov radni vijek znatno će se produžiti.

Agregat A1 HE „Piva“ uspješno je revitalizovan 2017. godine, dok je kapitalna rekonstrukcija druge mašine uslijedila 2019. i ponovo puštena u pogon minule jeseni. Radovi na revitalizaciji agregata A2 bili su usaglašeni sa aktivnostima Direkcije za razvoj i inženjeringu EPCG u okviru

radovi na drugoj fazi rekonstrukcije i modernizacije HE „Piva”, vrijedni 16 miliona eura. To znači da će zaključno sa 2022. godinom, do kada je predviđen rok za završetak svih ovih projekata, ukupna investicija u Hidroelektranu dostići blizu 24 miliona eura, istakao je direktor Blagojević.

S obzirom na to da je i u HE „Perućica” održan veliki i važan posao na kapitalnom remontu mašina i zamjeni trafo blokova, koji će u završnu fazu

ući naredne godine, kao i realizaciju poslova u okviru druge faze projekta rekonstrukcije i modernizacije obavljena hidroenergetska objekta Elektroprivrede Crne Gore, koji su iz portfelja odgovornosti Direkcije za razvoj i inženjeringu, znatno će se produžiti radni vijek elektrana i obezbijediti maksimalna pogonska spremnost za njihovo nesmetano funkcionisanje i doprinos crnogorskom elektroenergetskom sistemu u dužem vremenskom periodu.

projekta druge faze rekonstrukcije i modernizacije hidroenergetskog objekta u kanjonu Pive.

Podsjetimo, Elektroprivreda Crne Gore i konzorcijum slovenačkog Litostroja i italijanske kompanije ABB JV, Ugovor o rekonstrukciji i modernizaciji HE „Piva”, vrijedan 10,3 miliona eura, potpisali su 2018. godine.

Direktor HE „Piva”, Dragomir Blagojević, ističe da je revitalizacija prva dva agregata održana izuzetno kvalitetno što se pokazalo i u njihovom funkcionisanju nakon završenih radova čija je ukupna vrijednost iznosila oko pet miliona eura. Blagojević je zadovoljan ulaganjima u HE „Piva” započetim i realizovanim u poslednje nekolike godine.

- Podsjetiću, uporedno sa radovima na kapitalnoj rekonstrukciji i revitalizaciji agragata uspešno se izvode i

Preliminarna finansijska ponuda za vjetroelektranu "Gvozd"

Elektroprivreda Crne Gore dobila je preliminarnu ponudu od Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) za finasiranja projekta izgradnje vjetroelektrane Gvozd. Projekat izgradnje VE „Gvozd“ je još jedan u nizu projekata koje će EPCG realizovati u partnerstvu sa EBRD.

Dobijenom ponudom planirano je finansiranje projekta u potpunosti iz kreditnih sredstava uz povoljne komercijalne uslove prilagodjeni prirodi projekta. Iznos planiranih sredstava je do 82 miliona eura, a

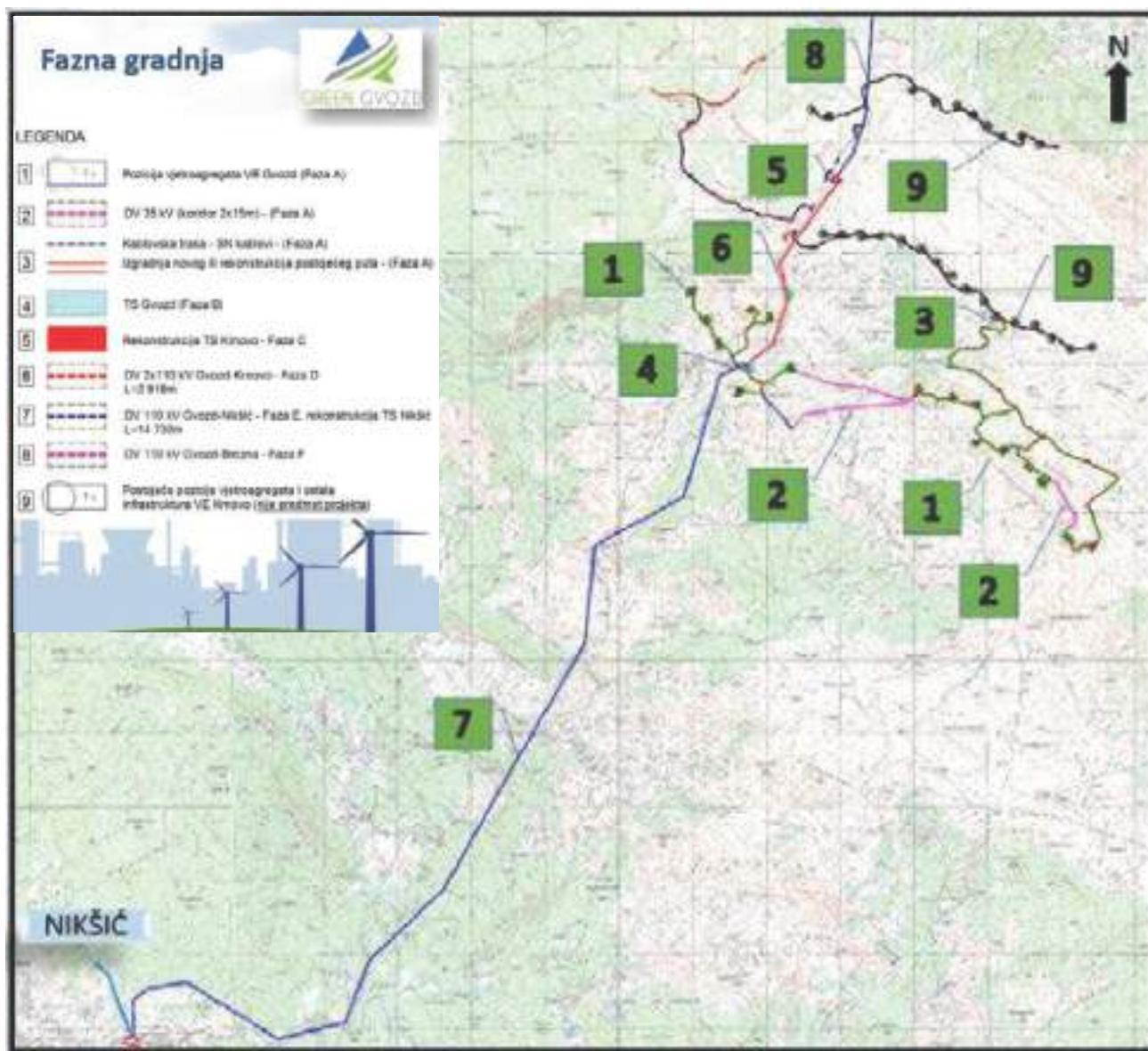
ponuda će biti predmet daljih analiza. Planirana finansijska sredstva koristila bi se za nabavku glavne opreme.

Tenderi za nabavku samih vjetroagregata, izvođenje građevinskih radova, priključenja na prenosnu mrežu i ostale infrastrukture, će biti sprovedeni u skladu sa pravilima EBRD-a.

Očekivani početak izgradnje vjetroelektrane je u 2021. godini, dok je puštanje elektrane u probni rad predviđeno 18 mjeseci nakon početka radova. Planirana snaga VE „Gvozd“ je

54,6 MW sa godišnjom prozvodnjom oko 150 GWh i snabdijevaće oko 25 hiljada domaćinstava.

Podsjećamo, da je Skupština akcionara EPCG donijela odluku o izgradnji vjetroelektrane Gvozd kao i odluku o potpisivanju ugovora o zajedničkom razvoju projekta. Doноšењу odluke prethodila je izrada Studije potencijala vjetra i procjene energetske proizvodnje i Studije tržišta i poslovnog modela za VE „Gvozd“ urađenih od strane renomirane njemačke kompanije Fihtner.

RADOVI NA DEPONIJI MALJEVAC U PUNOM JEKU

Za visoke ekološke standarde

Elektroprivreda Crne Gore intenzivno sprovodi projekat fazne rekultivacije na deponiji pepela i šljake na Maljevcu, vrijedan oko 20 miliona eura; uz tehničku rekultivaciju zemljišta, sprovodi se i biološka, pa će na površini od preko 600 hiljada metara kvadratnih, biti usađeno preko 45 hiljada sadnica javora, crnog bora i ruje, po najsavremenijim standardima struke. U toku su radovi na uređenju 4. i 5. stepenice, izmještanju Paleškog potoka, a obavljeno je i sijanje trave

Tatjana Knežević Perišić

Prema riječima Dušana Mijuškovića, odgovornog inženjera za građevinske poslove, rekultivacija kasete II obuhvata radove na drenaži pokrova kasete, tehničku i biološku rekultivaciju kasete II čija je površina (100 000 m²).

-U prethodnom periodu završeni su radovi na tehničkoj rekultivaciji koji predstavljaju prekrivanje kosina i platoa kasete slojem gline, debljine 1m a zatim i slojem laporca 0,7 m. Izmedju ova dva sloja se postavlja drenažni sistem. Poslednji sloj debljine 0,3 m čini mješavina humusa i plodne zemlje. Nakon tehničke rekultivacije pristupilo se pripremi tla (obogaćivanje sloja plodne zemlje, prihranjivanje, oranje, frezanje, tanjanje) za dalju biološku rekultivaciju, kaže Mijušković.

-Nakon pripremljenog tla, obavljeno je sijanje trave. Korišćena je mješavina trava odabrana shodno mikro-klimarskim uslovima sredine, namjeni, uslovima korišćenja i njege, a mješavinu čine: engleski ljlj, crveni vijuk, ježevica i žuti zvjezdan. Proces sjetve trave se sastojao od sjetve na dubini od 2cm, a zatim valjanje zubčastim valjkom zasijane površine radi uspostavljanja što boljeg kontakta između zemljišta i sjemena što omogućava brže i ravnomjernije nicanje. Nakon sjetve trave pristupilo se sadnji sadnici ruja i crnog bora. Za sadnju su nabavljenе sadnice sta-

DUŠAN MIJUŠKOVIĆ

rosti 2+3 u zoni pojasa, a 2+1 u zoni mozaika, sa slobodnim korjenovim sistemom.

Paralelno se odvijaju radovi na uređenju 4. i 5. Stepenice:

-Radovi obuhvataju uređenje platoa stepenice 5 površine oko 60 000 m², trajno zatrvaranje i zatrpanje starog taložnika, a zatim i prekrivanje cijelog platoa slojem gline 1m i slojem laporca 0,7m. Radovi na kosinama 4. i 5. stepenice obuhvataju zasijecanje postojećih kosina, a zatim nasipanje sloja zemlje i humuniziranje kosina sijanjem trave. Izvođač na ovim radovima je Konzorcijum Bemax doo-Termosistem doo-Ramel doo, a radovi su finansirani iz kredita Svjetske banke, podsjeća Mijušković.

Osim radova na rekultivaciji, u toku su i radovi na izmještanju Paleškog potoka.

-Izmještanjem korita Paleškog potoka, izvorišne vode i atmosferske vode sa pripadajućih slivova (kao čiste vode) će se odvoditi u Borovičko jezero odgovarajućim kanalima.

Vode Paleškog potoka do sada su tekle armirano-betonskim kolektorom, koji se nalazi ispod deponije pa se izmještanjem trase potoka izbjegava bilo kakva mogućnost zagađenja ovih voda u budućnosti.

Na izlazu iz kolektora gradi se pumpna stanica koja će ostale procjedne vode prepumpavati u taložnik na 5. Stepenici, kaže Mijušković.

MARIJA JANJUŠEVIĆ, IZVRŠNI RUKOVODILAC DIREKCIJE ZA PLAN, KONTROLU I IZVJEŠTAVANJE

Kontroling poslovanja

Kroz proces kontrolinga, sve dobre snage preduzeća se kanališu i integrišu u samo jedan cilj veće efikasnosti i efektivnosti poslovanja u datim uslovima. Uspješnost menadžmenta, u donošenju dobrih poslovnih odluka, umnogome zavisi od njegovih kompetencija da adekvatno koristi informacije koje traži i dobija od svog kontroling odjeljenja. Svaka osoba, koja se bavi kontrolingom, mora razumjeti jezik brojeva, mora voljeti brojeve. Kontrolor upoređuje, analizira, mjeri, subjektivno pretvara u objektivno, a parcijalne informacije nastoji jasno i transparentno pretvoriti u cjelovite

Podstaknuta svojim tekstrom iz prethodnog broja lista Elektroprivreda, osjetila sam potrebu da dio svog saznanja i znanja, podijelim sa vama kroz ovaj tekst.

Naime, primjetila sam da kontroling, kojim se bavim i čijim procesima u Elektroprivredi rukovodim posljednjih osam godina, predstavlja u užim i širim poslovnim krugovima jednu nepoznanicu, iz razloga što ga naše zvanične obrazovne ustanove još uvijek ne prepoznaju u svojim programima, integralno. Može se reći da poslovi kontrolinga predstavljaju integraciju i sublimaciju više ekonomskih oblasti koji od onoga koji

se njime bavi zahtjeva punu koncentraciju, posvećenost i veliki rad. Dobro organizovan i uspješan kontroling jednog preduzeća predstavlja predivan mozaik njegovog poslovanja neprocijenjive vrijednosti. Zadatak ljudi koji se bave kontrolingom jeste da svakodnevno vode računa da se kockice mozaika pravilno slažu, da uočava da li i koje nedostaju i da zajedno sa vlasnicima procesa rade na njihovom stvaranju i unaprijeđenju, kako bi se idealno uklopile u cjelokupnu sliku.

Razvoj i potrebu uspostavljanja kontrolinga (plan, analiza i izvještavanje)

uslovio je vrtoglavi razvoj tržišta, rast preduzeća i krize. Jedan od najznačajnijih problema proširenja i razvoja savremenog preduzeća je smanjenje preglednosti nad cjelinom poslovanja te sve manja usklađenost posebnih organizacionih jedinica.

MARIJA JANJUŠEVIĆ

Tako naraslim preduzećem je sve teže uspješno upravljati.

Često se u razdoblju određenih ekonomskih kriza javlja potreba za ulaganjem ekstra npora u rješavanje određenih poteškoća poslovanja preduzeća, koje su izazvane eksternim ili internim uzrocima.

Zbog svega navedenog umijeće kontrolinga, njegova osnovna funkcija usmjerenja je na postizanje što veće efikasnosti poslovanja u datim uslovima. Savremeno preduzeće je teško zamisliti bez kontrolinga kao funkcije vođenja kojom se nastoje riješavati sve prisutniji problemi koordinacije i integracije.

Navela bih jednu od definicija kontrolinga: "Multidisciplinarna vještina usmjerena na prikupljanje optimalnog broja podataka svih organizacionih jedinica preduzeća s ciljem što efikasnije koordinacije poslovnih procesa i pružanja stručne pomoći menadžmentu."

Iako se koncepcija kontrolinga mijenjala tokom vremena, može se reći da je kontroling nastao na temelju računovodstvenog koncepta. Računovodstvo, dakle, kao mjesto gdje se slijavaju i integrišu sve ostvarene vrijednosti poslovanja jednog preduzeća, izražene u novcu. Uspostavljanje kontrolinga u jednom preduzeću ima za prvi cilj provjeru valjanosti računovodstvenih podataka i procesa. On kontinuirano radi na unaprijeđenju računovodstvenih obuhvata, kako bi podaci sadržani u finansijskim izvještajima (bilansu stanja, bilansu uspjeha, bilansu tokova gotovine i bilansu promjena na kapitalu) njihovim korisnicima bili jasni i pouzdani.

Sve navedeno služi kontrolingu za dalju nadogradnju. Naime, sa jedne strane, analizira računovodstvene podatke (podatke izražene u novcu) i sa druge strane operativne podatke (podatke izražene u drugim jedinicama mjere osim novca) integrirajući ih u kvalitetne analize, koje služe kao osnova za izvještavanje menadžmenta.

menta koji donosi odluke. Takođe, kontroling se bavi i planiranjem to jest predviđanjem poslovanja preduzeća u različitim okolnostima, na osnovu valjanih ulaznih podataka koje prikuplja iz istorijskih ostvarenja i kompetentnih ljudi, nosilaca procesa u svim organizacionim djelovima preduzeća. Kroz ovaj proces sve dobre snage preduzeća se kanalisu i integrišu u samo jedan cilj veće efikasnosti i efektivnosti poslovanja u datim uslovima. Uspješnost menadžmenta u donošenju dobrih poslovnih odluka umnogome zavisi od njegovih kompetencija da adekvatno koristi informacije koje traži i dobija od svog kontroling odjeljenja.

„Četiri su osnovna preduslova za razvoj kontrolinga:

1. zainteresovani menadžment
2. stručni kontrolor
3. visoko razvijena računovodstvena funkcija
4. kvalitetan informacioni sistem.”*

* Očko, Jasmina; Švigir, Andreja: „Kontroling – upravljanje iz backstage“, Knjiga pring d.o.o., Zagreb, 2009., str. 33

Nadalje, "svaka osoba koja se bavi kontrolingom mora razumjeti jezik brojeva, mora voljeti brojeve. Njegova logika i razmišljanje mora biti zasnovana na brojevima. Kontrolor upoređuje, analizira, mjeri, subjektivno pretvara u objektivno, a parcijalne informacije nastoji jasno i transparentno pretvoriti u cjelovite". Zato kontrolor treba da ima širok raspon multidisciplinarnih znanja, i to prije svega iz područja:

- finansija i računovodstva,
- matematike i statistike,
- informacionih tehnologija,
- klasične ekonomske teorije,
- organizacije preduzeća,
- strateškog i operativnog menadžmenta,

- komunikacije,
  - upravljanja ljudskim resursima.”**
- ** Očko, Jasmina; Švigr, Andreja: „Kontroling – upravljanje iz backstage”, Knjiga pring d.o.o., Zagreb, 2009., str. 37

Bez multidisciplinarnosti nema kvalitetnog kontrolingu.

Takodje, ne manje važno za dobar kontroling jednog preduzeća, od velikog je značaja kvalitetan i dobro organizovan informacioni sistem. S obzirom da se projektovanjem informacionih sistema bave lica inžinjerske struke, od velike je važnosti da se svako projektovanje i unaprijeđenje istog vrši uz konsultaciju multidisciplinarnog tima, sa neizbjježnim članom jednog kontrolora, iz samo jednog razloga: da se na vrijeme i na pravi način sve informacije slivaju u cjelinu na najkorisniji način koji će biti jedina dobra baza za valjano i kvalitetno kako interno tako i eksterne izvještavanje.

Podatak sam po sebi je potpuno beskoristan, on treba biti dio cjeline

i u svojoj formi i suštini treba biti uvezan sa podacima koje dobija- mo od ostalih djelova sveukupnog sistema. Opasnost kreiranja ostrva u savremenim poslovnim sistemima je jedan od rizika sa kojima se svjesno i oprezno trebamo suočavati u svakodnevnim procesima i nastojati minimizirati mogućnost njihovog nastajanja. Svako od nas, kao dio poslovnog sistema, ima svoje mjesto, sa jakim uticajem na integralnu sliku, koju čine finansijski i operativni, interni i eksterni izvještaji.

Ovi izvještaji su način na koji nas svi učesnici u privredi države, regionala i svijeta prepoznaju, i zato je jako važno voditi računa o istim, slažući kameničice mozaika sa početka ove priče oprezno, posvećeno kao dobar domaćin i u naizgled najsitnjem procesu kome pripadamo, bilo kao rukovodilac bilo kao izvršilac. Svačiji posao se jasno vidi ma koliko naizgled malen on izgledao.

Direkcija za plan, kontrolu i izvještavanje, na način na koji danas funkcioniše, uspostavljena je 2013. godine

i temelji se na osnovnim principima kontrolinga.

Kroz svoje postojanje, svaki od nosećih procesa ove direkcije u proteklom periodu se unaprijeđivao, posebno izradom operativnih i strateških planova, čime smo stvorili mostove između svih funkcionalnih i organizacionih cjelina Društva.

Kroz procese kontrole usklađenosti i odstupanja ostvarenih veličina i uspostavljenog redovnog mjesecnog i godišnjeg izvještavanja osvjećujemo sve korisnike o njihovim rezultatima rada i unaprijeđujemo procese.

Smatram da je ovo samo jedan dobar početak uspostavljanja kvalitetnog načina rada i da ćemo kroz projekte koji nas čekaju u budućnosti, a za koje vizije svakako postoje, mi napraviti još bolji svijet u kome će svima biti udobno i radno.

Smatram da samo dobrim i posvećenim radom možemo stići do suštinskih vrlina i dobrog života, što i svima želim.

KONTROLOR

**ODGOVORAN ZA
TRANSPARENTNOST
REZULTATA**

**ISTRAŽUJE
ALTERNATIVE**

KAKO PLANIRATI?

MENADŽER

**ODGOVORAN ZA
REZULTAT**

**DONOSI ODLUKE
O ALTERNATIVAMA**

ŠTA PLANIRATI?

IVAN MVALJEVIĆ, IZVRŠNI RUKOVODILAC DIREKCIJE ZA RAZVOJ I INŽINJERING

EPCG postala član organizacije IHA

Eleonora Albijanić

Možete li nam reći nešto više o samoj Međunarodnoj agenciji za hidroenergetiku i koje će benefite od članstva ostvariti naši inženjeri?

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić je 3.12.2020. postala Silver member članica Međunarodne asocijacije za hidroenergetiku (International Hydropower Association), kao nacionalna energetska kompanija u kategoriji do 2,000 MW instalisanog hidroenergetskog kapaciteta u svom portfoliju. Međunarodna asocijacija za hidroenergetiku-IHA je neprofitna organizacija čija je misija promocija principa održivog razvoja u oblasti hidroenergetike i njene uloge i značaja u sistemima obnovljivih izvora energije, rješenjima vezanim za borbu protiv klimatskih promjena i dostizanju ciljeva Pariškog sporazuma. IHA podržava tehnologije obnovljivih izvora energije u saradnji sa partnerima kao što su Međunarodna agencija za energiju, Međunarodna agencija za obnovljive izvore energije, REN21, REN – Alijansa, Kampanja za 100 % obnovljive izvore energije i Svjetski savjet za energetiku.

Članovi IHA posluju u preko 120 zemalja širom svijeta. Neki od članova su: Elektroprivreda Francuske-EDF, Elektroprivreda Portugala-EDP, AFRY Switzerland, ANDRITZ Hydro, Alpiq, China Three Gorges Corporation, Renewable Energy, Hydro-Qué-

bec, Itaipu Binacional, POWERCHINA, SNC Lavalin, Statkraft, Stucky, Sunhydro, KESH, Tractebel, Voith, Voltalia.

Inženjeri EPCG će imati mogućnost da koriste stručnu platformu Hydropower Sustainability Tools. Kroz Hydropower Pro, inženjeri EPCG će imati pristup specijalizovanim diskusijama i stručnim temama specifičnim za hidroenergetski sektor, člancima, studijama slučaja, publikacijama i analizama. Očekujemo zajednički razvoj i unapređenje investicione klime za sve obnovljive izvore energije, podršku u implementaciji konkretnih projekata koji će obezbijediti brži i uspešniji razvoj održive hidroenergetike.

Koliko su razvojni planovi EPCG usaglašeni sa misijom Međunarodne agencije za hidroenergetiku?

Prioritet razvoja Elektroprivrede Crne Gore u periodu do 2030. godine biće razvoj obnovljivih izvora energije, prije svega energije sunca i vjetra u skladu sa energetskim i klimatskim politikama EU.

Sa druge strane hidroenergetika tj. izgradnja novih i rekonstrukcija i modernizacija postojećih objekata predstavljaju jedan od ključnih faktora energetske tranzicije. U saradnji sa Njemačkom razvojnom bankom već realizujemo projekte rekonstruk-

cije i modernizacije postojećih HE Piva i HE Perućica.

Elektroprivreda Crne Gore radi na razvoju projekta izgradnje HE Komarnica instalisane snage od 172 MW i očekivane proizvodnje do 220 GWh, prvog velikog hidroenergetskog objekta koji će nakon 40 godina biti izgrađen u Crnoj Gori.

Kao odgovorna i moderna kompanija, vjerujemo da nove hidroenergetske projekte treba razvijati i njima upravljati na transparentan i održiv način. Strateški ciljevi razvoja EPCG su potpuno kompatibilni sa misijom Međunarodne asocijacije za hidroenergetiku u unapređenju kako održivog razvoja hidroenergetskog sektora nadogradnjom i razmjenom znanja o njenoj ulozi u sistemima obnovljive energije, tako i odgovornog upravljanja vodama i rješenjima koja će doprinijeti borbi protiv klimatskih promjena.

Na koji način mislite da će učlanjenje u IHA doprinijeti projektu izgradnje HE Komarnica?

Evropska komisija je u oktobru ove godine usvojila sveobuhvatan Ekonomsko-investicioni plan za Zapadni Balkan sa ciljem da pospješi dugoročan privredni oporavak regionala, podrži zelenu i digitalnu tranziciju, regionalnu integraciju i konvergenciju sa Evropskom unijom.

Ekonomsko-investicioni plan predviđa značajan investicioni paket koji će mobilisati do 9 milijardi € finansijskih sredstava za region.

Očekuje se da će pored značajnih bespovratnih sredstava koje EU obezbeđuje za region, EU pružiti i garancije i na taj način pomoći da se smanje troškovi finansiranja i javnih i privatnih ulaganja, i da se smanje rizici za investitore.

U oblasti energetike u okviru Obnovljivih izvora energije, Evropska komisija je identifikovala četiri konkretna projekta koja će biti podržana, među kojima je i projekat izgradnje HE Komarnica.

Kroz stručnu saradnju u okviru Međunarodne agencije za hidroenergetiku, razmjenu iskustava o posljednjim tehničko-tehnološkim dostignućima i primjenu najnovijih politika koje se tiču borbe protiv klimatskih promjena i očuvanja životne sredine, siguran sam da ćemo obezbijediti najbolju praksu i pružiti dodatnu vrijednost projektu izgradnje HE Komarnica.

MARIJA KNEŽEVIĆ:

Pristupajući Međunarodnoj asocijaciji hidroenergetike (IHA) dobijamo pristup Hydropower Sustainability Tools, paketu koji predstavlja skup smjernica dobre prakse i alata za procjenu performansi projekata u odnosu na usvojene kriterijume zaštite životne sredine kao i socijalne kriterijume. Ovi alati su uskladieni sa standardima performansi IFC i Svjetske banke i na taj način pomažu projektima da postignu dobru praksu u razvoju hidroenergetike i sigurnost investicije. Kao mlado inženjerki članstvo u IHA omogućice mi pristup aktuelnim informacijama iz oblasti hidroenergetike, priliku za obuke, kurseve i stručno usavršavanje i razmjenu iskustava sa kolegama širom svijeta.

MILOŠ DEDOVIĆ:

Smatram da je od izuzetnog značaja priključenje Međunarodnoj asocijaciji hidroenergetike IHA, jer na taj način dobijamo pristup najbogatijoj bazi informacija u vezi hidroenergetike (specijalizovanim diskusijama, člancima, studijama slučaja, publikacijama i analizama). Kao inženjeru EPCG, platforma Hydropower Pro pruža mogućnost komunikacije, konsultacija, dijeljenja problema i pitanja sa drugim inženjerima u oblasti hidroenergetike iz regionalnog i na globalnom nivou.

FC SNABDIJEVANJE U GODINI PANDEMIJE

Održan visok standard poslovanja

Zavidan nivo organizacije rada, u ekstremnim uslovima, nešto slabiji procenat naplate od plana, ali i niz akcija, poput „Podijelimo teret“ i „Za čist račun“, koje su pozitivnim reakcijama kod kupaca, uslovile bolji rezultat poslovanja, a kupcima olakšali plaćanje-tako rukovodioci regionalnih centara Snabdijevanja, ocjenjuju godinu za nama. A naši heroji, prvenstveno šalterski radnici, kao najizloženiji u ovim uslovima, bili su zaista na prvoj liniji kompanije

Tatjana Knežević Perišić

NATAŠA TERIĆ, rukovodilac RC Nikšić, godinu na izmaku ocjenjuje izazovnom:

-Ova godina je bila veoma izazovna, neizvjesna ekonomski situacija izazvana pandemijom korona virusa uticala je na sve nas, ali je i pokazala da ovakvi trenuci bude ono najbolje u nama, tako da bih rad Regionalnog centra Nikšić u proteklom periodu ocijenila najvišom ocjenom jer smo uspjeli da održimo visoke standarde poslovanja.

Određeni broj kolega u nekom momentu je bio zaražen korona virusom ili su bili na radu od kuće, ali smo svi zajedno uspjevali da se to ne odrazi na ispunjavanje svakodnevnih obaveza i da ostanemo na „visini zadatka“, da odgovorimo profesionalno na svaki zahtjev naših kupaca.

IVANA ADBOVIĆ, rukovodilac RC Podgorica, ističe zavidan nivo organizacije rada i dodaje:

-RC Podgorica je tokom godine koja je, moram istaći, na svu sreću na isteku, pokazala zavidan nivo organizacije u ekstremnim uslovima, koji su ponekad prevazilazili i najgora moguća scenarija. Morali smo organizaciju prilagoditi mjerama NKT-a kao i definisati prioritete poslovanja. Ono što je od samog početka bilo jasno, to je da je rad šaltera morao nesmetano funkcionisati, jer je u ovim vanrednim uslovima naplata definitivno prioritet.

Za sve radnike, za koje smo to mogli obezbijediti, organizovan je rad od kuće, zatim varijante popodnevног rada i slični modaliteti, jer je gustina prisutnih jedini način da se koliko, toliko zaštитimo od mogućeg prenosa virusa. Akcenat je bio na obezbjeđenju zaštitne opreme (maski i dezinfekcionih sredstava) i ovo pitanje je bilo predmet naše svakodnevne pažnje.

NIKOLA SMOLOVIĆ, rukovodilac RC Bar, ističe zalaganje zaposlenih:

-Ocjenu rada Regionalnog centra Bar u 2020. g. možemo dati samo ako imamo paramere koji će vrednovati okolnosti, uslove i indikatore sa sličnim periodom za poređenje ostvarenih rezultata rada. Naravno, predmetne parametre ne možemo imati, jer se rad u većem dijelu 2020. g., odvijao u skladu sa razvojem situacije oko pandemije COVID-19, sa velikim zalaganjem zaposlenih za održavanje kontinuiteta poslovanja iz prethodnih godina. Realizacija ključnih indikatora poslovanja RC Bar, u velikoj mjeri zavisi od turističke privrede. Svjedoci smo velikog pada broja gostiju u turističkoj branši, zatvorenim objektima privremenog karaktera (u toku turističke sezone) i odsustva nerezidenata koji ove godine nijesu došli da obiđu svoje objekte, odnosno koji nijesu imali priliku da dođu u naše lokalne jedinice Snabdijevanja, radi izmirivanja svojih obaveza.

PROCENAT NAPLATE

U RC Nikšić su poprilično zadovoljni stepenom naplate potraživanja, imajuci u vidu situaciju u okruzenju i probleme uzrokovane virusom Covid 19:

-Obzirom da se sve ovo odrazilo na sve aspekte života, naravno da se to moralno odraziti i na naplatu potraživanja za utrošenu električnu energiju, ali ipak vec se godina polako završava i prilično smo zadovoljni stepenom naplate, kaže Terić. Dodaje kako vjerovatno neće biti ostvaren plan, ali kakvi su bili uslovi, zadovoljni smo. Ostvareno je 97% plana za ovu godinu, što je ipak odličan rezultat, kaže ona.

Što se tiče RC Podgorica, procenat naplate u prvih 11 mjeseci ove godine, se kreće na nivou 96,5% u odnosu na plan, a 94,5% u odnosu na fakturu, kaže Abdović.

-Imajući u vidu da, od početka pandemije, nijesmo vršili isključenja, moram istaći da je ovo izuzetno dobar rezultat. Naravno, osim stalnih kontakata naših zaposlenih sa potrošačima u vršenju naplate kada je riječ o pravnim licima, ovo je rezultat i drugih faktora. Osim laganog mijenjanja svijesti kod potrošača o utrošenoj električnoj energiji kao bilo kojoj drugoj vrsti robe, koja se samim tim mora i platiti, u značajnoj mjeri su ovom procentu doprinijeli i sama akcija Podijelimo teret, a tu su takođe i popusti za članove Zlatnog tima, kaže Abdović.

-Procenat naplate u RC Bar je lošiji u

odnosu na prethodne godine i on će se popraviti kada se okolnosti poslovanja privrednih subjekata, odnosno turističke branje dovede u normalu, ističe Smolović.

-Ono što nećemo moći da nadoknadimo jeste smanjena fakturisana energija u ovoj godini, a čiji precizan iznos ili procenat u odnosu na prethodnu godinu/e možemo znati tek početkom januara, kaže on.

Naši sagovornici takođe kažu da su akcije „Podijelimo teret“ bile jako korisne u radu. Smolović kaže da su izazvale pozitivne reakcije kod kupaca i odziv, koji je nama, njihovim poslovnim partnerima, u velikoj mjeri doprinio ostvarivanju boljih rezultata u poslovanju, a kupcima koji imaju poteškoća, u izvršavanju obaveza olakšao plaćanje.

-Što se tice akcije Podijelimo teret ona je u Organizacionim jedinicama koje pripadaju RC Nikšić, naisla na veoma dobar odziv kupaca, jer je prepoznata kao najlakši način da se izmire zaostala dugovanja, kaže Terić, dodajući da je do sada 1628 kupaca potpisalo Sporazum o izmirenju duga Podijelimo teret 8, a ističe i akciju koja se odnosi na pravna lica „Za čist račun 2“, koji je prilika da kupci iz ove kategorije potrošnje, na čije poslovanje je takođe veoma uticala ova pandemija, na veoma povoljan nacin izmire svoja dugovanja.

OČEKIVANJA U NAREDНОM PERIODU

Nataša Terić, u narednom periodu očekuje dobre rezultate: Nadam se da ćemo uskoro prebroditi i krizu

izazvanu virusom, ali ono u šta sam sigurna je da ćemo nastaviti da radimo sa nesmanjenim elanom.

Ivana Abdović ističe zalaganje naših kolega, što se rijetko pominje:

-Radujem se da se na ovaj način može promovisati njihova zalaganja tokom ove pandemije. Radnici snabdijevanja, pri tome ne mislim samo na RC Podgoricu, su najizloženiji u ovim uslovima, u stalnoj su komunikaciji sa potrošačima i samim tim, na prvoj liniji čitave kompanije. Oni su ti, koji kroz sami obračun i naplatu, valorizuju sve prethodne aktivnosti u kompaniji i požrtvovano doprinose ukupnom rezultatu. Od naredne godine očekujem, prije svega, zdravlje svih zaposlenih i njihovih porodica, normalizovanje ukupnih zdravstvenih i društvenih okolnosti, kako bismo timski nastavili da ostvarujemo sve bolje i bolje rezultate.

Nikola Smolović očekuje unapređenje poslovnih aktivnosti i komunikaciju sa kupcima koja će se dodatno prilagoditi novim izazovima i uslovima na tržištu.

-Našim poslovnim partnerima pomoći ćemo da kroz nove akcije, u skladu sa našim procedurama olakšamo, da na najoptimalniji način prevaziđu teškoće u poslovanju, dajući kao i uvijek doprinos naše kompanije i zaposlenih FC Snabdijevanje.

RIJEĆ ZAPOSLENIH

A kako je bilo raditi, u potpuno vanrednim uslovima, svoj posao, da li je bilo straha, nervoze...

Radosav Djurović - Operater za rad na šalteru u OJ Nikšić

U vanrednim uslovima, od početka pandemije COVID-a 19, kao operater za rad na šalteru OJ Nikšić radne obaveze sam izvršavao bez straha i nervoze jer u kolektivu to prevazilazimo kao jedna porodica. Pružamo podršku jedni drugima, ne samo kad je u pitanju COVID 19, već bilo kakav drugi problem. Poštujemo mjere NKT-a i vodimo računa da se svaki kupac osjeća sigurno i da se udovolji svakom njegovom zahtjevu. Kao radnik OJ Nikšić, smatram da sve kolege na čelu s Rukovodiocem RC Nikšić i šefom OJ Nikšić, savjesno obavljaju svoje radne obaveze bez straha i nervoze uz apsolutno poštovanje svih preporuka, da bi sačuvali svoje zdravlje kao i zdravlje svojih porodica.

Boban Danilović, zaposleni u RC Podgorici

Od početka pandemije, marta ove godine, zaslужan je za kompletну logistiku:

-Kod racionalnih ljudi, naravno da mora postojati zdrava doza straha, jer se suočavamo sa nečim što nam ranije nije bilo poznato. Međutim, nije bilo panike u našim redovima, tako da smo uspjeli timski da prkosimo ovom užasnom virusu.
Nijesam stigao ni da primjetim da su vanredni uslovi za rad, jer smo se stalno dopunjavalii bili na liniji ispunjenja svih zadataka, kao da su redovne okolnosti. Samim tim nije bilo ni neke nervoze, jer jednostavno nijesmo imali vremena za razmišljanje o sporednim stvarima.

Ivana Madžar, referent za obradu i rješavanje zahtjeva kupaca u PC Bar

Strah i nervosa, koji su u početku bili prisutni, prirodna su reakcija na nove okolnosti u kojima smo se svi zajedno našli. Rad je bio usklađen sa preporukama i smjernicima datim od poslovodstva, uz povećanu higijenu na radu i primjenu principa socijalnog, odnosno fizičkog distanciranja. Preventiva koju smo primjenjivali, kada je riječ o novim okolnostima u radu uzrokovanim pandemijom COVID-19, pokazala se kao dobra priprema. Što je više vrijeme odmicalo, strah i nervosa su bili sve manji. Uz trud i zalaganje svih nas zaposlenih, poštovanje datih smjernica, pokazalo se kao ispravan put u prevazilaženju svih teškoća i prepreka sa kojima se suočavamo.

SLAVOLJUB POPADIĆ, IZVRŠNI DIREKTOR RUDNIKA UGLJA PLJEVLJA

Ulaskom u EPCG grupu obezbijedena finansijska i proizvodna stabilnost

Rajko Šebek

Rudnik je i u ovoj, iz perspektive biznisa, jako komplikovanoj godini, uspio da, zahvaljujući predanom radu zaposlenih i naglašenoj poslovnoj disciplini, postigne još bolji rezultat nego prethodne 2019. godine koja je bila rekordna, istakao je u intervjuu za list „Elektroprivreda“ izvršni direktor RUP-a, Slavoljub Popadić. On je kazao da su u uslovima pandemije, uz svakodnevno forisiranje poštovanja mjera epidemiološke zaštite, u Rudniku uspjeli da postignu nove rekorde u proizvodnji otkrivke, proizvedu sve količine uglja koje je tržiste tražilo, nastave trend smanjenja troškova i postignu dobit za koju očekuju da će biti preko 11 miliona eura.

Šta su bili ključni izazovi u ovoj godini?

Ključni izazov je bio uspostaviti jaku disciplinu u epidemiološkim mjerama i poslovnih procesa i mislim da smo uspjeli u tome. Pandemija Corona virusa je značajno usložila poslovanje Rudnika, ali smo se pravovremeno reorganizovali i rezultati nisu izostali. Corona je u jednom periodu napravila problem u isporuci uglja partnerima izvan Crne Gore zbog zatvaranja granica i složenih procedura prelaska. Sa druge strane, dnevne operacije su dodatno usložene, obavezno je nošenje maski, korišćenje fizičke distance, dezinfekcionih sredstava i slično, što za veliki broj zaposlenih, s obzirom na prirodu poslovnih operacija, nije lako. U početku smo imali dosta problema sa nabavkom opreme i repromaterijala koji su

dolazili izvan Crne Gore, ali se to vremenom stabilizovalo i za sada funkcioniše normalno. Uspjeli smo da, uz velike napore, zadržimo trend smanjenja troškova, što je posebno važno sa aspekta dugoročne održivosti termoenergetskog sektora.

U Rudnik ste došli u drugoj polovini 2014. godine i od tog perioda se, iz godine u godinu, bilježe sve bolji finansijski i proizvodni rezultati. Možete li napraviti kratak osvrt i istaći sta je to što je doprinijelo poslovnom oporavku Rudnika?

Rudnik je polovinom 2014. godine bio na ivici stečaja. Akumulirani gubitak je bio preko 20 miliona eura, poreski dug preko 18 miliona, kreditno zaduženje preko 20 miliona eura. Danas, šest godina kasnije, Rudnik je profitabilna kompanija, koja posluje bez gubitaka, bez kreditnih zaduženja, sa reprogramiranim poreskim dugom koji je došao na nivo od oko 1,5 miliona eura i koji će najkasnije u prvom kvartalu naredne godine biti isplaćen u cijelosti. Dobit se povećava iz godine u godinu, prošle godine je iznosila 9,6 miliona, a za očekivati je da će na kraju ove godine biti preko 11 miliona eura.

Više faktora je doprinijelo poslovom oporavku Rudnika, a jedan od nabitnijih je značajno ubrzanje poslovnih operacija. Izmijenili smo model upravljanja, definisali nove pragove odgovornosti izvršnog direktora i Odbora direktora, izmijenili pravilnike i ubrzali procese donošenje odluka, uredili sisteme organizacije sastanaka i izvještavanja, uveli jake funkcije kontrolinga, razdvojili krat-

koročne od dugoročnih i kontrolne od operativnih funkcija. Izmijenili smo modele kratkoročnog i dugoročnog planiranja i ispostavili bolje modele praćenja realizacije dogovorenog. Značajna povoljnost je bila i to što smo svo vrijeme u Odboru direktora imali sjajne profesionalce i finansijske eksperte, odličnu klimu uzajamnog povjerenja, tako da je ukupna energija bila isključivo fokusirana ka unaprijeđenju poslovanja. Kao rezultat, značajno smo podigli produktivnost, smanjili operativne troškove, tri puta povećali prodaju na ino tržištu i podigli nivo godišnje proizvodnje otkrivke za preko 45 odsto.

Naš fokus je i dalje na optimizaciji troškova proizvodnje i najveći broj aktivnosti je usmjeren u tom pravcu. Paralelno pokušavamo da, iz godine u godinu, povećavamo zarade zaposlenih, što nije lako harmonizovati sa ambicijom smanjenja ukupnih troškova. U principu, primarna orijentacija je na podizanju produktivnosti, kroz bolju organizaciju rada, nabavku nove mehanizacije i podmlađivanje radne snage.

Izgleda da će RUP u ovoj godini imati dobit koja će ga svrstati u red najprofitabilnijih kompanija u državi. Kako to objašnjavate?

Više puta smo isticali da je ulaskom u EPCG grupu Rudnik dobio dugo željenu finansijsku i proizvodnu stabil-

SLAVOLJUB POPADIĆ

nost i ušao u nabavku nove mehanizacije i izgradnju ključnih rudarskih objekata. Nesporno je da se svaki uloženi euro vratio kroz povećanje proizvodnih i finansijskih rezultata. Novonabavljeni bageri i damperi su direktno doprinijeli povećanju obima realizovane otkrivke, preseljenje DTO (Drobilica, Transporter, Odlagač) sistema je direktno uticalo na smanjenje troškova proizvodnje, a izgradnja nove, moderne hale za održavanje, na veću raspoloživost rudarske mehanizacije. Uveli smo novi informacioni sistem (ERP) i moderan sistem video nedzora koji pomaže u praćenju proizvodnog procesa i povećanju nivoa bezbjednosti u Rudniku.

Kako vidite poslovanje RUP-a u narednom periodu?

Rudnici uglja se suočavaju sa ozbiljnim izazovima. Svjedoci smo planova za gašenje velikog broja rudnika širom EU, privreda i domaćinstva se orijentišu na alternativne energente,

gas, pelet i slično, suočavamo se sa novim, jako visokim ekološkim taksama i tako dalje. Mi smo u saradnji sa Elektroprivredom usaglasili model koji bi trebalo da obezbijedi održivo poslovanje termoenergetskog kompleksa u narednih 30 godina. U periodu pred nama je neophodno uraditi dodatne napore da se ispune planovi iz modela i poslovanje učini održivim.

Tome će značajno doprinijeti ekološka rekonstrukcija TE „Pljevlja“ koja je u toku i koja će omogućiti da TE ispunи stroge EU standarde. Projektovane aktivnosti se do sada odvijaju u skladu sa planom i zbog toga sam optimista da će Rudnik nastaviti da igra važnu ulogu u razvoju Crne Gore i u narednih 30 godina.

Na kraju, poželio bih svim zaposlenima u Rudniku uglja i ostalim kompanijama EPCG grupu srećne predstojeće praznike uz želju da se u novoj, 2021. godini što prije vratimo normalnom životu, budemo zdravi i orni da ostvarujemo dobre proizvodnje i finansijske rezultate i budemo čvrst oslonac crnogorske privrede i države.

Puno zdravlja, lične i porodične sreće za sve građane Crne Gore uz rudarski pozdrav, SREĆNO!

Dome moj

Birajte sigurnost.
Jednostavno.

- Brzo i jednostavno zaključivanje osiguranja
- Efikasno rješavanje šteta
- Najšira pokrića uz povoljne uslove na jednoj polisi

Sve će biti u redu

lovćen

lo.co.me

ZORAN ĐUKANOVIĆ, IZVRŠNI DIREKTOR CRNOGORSKOG ELEKTRODITRIBUTIVNOG SISTEMA

Očuvana stabilnost uprkos krizi

Finansijska situacija u CEDIS-u je stabilna, ekonomičnost potvrđuju pozitivni pokazatelji ukupnog i redovnog poslovanja, kao i nenarušeni parametri likvidnosti, jednostavnije interpretirano – imamo dovoljno sredstava za pokriće kratkoročnih i dugoročnih obaveza i finansiranje veoma zahtjevnih investicionih planova.

Ana Ivanović Dedović

Kako bi ocijenili rezultat poslovanja CEDIS - a ostvaren u 2020.godini ?

Rezultat poslovanja za ovu godinu zahtjeva sagledavanje u kontekstu globalne krize izazvane – COVID 19, u čijem režimu funkcionišemo gotovo deset mjeseci. Na rezultat poslovanja CEDIS-a presudno je uticao pad potrošnje električne energije, naročito u primorskim opštinama tokom ljetnjih mjeseci. Zaključno sa oktobrom, preuzeto je 160GWh ili 7.2% manje električne energije u odnosu na plan, odnosno 177 GWh ili 7.8% manje u odnosu na prethodnu godinu. Prevedeno na finansijski plan, očekivanja su da do kraja godine poslovni prihodi budu realizovani u iznosu od 95 miliona eura, što je za 6.8 miliona manje od plana i 5.5 miliona manje u odnosu na rezultat ostvaren prethodne godine.

Uprkos navedenim negativnim aspektima, projekcije upućuju na neto rezultat koji je niži od planiranog, ali ipak sa pozitivnim predznakom. Dakle, finansijska situacija u CEDIS-u je stabilna, ekonomičnost potvrđuju pozitivni pokazatelji ukupnog i redovnog poslovanja, kao i nenarušeni parametri likvidnosti, jednostavnije interpretirano – imamo dovoljno sredstava za pokriće kratkoročnih i dugoročnih obaveza i finansiranje veoma zahtjevnih investicionih planova.

Posebno želim da naglasim da ostvareni rezultat, s obzirom na ozbiljnost izazova, ne treba sagledavati isključi-

ZORAN ĐUKANOVIĆ

vo kao kvantitativni pokazatelj, već istaći i dodatnu vrijednost. Ovogodišnji rezultat je zapravo potvrda snage konstrukcije koju smo zajedno gradili godinama, tako da sa značajno većim stepenom uvjerenosti mogu da tvrdim da vrijednosti, principi i poslovni modeli koje implementiramo i način na koji to radimo, garantuju dugoročnu održivost i uspjeh.

Od 2019. godine CEDIS, u investicionom smislu stavlja fokus na poboljšanje kvaliteta distributivne mreže na ruralnom području Crne Gore. Šta je do sada realizovano na tom planu?

Aktivnosti na izgradnji i održavanju seoske mreže smo kontinuirano

realizovali i u prethodnom periodu. Međutim, aktuelni projekti revitalizacije srednjenaonske i niskonaponske mreže predstavljaju krupan iskorak na tom planu, prije svega iz aspekta visine iznosa koji ulažemo i širine područja koje je obuhvaćeno radovima, ali i s obzirom na značaj za ruralni i prvredni razvoj Crne Gore.

Veliki projekti ovog tipa daju zamah privredi na više nivoa, stoga je održavanje planirane dimanike projekata revitalizacije tokom COVID - 19 krize bilo, a i dalje je, imperativ za CEDIS. Dakle, uprkos ovom, višestruko izazovnom periodu, održali smo dinamiku i uspješno zaključili prvu godinu projekata revitalizacije srednjenaonske i niskonaponske mreže.

Ističem da su projekti revitalizacije, trenutno i najznačajnije investicione aktivnosti CEDIS-a, a efekat izvedenih radova samo u okviru prve godine podrazumijeva kvalitetnije napajanje za preko 10 hiljada korisnika u brojnim selima širom Crne Gore. Za aktivnosti na revitalizaciji koje smo priveli kraju izdvojili smo oko 14 miliona eura.

Takođe, u toku su i radovi obuhvaćeni drugom godinom okvirnog sporazuma. Paralelno realizujemo dva projekta, vrijedna 12 miliona eura, koji obuhvataju revitalizaciju jedanaest 10 kV dalekovoda ("Velimlje" u Nikšiću, "Virpazar" i "Ostros" u Baru, "Ljeva Rijeka" i "Mrke - Petrovići" u Podgorici, "Biševu" u Rožajama, "Boljanići" u Pljevljima i "Gornja Morača" u Kolašinu, dio dalekovoda "Hoti" u Tuzima, dalekovod "Lipovik" na Cetinju i "Konjuhe" u Andrijevici).

Odlične rezultate postižemo i na planu rekonstrukcije mreže, koju realizuju naše ekipe kroz aktivnosti na održavanju. Radove na 16 srednjenačkih dalekovoda privodimo kraju, uključujući i relizovanih preko 50 odsto planiranih radova na dodatnih 13 dalekovoda. Rezultat rekonstrukcija na kojima rade naše ekipe, zapravo znači kvalitetnije napajanje za gotovo četrnaest hiljada korisnika, mahom na seoskom području.

Podsjećam, da je trošak za realizaciju projekata fokusiranih na revitalizaciju distributivne mreže sa koje se napajaju crnogorska sela, uključujući i već utrošena sredstva, projektovan na 50 miliona eura.

Osim projekata na revitalizaciji seoske mreže, koji investicioni projekti tokom 2020. godine se tretiraju kao prioritetni?

Osim projekata usmjerenih na revitalizaciju seoske mreže, trenutno je aktivno preko 200 investicionih

projekata za koje je u toku izvođenje radova na objektima, ili priprema projektne dokumentacije, odnosno tenderski postupak ili rješavanje imovinsko-pravnih odnosa. Prema Planu investicija predviđeno je da se ove godine, osim projekata revitalizacije, realizuju ulaganja u sekundarnu mrežu u iznosu od 6.4 miliona eura, primarnu 1.9 miliona eura, koliko i u mjerjenje i mjerna sredstva, dok je za IV fazu AMM projekta rezervisano oko 3.5 miliona eura.

Najvažniji projekat na nivou primarne distributivne mreže, koji je završen tokom 2020. godine je zamjena užeta na dijelu DV 35kV iznad Skadarskog jezera. Pored toga, intenzivno se radilo i na zamjeni transformatora u trafostanicama 35/10 kV, pa su tako zamijenjena ukupno 22 transformatora, a vrijednost ovog projekta je preko 1.25 miliona eura. Na nivou sekundarne distributivne mreže tokom 2020. godine uspješno je realizovano preko 70 investicionih projekata, od kojih su pojedini započeti u ranijem periodu. Najveći broj realizovanih investicija odnosi se na rekonstrukciju 59 trafostanica 10/0,4 kV u primorskim opštinama.

Među projektima koji su u toku, posebno je važana zamjena užeta na četiri dalekovoda 35kV na primorju, ukupne vrijednosti 2.15 miliona eura. Završeni su radovi na DV 35kV „TS 110/35kV „Bar“ – TS 35/10kV „Sutomore“, dok su u toku pripremne aktivnosti za preostala tri dalekovoda (DV 35kV „TS 110/35kV „Ulcinj“ – TS

35/10kV „Velika Plaža1“ u Ulcinju, DV 35kV „TS 110/35kV „Markovići“ – TS 35/10kV „Miločer“ u Budvi i DV 35kV „TS 110/35kV „Podi“ – TS 35/10kV „Topla“ u Herceg Novom).

Koliko uspješno CEDIS izlazi na kraj sa organizacijom procesa rada u uslovima epidemije COVID – 19?

Od početka krize pa do kraja novembra oko 280 zaposlenih je bilo u samoizolaciji, dok je od kuće radilo u prosjeku, na mjesecnom nivou, 95 zaposlenih. U okolnostima COVID – 19 pandemije zdravlje zaposlenih tretramo kao prioritet, shodno čemu je kolegama koje spadaju u rizične grupe omogućen kontinuiran rad od kuće. Komunikacija sa korisnicima je u kratkom roku usmjerena na "online" režim, dok je interna kompanijska komunikacija organizovana uz dosledno poštovanje zvaničnih mjera za suzbijanje epidemije COVID – 19. Putem kanala za interno informisanje zaposlene blagovremeno obavještavamo o specifičnostima vezano za kompanijsku primjenu zvaničnih mjera i preporuka. Kada je u pitanju terenski rad, ekipe su organizovane kao dvočlane, u stalnom sastavu i sa sopstvenim vozilom, kako bi se broj novih kontaktata sveo na minimum. Poštujemo sve sanitarne propise i blagovremeno obezbjeđujemo neophodnu zaštitnu opremu. Ove i niz dodatnih mjera koje dosledno sprovodimo za rezultat imaju maksimalnu moguću bezbjednost zaposlenih na radnom mjestu u datim okolnostima.

Energetska zajednica: Crna Gora predvodi sa reformom energetike

Crna Gora i dalje predvodi sa energetskom tranzicijom, ali se Ukrajina probila na drugo mjesto preskočivši Sjevernu Makedoniju i Srbiju, poka-zao je nedavno objavljeni Godišnji izvještaj o implementaciji 2020

Energetske zajednice (EZ).

- Izvještaj Sekretarijata EZ pokazao je da su ugovorne strane, odnosno članice Zajednice, ostvarile napredak u tržišno orijentisanim i održivim energetskim reformama uprkos krizi zbog kovida-19. Prosječan procenat implementacije propisa u članicama EZ porastao je na 53 sa 48 odsto u prethodnom izvještaju za 2019. U sredini rang liste su Kosovo i Albanija sa izvjesnim napretkom, dok je reforma u Moldaviji bila skromna. Na dnu su Bosna i Hercegovina, zemlja sa najviše pokrenutih procedura zbog kršenja pravila, i Gruzija, najnovija članica EZ, koja je, uprkos lošoj poziciji na rang listi, bila jedan od najbržih reformatora u izvještajnom periodu. "Iako nema sumnje da mora više da se radi kod smanjenja emisije energetske efikasnosti, održivih obnovljivih izvora energije i istinske tržišne integracije... nekoliko ugovornih strana je uprkos ovogodišnjim izazovima napredovalo" - rekao je direktor EZ Janez Kopač.

On je na predstavljanju izvještaja posebno istakao napredak u energetskoj tranziciji Ukrajine i Gruzije.

Kopač je naglasio i napredak u borbi protiv klimatskih promjena, gdje EZ još nema čvrst pravni okvir. "Crna Gora se mora pohvaliti jer je prva ugovorna strana EZ koja je uvela šemu trgovine emisijama, dok je Moldavija četrtva zemlja u svijetu koja je dostavila svoj drugi Nacionalno utvrđeni doprinos u okviru Pariskog sporazuma o klimi", rekao je Kopač. Direktor EZ je rekao i da je Sjeverna Makedonija prednjačila u pripremi integrisanih nacionalnih energetskih i klimatskih planova, a slijedile su Albanija, BiH i Gruzija.

Ukupno gledano, EZ je na putu da ostvari ciljeve za 2020. u oblasti energetske efikasnosti i finansiranje energetske efikasnosti, posebno renoviranja zgrada, povećano je uprkos epidemiji koronavirusa. Obnovljiva energija je još jedna oblast u kojoj je potvrđen "istinski napredak" pošto je na nivou EZ zabilježeno povećanje kapaciteta za obnovljivu energiju za 19 odsto, uglavnom kod solarne i energije vjetra.

- Nažalost, taj napredak dolazi suviše kasno u nekim slučajevima i Sjeverna Makedonija, Srbija i Ukrajina gotovo sigurno neće ostvariti ciljeve za 2020" - istakao je zamjenik direktora EZ Dirk Bušle.

Bušle je dodao da na aukcijama za obnovljivu energiju u Albaniji i Sjevernoj Makedoniji postignute cijene su mnogo manje od prethodnih administrativno utvrđenih tarifa... i to bi trebalo da bude motiv članicama EZ

da pređu na tržišno zasnovane šeme podrške. Bušle je takođe upozorio da se mora osigurati pravilna primjena zakona o uticaju na životnu sredinu, posebno kada je riječ o projektima malih hidrocentrala.

EZ navodi i da su samo Crna Gora i Gruzija izmijenile zakone i uskladile ih sa izmijenjenom direktivom EU o procjeni uticaja na životnu sredinu. Kao i u izvještaju za 2019, i u ovogodišnjem se ukazuje da se zemlje koje troše ugalj muče da ispunе ciljeve za smanjenje emisije iz Nacionalnih planova za smanjenje emisije (NERP) za barem jedan od tri zagadjivača (azotni oksidi, sumpor dioksid i prašina) obuhvaćena direktivom EU o velikim postrojenjima za sagorijevanje. "To je zabrinjavajući trend jer ciljevi s vremenom postaju sve stroži."

Alarmantno je da Kosovo drugu godinu uzastopno nije ispoštovalo ciljeve za sva tri zagađivača, BiH i Sjeverna Makedonija ponovo nisu ispunile ciljeve za sumpor dioksid i prašinu a Srbija za sumpor dioksid", upozorio je Bušle. Izvještaj za 2020. pokriva oblasti struje, gasa, regulatora u energetici, nafte, obnovljivih izvora energije, životne sredine, klime, infrastrukture, konkurenkcije, statistike i, prvi put, sajber bezbjednosti. EZ je tijelo koje je uspostavila EU kako bi svoju energetsku politiku proširila na kandidate i potencijalne kandidate za članstvo u EU. Članice EZ su EU, zemlje Zapadnog Balkana, Ukrajina, Moldavija i Gruzija dok su posmatrači Turska, Jermenija i Norveška.

CRNOGORSKI ELEKTROPRENOSNI SISTEM

Prihodi od energetskog kabla premašili sedam miliona eura

Crnogorski elektroprenosni sistem za devet mjeseci je ostvario prihode u iznosu od 37.306.530 eura, što je za oko 20 odsto (6,3 miliona eura) više nego u istom periodu prošle godine, pišu Dnevne novine.

Kada je u pitanju podmorski energetski kabl, samo od alokacije prekograničnih kapaciteta, CGES je prihodovao 3,8 miliona eura. Ukupni prihodi od tog projekta su premašili sedam miliona eura od početka godine.

U jeku pandemije korona virusa, CGES je uspio da smanji rashode i to za 1,4 miliona eura. Ukupni rashodi,

za period 1. januar 30. septembar, iznosili su 26.510.622 eura.

Neto rezultat kompanije, za devet mjeseci, iznosio je 9,8 miliona eura i veći je za sedam miliona u odnosu na isti period lani.

"Povećanje rezultata poslovanja u odnosu na prethodnu godinu rezultat je najvećim dijelom značajno većih prihoda i to, prije svega, prihoda od alokacije prekograničnih kapaciteta i naknade za pokrivanje dozvoljenih gubitaka u prenosu", navodi se u izvještaju kompanije.

Po osnovu komercijalne upotrebe

podmorskog kabla prema Italiji, koja je počela 28. decembra prošle godine, kompanija je za devet mjeseci 2020. godine ostvarila prihod od alokacije prekograničnih kapaciteta u iznosu od 3,8 miliona eura što je u značajnoj mjeri imalo efekat na finansijske izvještaje.

"Pored direktnog prihoda na granici sa Italijom, puštanje u rad podmorskog kabla posljedično je uticalo i na veliko interesovanje za dodjelu prekograničnih kapaciteta i na ostalim granicama Crne Gore što je uticalo i na značajno veće ukupne prihoda po ovom osnovu u odnosu na planirane vrijednosti", objasnili su u CGES-u.

SAŠA MUJOVIĆ, DEKAN ETF U PODGORICI

EPCG je naša matica i garant razvoja fakulteta

Elektroprivreda Crne Gore je jedan od osnivača Elektrotehničkog fakulteta, naša matica iz koje je potekao prvi inžinjerski kader i prvi nastavni kader Fakulteta i koja je u velikoj mjeri zaslužna za razvoj Fakulteta. EPCG je opredijelila sredstva u iznosu od 100 000 eura za sanaciju ključnog amfiteatra u Zgradu tehničkih fakulteta, pa se s pravom nadamo da ćemo i taj, za nas kapitalni projekat, realizovati tokom 2021. godine.

Rajko Šebek, Miodrag Vuković

Nedavno je Elektrotehnički fakultet u Podgorici obilježio značajan datum. O čemu je riječ?

Elektrotehnički fakultet je zakoračio u šezdesetu godinu postojanja, u društvenom ambijentu i okolnosti ma koje ne poznae njegova istorija. Globalna opasnost zvana korona virus, znatno otežava funkcionisanje Fakulteta i kreiranje budućih planova. Ipak, živimo u nadi da će ovo ubrzo postati prošlost, a tradicija koju imamo i naši studenti nam nameće obavezu da istrajemo, opstanemo i napredujemo.

Ovog 12.novembra nijesmo bili u prilici da proslavimo "Dan Elektrotehničkog fakulteta" na uobičajan način i sumiramo ostvarene rezultate u protekloj godini. Na sreću, imamo se čime pohvaliti.

Recite nam nešto više o kakvim se, po Vašem mišljenju, rezultatima radi.

Godinu dana unazad, novembra 2019. godine, proslavljajući 58 godina postojanja Fakulteta, okupili smo drage kolege pripadnike prve generacije diplomaca Elektrotehničkog fakulteta, predstavnike Univerziteta Crne Gore, državnih organa i privrednih partnera koji su nam prenijeli jasnu poruku da je uspješni Elektrotehnički fakultet potreba Univerziteta i države

SAŠA MUJOVIĆ

Crne Gore.

Tom prilikom smo najavili smo da ćemo se boriti za još bolji Elektrotehnički fakultet, da ćemo uraditi sve da se prošlost ne "postidi" današnjice i da ćemo se truditi da pripremimo solidne osnove za generacije koje dolaze.

Elektrotehnika je nauka koja ne priznaje minuli rad, staru slavu i lovoričke, koja ne dozvoljava opijenost postignutim. Svaki novi dan je novo dokazivanje i svaki genijalni rezultat u ovoj oblasti ima kratak rok trajanja i biva brzo prevaziđen. Okruženi tim saznanjima, a radeći u vanrednim uslovi-

ma opasnosti i neizvjesnosti, danas sa velikim osjećanjem zadovoljstva možemo tvrditi da nismo iznevjerili data obećanja i da je Elektrotehnički fakultet ostao renomirana naučna institucija.

Koji su dalji planovi kojima će stremiti ETF?

Naš prvi definisani cilj je bio da se tijesno povežemo sa alumnistima Elektrotehničkog fakulteta, da ih vratimo na Fakultet, da ih podsjetimo da su oni hladni i polumračni amfiteatri njihovi, da su njihovi holovi i one

oglasne table koje pamte kao "škrte" sa imenima onih koji bi položili neki ispit, da je ovo njihova matica i njihovo ogledalo, te da su njihove karijere dobrim dijelom plod znanja kojeg su dobili na ovom fakultetu. Prosto, tu izraženu emociju koju imaju naši bivši studenti, trebalo je probuditi i pretvoriti u silu koja će Fakultetu donijeti nove vrijednosti i biti motivišući faktor za aktuelne studente. U velikoj mjeri smo uspjeli u tome.

Naš Fakultet obavlja nastavnu i naučno-istraživačku djelatnost i kvalitet cijelog procesa u mnogome zavisi od saradnje sa privrednim partnerima i njihove potrebe za kadrom kojeg produkujemo. Zato je bilo važno napraviti iskorak u saradnji sa privredom, privoljeti partnere da aktivno participiraju u radu Fakulteta, da budu zainteresovani za osavremenjavanje nastavnih planova i programa, da studentima prenose najnovija znanja, da budu pouzdani partneri pri apliciranju za naučne projekte. Uspjeli smo u tome i ponosni smo što smo zavrijedili širom otvorena vrata Elektroprivrede Crne Gore, Crnogorskog elektroprenosnog sistema, Telenor-a i M-tel-a i privukli na Elektrotehnički fakultet nove kompanije: Electro Group, Amplitudo, Ramel, Mezon, CorelT, Bemax, Crnogorsku berzu električne energije, Regionalnu aukcijsku kompaniju SEE-CAO, Electro Team i Uhura Solution, stvarajući na taj način respektabilan privredni konzorcijum.

Sa kojim privrednim subjektima ste uspjeli ostvariti najbolju saradnju?

Ako nešto treba posebno apostofirati onda je to naša saradnja sa najvećom crnogorskom energetskom kompanijom - Elektroprivredom Crne Gore. Elektroprivreda Crne Gore je jedan od osnivača Elektrotehničkog fakulteta, naša matica iz koje

je potekao prvi inžinjerski kadar i prvi nastavni kadar Fakulteta i koja je u velikoj mjeri zaslužna za razvoj Fakulteta. Dugi niz godina ova saradnja je bila na visokom nivou, što je rezultiralo brojnim benefitima, kako za naučnu zajednicu Crne Gore, tako i za elektroenergetski sistem Crne Gore. Potom su uslijedile neke godine za zaborav, tokom kojih su gotovo pokidane ove bliske veze. Takvo stanje je bilo krajnje neprirodno i neodrživo. To je bio stav svih nas na Elektrotehničkom fakultetu, ali i stav naših bivših studenata, danas zaposlenih u Elektroprivredi Crne Gore. To je bio stav aktuelnog rukovodstva Elektroprivrede Crne Gore. Kao dekan Fakulteta, izražavam ogromnu zahvalnost gospodinu Igoru Noveljiću, izvršnom direktoru Elektroprivrede Crne Gore na ogromnoj želji za povezivanjem dva prirodna partnera i snažnom razumijevanju koje je iskazao prema potrebama Elektrotehničkog fakulteta.

Elektrotehnički fakultet egzistira u vremenskoj Zgradi tehničkih fakulteta, u prostornim kapacitetima koji ne odgovaraju našim potrebama, koji prokišnjavaju, koji su neadekvatno klimatizovani, koji su daleko od minimuma reprezentativnosti. Smatrali smo i smatramo da studenti i nastavno osoblje Fakulteta zaslужuje puno više i da rješavanje ovog problema mora biti na vrhu prioriteta. Imali smo ogroman, rekao bih najveći mogući izazov, kako riješiti ovaj problem u uslovima nedostatka sopstvenih sredstava i krajnje ograničenog budžetskog finansiranja. Rješenje smo našli u podršci privrednih partnera ili bolje reći naših alumnista, koji su predanim i svojskim radom učinili da računarske sale i amfiteatri Elektrotehničkog fakulteta izgledaju kao najljepši prostori prestižnih univerziteta. Ono što nam je bila slabost,

danasm nam je ogromna snaga, a odnos koji su demonstrirali naši alumnisti mogu jedino nazvati časovima ljubavi koje su poklonili Fakultetu. Vrijedi pomenuti imena: Dejana Pešterca, Nenada Novovića, Srđana Ćetkovića, Marka Lakušića, Branka Biberdžića, Andreja Minkovskog, Nikole Kovačevića, Vladana Tabaša, Milivoja Cerovića, Ljuba Kneževića, Ivana Vučinića, Đura Stojanovića i Saše Lekovića. Ponosimo se što je pribavljeno i uloženo preko 500 000 € za sanacije prostora i što se aktivnosti nastavljaju, što će učiniti da svaki kutak Elektrotehničkog fakulteta bude besprijekorno funkcionalan, dotjeran i inspirativan za studente. Slijedi opremanje laboratorije za reljnu zaštitu i laboratorije sa OpenRAN tehnologijom. Renoviramo i Zajedničku svečanu salu. Elektroprivreda Crne Gore je opredijelila sredstva u iznosu od 100 000 eura za sanaciju ključnog amfiteatra u Zgradi tehničkih fakulteta, pa se s pravom nadamo da ćemo i taj, za nas kapitalni projekat, realizovati tokom 2021. godine.

Obećali smo da ćemo odbaciti to "ružno" odijelo Elektrotehničkog fakulteta. Uspjeli smo u tome.

Da li radite na poboljšanju uslova rad ana fakultetu i kakav je status vaših studenata i saradnika?

Obećali smo da ćemo se boriti za bolji status i plaćanje školarina naših saradnika, studenata magistarskih i doktorskih studija. Uspjeli smo u tome ponajviše zahvaljujući donaciji Elektroprivrede Crne Gore. Talentovani studenti, za koje procjenujemo da su budućnost fakulteta, treba zadržati na Fakultet, što je veoma teško u uslovima kada im ne možete ponuditi adakvatnu materijalnu podršku i kada se od njih zahtijeva da plaćaju troškove studija. Zato je ovakav vid pomoći koju smo dobili od Elektroprivrede Crne Gore esencijalno važan za opstanak Fakulteta i stvaranje preduslova za njegov dalji progres.

Obećali smo da ćemo se boriti za bolji status i izbor u profesorska zvanja kolega saradnika sa doktorskom titулom. Četiri naša kandidata su izabrana ili su na pragu izbora u docentska zvanja, pa nije neskromno reći da smo uspjeli u namjeri, uz obavezu da nastavimo na isti način.

Kako na rad ETF-a gleda šira društvena zajednica?

Ovaj fakultet je prepoznat po naučnim rezultatima koji se ostvaruju. I prethodna godina je bila više

nego uspješna. Možemo se pohvaliti sa 35 objavljenih radova nastavnika i saradnika Fakulteta u časopisima sa SCI liste, te da je u toku realizacija 23 nacionalna i međunarodna projekta. Ako tome dodamo značajnu citiranost naših kolega, onda s pravom možemo tvrditi da pospješujemo uspješnost Univerziteta Crne Gore. U prethodnoj godini smo se bavili i izradom Strategije razvoja Elektrotehničkog fakulteta do 2024. godine. Ovaj dokument, urađen u skladu sa Strategijom razvoja Univerziteta Crne Gore, definiše pravce razvoja Fakulteta i naših novih stremljenja. Otvaranje novih studijskih programa, pokretanje programa cjeloživotnog učenja, kao i programa na engleskom jeziku izdvajamo kao ključne kako bi ovaj Fakultet zadržao aktuelnost i atraktivnost.

Podržavali smo aktivnosti naših studenata. To su zaslužili svojim odnosom prema Fakultetu, kreativnošću, željom da pomognu u realizaciji projekata, a posebno naporima koje ulažu, zajedno sa nama – njihovim profesorima, da održimo nastavni proces i kvalitet obrazovanja u nekim novim, svima nama nepoznatim uslovima. Hvala im što su bespogovorno amfiteatre, table, konsultacije i druženje zamijenili svojim domovima i računarima, doprinoseći zaštiti sopstvenog zdravlja i poštovanju utvrđenih mjera. Hvala im na mogućnosti da se brzo adaptiraju na promjene i što te promjene nisu ugrozile neke lijepo osmišljene aktivnosti. S tim u vezi, valja posebno izdvojiti organizaciju prve Start-up akademije, čije je finale, bez dileme, predstavljalo jedan od najinteresantnijih događaja realizovanih na Elektrotehničkom fakultetu. Naš Fakultet je tog dana bio "svijet" koji je okupio sjajne studente sa inovativnim idejama, njihove mentore – predstavnike najznačajnijih kompanija u oblasti energetike i ICT-a u Crnoj Gori, predstavnike dip-

lomatskog kora, Ministarstva nauke i čelnike Univerziteta Crne Gore. Zajista je bilo privilegija biti dio Akademije koja je pokazala raskošan potencijal naših studenata i koja je potvrdila opravdanost naše strateške opredjeljenosti da Fakultet ne može "uzrastati" sam, bez podrške industrijskih partnera i važnih društvenih činilaca. Organizovali smo i naučne ekskurzije za naše studente, a posebno je bila brojna i uspješna posjeta HE Piva tokom trajanja njenog planskog remonta, a koju smo realizovali sa Elektroprivredom Crne Gore.

Koga bi posebno izdvojili da je do prinio razvoju i afirmaciji ETF-a?

Studenti: Danilo Petričević (ETR), Nikola Milić (EA) i Anja Mičetić (SPR) su pokazali vanredno dobre rezultate u savladavanju nastavnog procesa tokom prethodne godine i zavrijedili godišnje nagrade za najbolje studente Elektrotehničkog fakulteta. Čestitam im u ime fakulteta. Moramo biti objektivni i jasno apotrofirati da realizacija naših budućih planova zavisi od brojnih eksternih faktora, koji su van domašaja nas na Elektrotehničkom fakultetu.

Nastavni kadar Elektrotehničkog fakulteta kojeg čine 35 profesora i 16 saradnika u nastavi je dovoljan samo za elementarni opstanak Fakulteta, a nikako za razvojni koncept. Brojnost kadra mora biti povećana i to je uslov svih uslova i osnova sa napredak. Iskreno se nadamo da ćemo naići na razumijevanje i da će postojati svijest da nauka nije trošak (gubitak), nego moćno sredstvo u cilju prevazilaženje složene ekonomski situacije u zemlji. Digitalizovano društvo bazirano na nauci i znanju mora biti oslobođeno barijera za zapošljavanje onih najboljih, jer upravo oni prave razliku i čine da ulaganje u njih bude višestruko isplativo.

EPCG donirala školarine elektrotehničkom fakultetu

Elektroprivreda Crne Gore je podržala inicijativu dekana Elektrotehničkog fakulteta, prof. dr Saše Mujovića i donirala sredstva za plaćanje školarina saradnicima u nastavi na Elektrotehničkom fakultetu.

Izvršni direktor EPCG, Igor Novaljić naveo je da je ovo samo jedna od aktivnosti podrške Elektroprivrede ovom fakultetu, sa kojim, od njegovog osnivanja, EPCG ostvaruje uspešnu saradnju.

-ETF proizvodi kvalitetne kadrove i

zbog toga poklanjamo punu pažnju razvoju mladih talenata, jer Elektroprivreda počiva na kadrovima sa Univerziteta Crne Gore, a posebno sa Elektrotehničkog fakulteta. Imajući u vidu da je upravo EPCG jedan od osnivača ETF-a, a prvi profesori na fakultetu upravo su bili kadrovi iz EPCG, ova saradna je nešto najoriginalnije. Zajedničko djelovanje nauke i privrede jedini je pravi put razvoja, na kojem će najviše prospirirati i studenti i država Crna Gora - kazao je Noveljić.

Dekan Elektrotehničkog fakulteta, prof. dr Saša Mujović, izrazio je veliku zahvalnost EPCG na konstantnoj podršci i razumijevanju.

- Posljednji gest, po kojem je Elektroprivreda Crne Gore izdvojila materijalna sredstva za plaćanje školarina na master i doktorskim studijama saradnika u nastavi zaposlenih na Elektrotehničkom fakultetu,

smatram strateškim za budućnost Fakulteta. Ne treba posebno isticati koliko je važno da Fakultet iznađe način da zadrži svoje najbolje studente i da ih usmjeri ka naučnoj karijeri. Primamljive ponude evropskih univerziteta i kompanija tim kandidatima, te nemogućnost Fakulteta da im obezbijedi minimalnu podršku za njihovo usavršavanje, dovode nas u opasnost da ugrozimo proces zanavljanja nastavnog kadra. Srećom, imamo odgovornog privrednog partnera, koji na ovaj način pomaže Elektrotehničkom fakultetu, ali i kreira uslove da Fakultet nastavi sa obrazovanjem kvalitetnih inženjera koji će svoj radni angažman ostvariti u Elektroprivredi Crne Gore i ostalim crnogorskim energetskim i ICT kompanijama - istakao je Dekan Mujović.

Navedenu donaciju će koristiti saradnici u nastavi Lazar Šćekić, student master studija, Mihailo Micev i Aldin Kajević, studenti doktorskih studija.

Inovativnim rješenjima do zelenih izvora energije

Jelena Vađon Đurišić
(Dnevne novine)

Projekat CROSSBOW koji u okviru višegodišnjeg programa Horizont 2020 realizuje Crnogorski elektroprenosni sistem (CGES) u fazi je testiranja proizvoda, a preliminarni rezultati uskoro će biti objedinjeni kroz tehničke izvještaje, a potom i objavljeni na portalu Evropske komisije, pišu Dnevne novine.

Zadatak projekta je da uspostavi prekogranično upravljanje intermitentnim obnovljivim izvorima električne energije i jedinicama za skladištenje, kako bi se obezbijedilo internacionalno balansno tržište električne energije na veliko.

Projekat CROSSBOW je složen i ambiciozan projekt koji, kaže za Dnevne novine rukovodilac projektnih aktivnosti u Crnoj Gori mr Biljana Ivanović, inženjer za kratkoročno planiranje, tržišne operacije i obračune CGES, ima za cilj efikasniju integraciju obnovljivih izvora električne energije u postojeću elektroenergetsku mrežnu infrastrukturu koja se godinama razvijala na konvencionalnim osnovama.

CROSSBOW projekt realizuje se u okviru višegodišnjeg programa Horizont 2020 i ima zadatak da uspostavi prekogranično upravljanje intermitentnim obnovljivim izvorima električne energije i jedinicama za skladištenje, kako bi se obezbijedilo internacionalno balansno tržište električne energije na veliko", objašnjava Ivanović.

Oblast istraživanja je dosta opširna i

zahtjevna pa, kako kaže, konzorcijum čini raznovrstan projektni tim koji broji 24 kompanije.

Na čelu konzorcijuma kao koordinator nalazi se španska kompanija ETRA, dok ostali članovi predstavljaju istaknute naučno-istraživačke institucije iz Velike Britanije, Grčke, Španije, Njemačke, Austrije, Slovenije, Bugarske, Rumunije, Makedonije, Hrvatske kao i osam operatora prenosnih sistema iz okruženja (TRANS, ADMIE, ESO, EMS, NOSBiH, HOPS, CGES i MEPSO)", rekla je Ivanović.

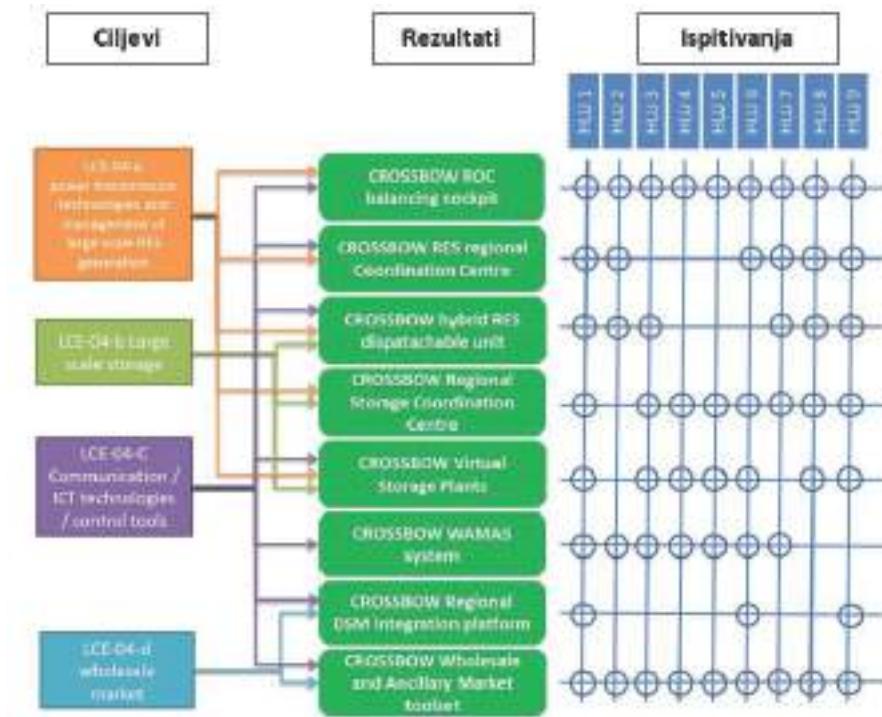
Crnogorski elektroprenosni sistem, kao dio konzorcijuma, dodaje, realizuje projektne zadatke u skladu sa svojom djelatnošću i strateškim ciljevima kompanije i Crne Gore.

CGES kao Operator prenosnog sistema odgovoran je za planiranje, razvoj, pouzdano funkcionisanje, upravljanje i održavanje prenosnog sistema, tj. sistema naponskog nivoa 400, 220 i 110 kV, kako bi se obezbijedilo stabil-

no napajanje električnom energijom svih crnogorskih gradova i građana, i dala podrška razvoju crnogorske privrede", pojašnjava Ivanović.

Energetski sektor je, ističe, u posljednjoj deceniji pretrpio značajne promjene, što se u Crnoj Gori u kojoj je energetika jedan od strateških pravaca razvoja, značajno odrazilo na sve energetske subjekte.

Potreba za obezbjeđenjem pouzdanog prenosa uz sve veći broj obnovljivih izvora energije, sve strožiji zahtjevi u pogledu kvaliteta napajanja, obezbjeđenje preduslova za povezivanje tržišta električne energije u regionu, neophodnost koordinacije procedura sa ostalim prenosnim sistemima u interkonekciji, harmonizacija pravila u skladu sa evropskim trendovima i implementacija načavremenih tehnoloških rješenja, kako bi se permanentno držao korak sa zahtjevima ENTSO-E, predstavljaju stalni izazov za našu kompaniju, ali je i osnažuju iz dana u dan", kazala je Ivanović.

Kada govorimo o ostalim nosiocima aktivnosti, konkretno u Crnoj Gori, već na samom početku projekta, kako je rekla, ukazala se odlična prilika za uspostavljanje naučno-tehničke saradnje između Crnogorskog elektroprenosnog sistema i Elektrotehničkog fakulteta Univerziteta Crne Gore (ETF), pa je uključivanje Fakulteta u CROSSBOW projektat, kao povezane treće strane CGES-a, formalizovano neposredno nakon zvaničnog početka projekta.

CROSSBOW projekat donio nam je i saradnju sa renomiranim industrijskim i akademskim partnerima, što može biti veoma solidna osnova za uključivanje u nove projekte. Na ovom projektu ostvarena je bliska saradnja između CGES-a i ETF-a i tom prilikom su pod mentorstvom prof. dr Saše Mujovića angažovani studenti magistarskih i doktorskih studija ETF-a, kojima je ovo sjajna prilika da uče na najboljim primjerima i rješavaju realne probleme”, naglasila je Ivanović.

Ovo je, kako je rekla, takođe dobar primjer kako zajedničko djelovan-

je privrede i akademske zajednice donosi ekonomski benefit državi, ali i nova znanja koja se mogu direktno primijeniti u našem elektroenergetskom sistemu i doprinijeti efikasnosti i ekonomičnosti njegovog rada.

Projekat je počeo u novembru 2017. godine, iako je zvaničnom početku prethodila gotovo jednogodišnja priprema u vidu pisanja projektne ideje i pronalaženja odgovarajućih partnera koji će činiti sastavni dio konzorcijuma. Za sprovođenje projektnih aktivnosti predviđen je period od četiri godine, tj. 48 mjeseci od zvaničnog početka projekta i uprkos otežanoj situaciji uslijed pandemije virusa Covid-19, realizacija CROSSBOW projekta za sada se uspješno sprovodi planiranom dinamikom”, kazala je Ivanović.

Program Horizont 2020 je program finansiranja Evropske unije za implementaciju evropskih politika u oblasti nauke, istraživanja i inovativnosti za budžetski period 2014-2020. godine.

Ukupna vrijednost CROSSBOW projekta iznosi 21.842.647,88 eura

od čega je 672.012 eura procijenjena vrijednost projektnih aktivnosti u Crnoj Gori. S obzirom da se u našem slučaju radi o inovativnim aktivnostima, stopa finansiranja Evropske unije je 70 odsto prihvatljivih troškova za profitne organizacije, pa za projektne aktivnosti u Crnoj Gori (CGES i ETF) na raspolaganju imaju do 511.439 eura iz EU fonda”, precizirala je Ivanović i pojasnila da se za neprofitne organizacije prihvatljivi troškovi finansiraju u potpunosti iz budžeta EU.

CROSSBOW projektni prijedlog prijavljen je, kaže, u okviru treće teme programa Horizont 2020 Društveni izazovi.

Kako bi se projektni prijedlog uopšte kvalifikovao za finansijsku podršku on mora zadovoljiti naučne, tematske i formalne zahtjeve postavljene u pozivu za podnošenje prijedloga projekta”, rekla je Ivanović.

Poziv sadrži četiri inovativna izazova prekogranični prenos snage i fleksibilnost usluga potrebnih za kontrolu proizvodnje širokih razmjera, rješenja za skladištenje energije, IT tehnologija i tehnike odziva potrošnje i tržište električne energije, na koje će CROSSBOW projekat, kako je kazala, odgovoriti razvojem tehnologija koje će omogućiti veću fleksibilnost i pouzdanost električne mreže prenosnog sistema.

Dakle, cilj je da CROSSBOW projekat pruži usluge predstavnicima operatora prenosnih mreža pri različitim scenarijima, kako bi se promovisale održive električne mreže, koje sadrže veću penetraciju obnovljivih izvora energije u cjelokupnoj proizvodnji i pružaju mogućnost uspostavljanja panevropskih balansnih tržišta električne energije bliskih realnom vremenu”, naglasila je Ivanović.

Danas smo svjedoci, kaže, sve većeg udjela alternativnih izvora električne energije i njihovi kapaciteti će neminovno da se povećavaju što nam donosi talas novih tehnologija i postepeno prilagođavanje nešto drugaćijem upravljanju elektroenergetskim sistemima.

Kada govorimo o alternativnim izvorima, u ovom projektu to nisu samo obnovljivi izvori električne energije, već i hibridni sistemi, jedinice za skladištenje električne energije kao i virtualni skladišni kapaciteti. To nam jasno ukazuje da ćemo u skorijoj budućnosti imati potrebu za kvalitetnjom kontrolom, kako alternativnih izvora tako i njihovog uticaja na stabilnost i sigurnost cijelokupnog elektroenergetskog sistema”, smatra Ivanović.

CROSSBOW projekat, dodaje, predlaže rješenje za uspostavljanje regionalnih centara za koordinaciju regionalnih operatora prenosnih sistema i alternativnih izvora električne energije koji će omogućiti upravljanje i nadzor alternativnih izvora u realnom vremenu.

To će rezultirati većim angažovanjem zelene energije” iz susjednih sistema umjesto dodatnog angažovanja domaćih proizvodnih kapaciteta koje karakteriše prisustvo prljave tehnologije”, objasnila je Ivanović.

Osim toga, kako je rekla, elektroenergetskim subjektima dodjeljuju se i nove uloge, pa tako imamo velike potrošače koji će imati aktivnu ulogu u regulaciji potrošnje.

Sa tim u vezi, u CROSSBOW projektu razvijamo regionalnu platformu za upravljanje potrošnjom koja će, za te potrebe, olakšati prisustvo direktnih potrošača sa šireg područja

slučaju deficitu zelene” energije. Sa druge strane, balansiranje sistema je takođe jedan važan segment u operativnom upravljanju, pa je CROSSBOW projekat prepoznao rješenje za transparentnu nabavku pomoćnih usluga iz regiona gdje će pružaoci usluga imati priliku da dostave svoje ponude, a operatori prenosnog sistema tom prilikom mogu obezbijediti balansnu energiju u svakom trenutku uz minimalne troškove aktivacije”, kazala je Ivanović.

Kako bi se obezbijedilo nesmetano funkcionisanje sistema u novom okruženju potrebno je, smatra, izvršiti dodatne analize i to iz oblasti pomoćnih usluga i upravljanja potrošnjom što će predstavljati nove zadatke za trenutno operativni Regionalni centar za koordinaciju sigurnosti (RSC) koji će se ispitati u okviru projekta.

Uključujući sve navedeno, CROSSBOW tehnologije biće sadržane u osam različitih rješenja, pri čemu će već pomenuta softverska rješenja biti obuhvaćena sistemom za međusobnu razmjenu esencijalnih informacija u realnom vremenu”, istakla je Ivanović i dodala da se ovi rezultati razvijaju u okviru devet ispitivačkih grupa klastera i namijenjeni su primarno za potrebe operatora prenosnih sistema, što ne isključuje mogućnost njihove upotrebe i od drugih energetskih subjekata.

Prema riječima Ivanović, projekat je trenutno u završnoj fazi kada sprovode testiranje proizvoda na kojima su radili tokom prethodne tri godine.

Očekuje se da će preliminarni rezultati iz ove faze testiranja uskoro biti objedinjeni kroz tehničke izvještaje, a potom i objavljeni na portalu Evropske komisije. Kada je riječ o

rezultatima partnera iz Crne Gore, konkretno tim CGES-a radio je na problemu dugoročnog planiranja prekogranične razmjene električne energije tkz. estimacija preliminarnih net pozicija, pri čemu smo pored dostavljenih rezultata predložili korektivne mjere i preporuke za dalja istraživanja”, istakla je Ivanović.

Sa druge strane, naglašava, ETF je dao veliki doprinos kroz izradu modela solarnih elektrana, elektrane na biomasu i sistema za skladištenje električne energije.

Svi ti modeli, zajedno sa modelima vjetroelektrana i gasnih elektrana, razvijenih od strane kolega sa Univerziteta iz Zagreba, uključeni su u proizvod, koji ima za cilj da pruži kvalitetne instrukcije korisniku (operatoru prenosnog sistema) u odabiru optimalnog scenarija za korišćenja obnovljivih izvora energije i sistema za skladištenje iste u realnom vremenu”, ocijenila je Ivanović. Riječ je o, kako je rekla, složenom i ambicioznom projektu koji ima za cilj efikasniju integraciju obnovljivih izvora električne energije u postojeću elektroenergetsku mrežnu infrastrukturu koja se godinama razvijala na konvencionalnim osnovama.

Ne smijemo zanemariti i to da nam je CROSSBOW projekat donio saradnju sa renomiranim industrijskim i akademskim partnerima, što može biti veoma solidna osnova za uključivanje u nove projekte”, zaključila je Ivanović.

Struja naredne godine neće poskupiti

Cijene električne energije naredne godine biće na istom nivou kao i ove. To znači da će domaćinstva i iduće godine kilovatsat aktivne energije u višoj tarifi plaćati 0,052 centa, dok će kilovatsat u nižoj tarifi, tačnije jeftina struja, koštati 0,026 centi.

U skladu sa Zakonom, Odluka o tarifama predata je 14. decembra Regulatornoj agenciji za energetiku REGAGEN i neće imati promjenu, tj. cijene za narednu godinu biće na istom nivou kao i tokom 2020., saopšteno je iz naše kompanije. U skladu sa Zakonom o energetici, cijenu struje utvrđuje EPCG koja ima pravo poskupljenja električne energije do šest odsto. CdM-u su i u Regulatornoj agenciji za energetiku potvrdili da im se EPCG nije obraćala

takvim zahtjevom.

- EPCG se do sada nije obraćala Agenciji sa informacijom o namjera-ma za povećanje cijene električne energije u narednoj, u odnosu na cijene u ovoj godini - rekli su u REGA-GEN.

Kako su objasnili, cijena električne energije nije regulisana od 2017. godine, već je u skladu sa Zakonom o energetici utvrđuje snabdjevač, tačnije EPCG. Oni su naglasili i da REGAGEN nema nadležnost odobravanja cijene električne energije.

- U prelaznom periodu koji je trajao od 2017. do 2019. godine, a koji je produžen do kraja 2022. godine, odnosno u uslovima nedovoljne razvijenosti tržišta, pravni okvir je

obezbijedio zaštitu kupaca kroz određivanje gornje granice do koje cijena električne energije po kojoj se snabdijevaju domaćinstva i mali kupci može da raste. Snabdjevač ima i zakonsku obavezu da na svojoj internet stranici objavi svaku promjenu cijena i naknada. U slučaju da cijene za krajnje kupce prelaze zakonski propisana ograničenja, REGAGEN ili zainteresovana strana u cilju zaštite kupaca mogu pokrenuti postupak pred organom nadležnim za zaštitu konkuren-cije - istakli su u REGAGEN. Račun za struju, kako su naveli, sadrži više stavki od kojih Agencija utvrđuje cijene korišćenja prenosnog CGES i distributivnog sistema CEDIS električne energije i naknadu za Operatora tržišta

Za proizvodnju iz obnovljivih izvora tri miliona eura

Crnogorski operator tržišta električne energije (COTEE) dobiće iz državnog budžeta tri miliona eura za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, odlučila je Vlada.

Iz Službe za odnose sa javnošću je saopšteno da je donijeta i Uredba o načinu izdavanja, prenošenja, iskorišćenja i povlačenja garancije porijekla električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije.

- Donošenje Uredbe je obaveza čije je donošenje propisana Zakonom o energetici kojim se uređuje bliži uslovi i način izdavanja, prenošenja, iskorišćenja i povlačenja garancije porijekla, sadržaj i način dostavljanja podataka o isporučenoj količini električne energije, bliži sadržaj garancije

porijekla električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije ili iz visokoefikasne kogeneracije, kao i podaci i dokumentacija koji se podnose uz zahtjev - rekli su u Vladi.

Bez zasijedanja je usvojena i Informacija o realizaciji ugovora o koncesiji zaključenih sa koncesionarom Hidroenergija Montenegro i data saglasnost na uspostavljanje zaloge na udjelima koje imaju vlasnici.

Vlada je utvrdila i Informaciju o Prijedlogu sporazuma o izmjenama i dopunama Finansijskog sporazuma u okviru IPARD II podrške za poljoprivredu i ruralni razvoj Instrumenta prepristupne podrške IPA II. - Vlada je prihvatile sporazum i ovlastila glavnog pregovarača i nacionalnog koordinatora za Ipu Aleksandra

Drljevića da potpiše sporazum. Izmjenama i dopunama se bliže propisuju finansijske obaveze Unije u sprovođenju programa IPARD II, finansijske obaveze Unije za program IPARD II za Crnu Goru za godine od 2014. do 2020. i validnost tih obaveza i odredbe za povjeravanje zadatka izvršenja budžeta Crnoj Gori za akreditovane mjere programa IPARD II i definišu odredbe za povjeravanje zadatka izvršenja budžeta - objasnili su u Vladi.

Iz Službe za odnose s javnošću je saopšteno i da su izdati i urbanističko-tehnički uslovi za izradu tehničke dokumentacije i izgradnju hotela, odnosno turističkog rizorta na katastarskoj parceli u Mojkovcu, po zahtjevu kompanije Mulroney trading limited Kipar.

INSTALACIJA SOLARNIH PANELA NA KROVU I PARKINGU UPRAVNE ZGRADE EPCG

Energetski efikasno i moderno

Izgradnjom solarnih elektrana, u okviru prve faze projekta energetske obnove upravne zgrade EPCG u Nikšiću, obezbijediće se i do 40 odsto energije za potrebe potrošnje tog objekta. Ugovorenna vrijednost radova sa PDV-om iznosi oko 590 hiljada eura

Mitar Vučković

Instalacija solarnih panela na krovu i parking prostoru upravne zgrade EPCG u Nikšiću, koja je počela 24. oktobra ove godine, protiče bez većih teškoća i zadovoljavajućom dinamikom. Tome su u velikoj mjeri doprinijeli povoljni vremenski uslovi tokom novembra, ali i velika posvećenost Izvođača, Nadzora i članova Tima za implementaciju projekta koji je formiran u EPCG. Završetak radova planiran je do kraja januara naredne godine, a to će, u dobroj mjeri, zavisiti i od meteoroloških uslova u narednom periodu.

U EPCG očekuju da će se izgradnjom solarnih elektrana ostvariti značajni benefiti za kompaniju, prije svega u dijelu smanjenja internih troškova, s obzirom na to da su rezultati proračuna pokazali da bi se već tokom prve godine njihovog korišćenja moglo obezbijediti i do 40 odsto energije za pokrivanje potreba potrošnje u upravnoj zgradi Kompanije.

- Od 1,2 miliona kWh koliko se tokom godine potroši u zgradama (mala i velika zgrada) u kojima su smješteni, poslovodstvo, izvršni menadžment Kompanije i Funkcionalnih i Operativnih cjelina te zaposleni u administraciji EPCG, na ovaj način trebalo bi da se godišnje obezbijedi oko 500 hiljada kWh električne energije, što nije mala ušteda, ističu u Direkciji za IMS i opšte poslove koja je inicirala realizaciju projekta.

Izgradnja dvije solarne elektrane, na krovu i parking prostoru upravne zgrade u Nikšiću, inače, predstavlja prvu fazu energetike obnove i adaptacije upravne zgrade EPCG u Nikšiću.

Druga faza projekta, čija se realizacija očekuje u sljedećoj godini, podrazumijeva toplotnu izolaciju spoljašnjih zidova i krovnog pokrivača objekta, zamjenu fasadne bravarije, ugradnju savremenog sistema grijanja i klimatizacije te zamjenu postojećih rasvjetnih tijela energetski efikasnijim LED svetiljkama.

Realizacijom druge faze potrebe za energijom u upravnoj zgradi EPCG znatno bi se smanjile pa bi, u tom slučaju, električna energija iz solarnih panela na krovu i parkingu upravne zgrade pokrivala, čak, 97 odsto potreba godišnje potrošnje, što znači da bi se dobio energetski neutralan objekat.

Prema riječima direktorice Projekta, mr Olge Radović, ovaj, kao i mnogi drugi projekti koje u Elektroprivredi Crne Gore realizujemo, jasno demonstrira da implementacijom najboljih svjetskih praksi, kroz povećanje efikasnosti i produktivnosti, pozitivno utičemo na životnu sredinu, obezbjeđujući okvir za sistemski pristup u postizanju stalnog poboljšanja energetskih performansi te održiv rast i razvoj.

- Vjerujem da će realizacijom obje faze ovog projekta steći uslove za dobijanje još jednog medjunarodno priznatog sertifikata ISO50001 (Sistem energetskog menadzmenta EnMS), pored postojeća tri koja posjedujemo, ISO 9001, ISO 14001 i ISO 45001, dodala je Radović.

Rukovodilac prve faze Projekta, Sreten Gojković, navodi da je do sada održeno preko 90 odsto predviđenih radova na izgradnji solarne elektrane na krovu upravne zgrade, gdje je ugrađena krovna podkonstrukcija i postavljeni solarni paneli na krovu novog krila i južnoj strani starog dijela upravne zgrade (378 panela) sa kabliranjem dionica između invertora i fotonaponskih panela. Ugrađena je, kaže, i gromobranska instalacija i djelimično opremljena tehnička prostorija u kojoj je monitrano pet invertora nominalne snage 20 kW. Položen je i NN kabl od tehničke prostorije do priključne trafostanice.

- Preostalo je da ugradimo i povežemo AC ormare u tehničkoj prostoriji, zatim zaštitnu i mjernu opremu za priključenje elektrane na elektrodistributivnu mrežu, na kraju i opremu za nadzor kontrole rada solarne elektrane, ističe Gojković.

Podsjetimo, solarna elektrana na krovu raspolaže ukupno instalisanom snagom panela od 113 kWp (kilovat panela).

Završeno je i oko 60 odsto radova na izgradnji solarne elektrane na parkingu koja će raspolažati instalisanom snagom panela od 212 kWp. Završeni su temelji, najvećim dijelom postavljena je noseća konstrukcija, položeni niskonaponski kablovi od TS do invertora i punjača...

- Slijedi montaža fotonaponskih panela i invertora i njihovo međusobno povezivanje, ugradnja zaštitne i mjerne opreme za priključenje elektrane na elektrodistributivnu

mrežu, zatim ugradnja instalacija slabe struje koja će obezbiti centralno praćenje proizvodnje solarne elektrane iz tehničke prostorije objekta, kao i udaljene lokacije, kao i postavljanje nove rasvjete na parking prostoru ispod nadstrešnica i izgradnja atmosferske kanalizacije, ističe rukovodilac prve faze Projekta.

Solarna elektrana na parkingu upravne zgrade sastoји se od 707 solarnih panela montiranih na pocinčanoj čeličnoj konstrukciji.

Na parking prostoru predviđena je i izgradnja četiri punjača za električne automobile kao naredni korak u modernizaciji voznog parka Elektroprivrede, a pored finansijskih, pozitivni efekti energetske obnove i adaptacije upravne zgrade EPCG, stare preko 60 godina, ogledaće se i u smanjenju emisije CO₂.

Inače, ugrađuju se monokristalni paneli proizvođača Luxor Solar GmbH i invertori proizvedeni u kompaniji ABB. Projektnu dokumentaciju za izgradnju solarnih elektrana izradila je firma Permonte d.o.o. Podgorica, dok je na sprovedenom tenderu realizacija projekta pripala firmi RAMEL d.o.o Nikšić sa podizvođačima.

Poslovi stručnog nadzora na realizaciji projekta ugovoren je sa firmom Decom Montenegro d.o.o. Podgorica. Ugovorena vrijednost radova sa PDV-om iznosi 590.683 eura.

ADAPTIRAN DIO PRIZEMLJA U POSLOVNOJ ZGRADI EPCG U PODGORICI

Prostor po mjeri savremenih zahtjeva

Realizacijom projekta omogućeno je efikasnije rukovanje i održavanje zgrade i njenih instalacija, a povećao se ergonomski kvalitet radnog prostora i stvorili bolji uslovi za boravak i rad zaposlenih

Mitar Vučković

Direkcija za IMS i opšte poslove uspješno je realizovala još jedan projekat, a zaposleni u EPCG i kompanijama tzv. EPCG grupe, nakon adaptacije dijela radnog prostora u prizemlju poslovne zgrade EPCG i CG-ES-a u Podgorici, sada imaju znatno bolje uslove za boravak i rad. Radovi na adaptaciji, vrijedni oko 90 hiljada eura, završeni su prošlog mjeseca, a izvela ih je podgorička firma "Grand Design" d.o.o.

Iz Direkcije za IMS i opšte poslove ističu da je adaptacija podrazumijevala savremeni pristup u prilagođavanju i oblikovanju radne sredine zaposlenima, odnosno oblikovanje radnog prostora u skladu sa postojećim kapacitetima, a sve u cilju povećanja produktivnosti, sigurnosti i komfora radnika.

U tom smislu, postojeće kancelarije preuređene su u prostorije sa različitim namjenama od jednostavnih kancelarija, preko kabineta do konferencijskog prostora namijenjenog

PR timovima.

Adaptacija prostora podrazumijevala je osavremenjivanje radnih mesta i otklanjanje uočenih nedostataka. Tako je optimizovan broj radnih stolova i pravilno grupisan, dok je dio prostora opremljen novim namještajem. Potpuno je rekonstruisana instalacija jake i slabe struje uključujući redizajn električnih instalacija, a znatne izmjene uslovilo je i povećanje broja računara, pa su, uz primjenu savremenih standarda, ugrađene nove utičnice i prekidači te zamjenjeni kompletni kablovi.

Realizacijom projekta omogućeno je efikasnije rukovanje i održavanje instalacija u tom dijelu zgrade, a povećao se ergonomski kvalitet radnog prostora koji je sada znatno moderniji i funkcionalniji, a samim tim komforntniji i prijatniji za boravak i rad zaposlenih.

O kvalitetu izvedenih radova i komforu adaptiranog prostora najbolje svjedoče izjave korisnika, zaposelnih u EPCG i kompanijama tzv. EPCG grupe:

ELEONORA ALBIJANIĆ, EPCG

Moj posao zahtijeva prisustvo u oba grada, Nikšiću i Podgorici i eto imala sam sreću da prvo u Nikšiću radim u modernom radnom prostoru u renoviranom aneks dijelu upravne zgrade EPCG, a sada smo dobili moderan i funkcionalan radni prostor i u Podgorici. Sve je čisto, uredno, jednostavno, moderno, onako kako to i dolikuje jednoj od najvećih kompanija u državi.

TANJA ZEČEVIC MIRANOVIĆ, CEDIS

Lijepo radno okruženje je uvijek motivišuće jer je, u takvom ambijentu, lakše obavljati radne zadatke. Kada je oko tebe svjetlost, čistoća, prozračnost i sam rad je učinkovitiji. E takvu, svjetlom obasjanu kancelariju smo mi, iz Službe za korporativne komunikacije CEDIS-a, dobili renoviranjem prostorija na Bulevaru Svetog Petra Cetinjskog u Podgorici. Baš je priyatno i oku i nosu, da se malo i našalim. Ali u šali uvijek ima istine. Jer, koliko god da se čistilo i održava-lo, ipak su godine učinile svoje pa je zavučana prašina iza starog, gabaritnog namještaja stvarala problem pri dužem boravku. Kancelarija je novim ruhom postala bijela, nekako blistava, sa novim parketima, plakarima, sa dobrim osvjetljenjem i sada je kompletno mjesto za ostvarivanje još boljih radnih rezultata. Sve pohvale EPCG za ovo što je urađeno.

TIJANA IVANIŠEVIĆ, RUP

S obzirom da sam nestrpljivo čekala prelazak u moj novi office i nove prostorije Rudnika uglja-EPCG, sa oduševljenjem sam dočekala renoviranje i adaptaciju prostora. Novi hodnici, prostorije, cjelokupan kolorit i dizajn sa enterijerom odišu udobnošću, svježinom, elegancijom i toplinom. Komfor, jednostavnost, savremenost i funkcionalnost.

ANA IVANOVIĆ DEDOVIĆ, CEDIS

Odličan potez! Prijatan i moderan radni ambijent utiče pozitivno na raspoloženje i elan, ali ostavlja i lijep utisak na kolege i saradnike. Takođe pohvalno i iz aspekta brige o imidžu kompanije. Neuporedivo prijatnije, sigurna sam da slično razmišljaju i kolege sa kojima dijelim kancelariju.

MOMČILO DŽARIĆ, RUKOVODILAC SEKTORA ZA SAOBRAĆAJ, TRANSPORT I MEHANIZACIJU

Opravdali smo povjerenje

Sektor za saobraćaj, transport i mehanizaciju je organizaciono vezan za Direkciju za IMS i opšte poslove, kao jedan od tri Sektora. Formiran je kao organizaciona jedinica 2017 godine, iz dotadašnjih pojedinačnih djelova Društva, pri čemu su preuzeti zaposleni iz pojedinih djelova kao i kompletan postojeći vozni park

Tatjana Knežević Perišić

Prema riječima Momčila Džarića, rukovodioca Sektora za saobraćaj, transport i mehanizaciju, otežavajuća okolnost pri formiranju Sektora bila je ta što je postojeći vozni park bio dotrajao, a prosječna starost vozila je bila cca 14 godina; takođe, u novu organizacionu cjelinu je bilo potrebno zadržati postojeću radnu snagu, bez mogućnosti prijema novih radnika sa drugim zanimanjima u smislu bolje optimizacije rada samog Sektora.

-U dosadašnjem četvorogodišnjem radu, svake godine smo realizovali planirane budžete u dijelu capex-a i opex-a u cijelosti, nijedan raspisani tender nije doživio žalbu od strane ponuđača, čak ni primjedbu na otvaranju ponuda, kaže Džarić. Dodaje da se dešavalo da realizuju godišnji budžet u potpunosti čak i u prvoj polovini tekuće godine, što „neskromno ističemo kao liderstvo i primjer pravovremenog djelova i organizacije u odnosu na ostale djelove EPCG“.

-Po raspisivanju tendera, u odnosu na tržišnu procijenjenu vrijednost nabavke roba i usluga, događa se da se u dijelu capex-a dobijamo ponude sa popustoma od 5-10%, a u dijelu opexa čak i do 30% u odnosu na realne tekuće cijene roba i usluga na tržištu, što smatramo da je rezultat dobre procjene zaposlenih u Sektoru u odnosu na tržište. Sve ovo itekako smanjuje troškove, što potvrđuje da se formiranje ovoga Sektora kao organizacione jedinice pokazalo opravdanim i racionalnim.

MOMČILO ĐARIĆ

U Sektoru je, inače, zaposleno 32 radnika, od čega na administrativni dio otpada 5 zaposlenih, ili 15% od ukupnog broja, a ostalih 27 čini operativne i terenske radnike, što je u strukturi, odnos administracija-proizvodnja, iznad evropskog standarda i prosjeka (standard 20/80%).

Sektor je organizaciono podijeljen u dvije Službe i to: Služba za eksploataciju i upravljanje i Služba za održavanje vozognog parka. Prema Džarićevim riječima, od formiranja ovog sektora, izvršena je obnova vozognog parka; nabavljeno je i obnovljeno 53 vozila, što je 42 % vozognog parka, pa je u narednom biznis planu (2021-2024 godina) planirana zamjena preostalog. Rashodovana vozila se dijelom doniraju javnim ustanovama kao što su domovi zdravlja, škole, sportski klubovi, a preostala prodaju. U dijelu opšteg tekućeg poslovanja Sektor za STM se bavi održavanjem vozognog parka, nabavci goriva, ljetnjih i zimskih pneumatika, registracije vozila... Takođe i preventivnim i periodičnim pregledima vozila, uz redovno servisiranje i blagovremene popravke eventualnih uočenih nedostataka. Tekuće održavanje se vrši svakodnevno u radionicama, u

prostoru Mehanizacije HE Perućica u Nikšiću, a za veće kvarove koriste se usluge trećih lica u eksternim servisima.

Džarić ističe i to da Sektor za STM pruža usluge zaposlenima u vidu korišćenja kompanijskih vozila sa ili bez vozača, i „nije se dogodio slučaj da pozvaničnom zahtjevu zaposlenih, uz predviđene procedure, nijesmo bili u mogućnosti da pružimo uslugu“. Vrijedan je i podatak da Sektor vodi računa o zbrinjavanju otpada, nastalog iz kompletног vozognog parka (vozila, pneumatici, ulja i maziva i ostali djelovi), te da su zbrinuli sve otpadne pneumatike (152 komada) i sva vozila predviđena za otpad (7 vozila) tako da trenutno nemaju nezbrinutog otpada. Ponosni su, takođe, na sve usvojene pravilnike i procedure, koje su postale dio standarda EPCG kao cjeline. I godina na izmaku, koja protiče u jeku epidemije korona virusom, uspješno se privodi kraj, bar kad je ovaj Sektor u pitanju, jer su uspjeli da organizuju i prevezu svakog zaposlenog do radnog mjesta na čitavoj teritoriji Crne Gore, za kojim je postojala potreba, zaključuje Momčilo Džarić za naš list.

Gradi se najveća vjetroelektrana u BiH

Gradnja VE Grebak, prve vjetroelektrane u Republici Srpskoj, u koju će njemački ulagači uložiti oko 510 miliona kuna (130 miliona KM), krenula je u opštini Nevesinje. Snage te najveće vjetroelektrane u Bosni i Hercegovini je 66 MW. U njoj će se proizvoditi 180 GW h električne energije godišnje.

Ministar energetike i rudarstva Republike Srpske Petar Đokić je rekao da postoje planovi za gradnju još vjetroelektrana u Republici Srpskoj kao što su VE Hrgud u opštini Berkovići i VE Trusina na području Nevesinja. Vjetroelektrana će biti završena za dvije godine.

(energetika-net.hr)

Dvostrana sunčana elektrana u Sjevernoj Makedoniji

Kompanija EVN Makedonija je izgradila prvu dvostranu sunčanu elektranu u sjevernomakedonskom gradu Negotinu koja istovremeno proizvodi električnu energiju od Sunca i odbljeska Sunčeve svjetlosti. Snaga te sunčane elektrane je 1,48 MW, a u njoj će se proizvoditi oko 2,1 GW h električne energije godišnje,javlja EVN Makedonija.

(energetika-net.hr)

BiH: niža cijena gasa od 1. januara

Vlada Federacije BiH je dala saglasnost na veleprodajnu cijenu prirodnog gasa za distribucijske kompanije na području FBiH, počevši od 1. januara 2021. godine, koja iznosi 485 KM/1.000 standardnih prostornih me-

tara (Sm³), odnosno 0,485 KM/Sm³, čime je ona smanjena za 8,5 posto u odnosu na dosadašnju cijenu od 530 KM/Sm³.

U ovu cijenu nije uračunat porez na dodanu vrijednost. Odluka je uslijedi-

la nakon što je BH-Gas Federalnom ministarstvu trgovine podnijela zahtjev za davanje saglasnosti na novu veleprodajnu cijenu prirodnog gasa za distribucijske kompanije, saopštila je Vlada.

Električna jedrilica iz hrvatskog brodogradilišta

Nakon što su ljeti isporučili Salonu 380, prvu jedrilicu u koju je ugrađen električni motor, premijerno je predstavljena prva Salona 46 na električni pogon proizvođača Salona brodogradilišta. Salona 46 ima ugrađena dva električna motora i propeleri.

Prodana je na američkom tržištu i biće najdalje za mjesec dana, isporučena s veza iz Marine Kaštela za kupca iz Washingtona, piše Novac.hr. Brod je opremljen solarnim kolektorima, ali većinu energije osiguravaće propeleri. S brzinom od pet milja na

sat autonomija broda je 45 milja. Početna cijena je oko 300.000 eura. (energetika-net.hr)

EPS automatizuje mrežu

Međudržavni sporazum koji je krajem novembra Vlada potpisala sa francuskom Vladom, osim gradnje metroa, donosi i saradnju u oblasti energetike. Konkretno sa više od 129 miliona eura biće kreditirano unapređenje EPS-ove elektrodistributivne mreže. To je važno kada se zna da Srbija, što iz tehničkih razloga, što zbog krađe struje, godišnje izgubi 250 miliona eura. Sradnjom sa Francuzima EPS će automatizovati sred-

njenaponsku distributivnu mrežu. Predviđena je gradnja najsavremenijih trafostanica neophodnih ne samo u gradovima zbog sve većeg broja potrošača. Projekti zelene energije sa francuskim investitorima već se pripremaju. Vetropark kod Kikinde i geotermalne elektrane u tom gradu, Subotici, Rumi i Vranju grijaju domaćinstva i proizvoditi struju.

(energetskiportal.rs)

Postrojenja za odsumporavanje u TE „Nikola Tesla B“

Izgradnja postrojenja za odsumporavanje dimnih gasova je veoma važan projekat kada govorimo o ekologiji i sprovođenju mjera zaštite životne sredine u energetskim kapacitetima, koji će doprinijeti da se emisija sumpor-dioksida svede na minimum”, rekla je ministarka zaštite životne sredine Srbije Irena Vujović, nakon polaganja kamena temeljca za izgradnju postrojenja za odsumporavanje dimnih gasova u Termoelektrani „Nikola Tesla B”.

(energetskiportal.rs)

U Hrvatskoj prodata 382 nova električna automobila

U Hrvatskoj su od početka godine registrovana 382 nova električna automobila, javlja agencija Promocija plus. Najprodavanija marka vozila i dalje je Škoda koja je prodala 135 ‘električara’. Zatim, slijede Hyundai (83), Volkswagen (39) i Tesla (29).

Renault je prodao 24, Porsche 12, a Mazda 10 električnih vozila. U Hrvatskoj je bilo registrovano ukupno 34 006 novih automobila ili za gotovo 42,3 posto manje u odnosu na isto razdoblje u 2019. godini (58 916). (energetika-net.hr)

Isporuke ruskog gasa u Kinu veće od planiranih

Gazpromove isporuke gasa u Kinu kroz gasovod Snaga Sibira drugi mjesec zaredom veće su od planiranih. Naime, ukupna količina gasa,

isporučena u novembru iznosila je 113,6 % planirane količine za taj mjesec. Tokom protekle godine rada tog gasovoda, kroz njega je Kini

isporučeno ukupno 3,84 milijarde prostornih metara gasa.
(energetika-net.hr)

Spori napredak energetske obnove zgrada u EU

Prema novom istraživanju Building Performance Institute Europe (BPIE), Evropi je potreban "cjelovita obnova" njenih zgrada kako bi postigla veći cilj smanjenja emisija do 2030. godine. U svom vodećem talasu obnove

zgrada, Evropska komisija najavila je da želi udvostručiti stopu energetske obnove zgrada do 2030. godine, koja trenutno iznosi 1%. To je nedovoljno za ispunjavanje ažuriranih klimatskih ciljeva EU-a do 2030. godine, koji

kaže da bi cilj obnove trebao dostići najmanje 3% godišnje kako bi se izbjegla obnova ogromnog broja zgrada u 2040-ih i 2050-ih.

(energetika-net.hr)

Holandija dobila energetski najodživiji put

U Holandiji je izgrađen energetski najodživiji auto-put koji ima sopstveno "održivo snabdijevanje energijom". Dionica duga 17 kilometara, između gradova Delft i Zutemer, presvučena je asfaltom koji smanjuje otpor guma, što znači da učesnici u saobraćaju, na ovoj relaciji, štede gorivo. Za semafore i rasvjetu puta postavljeno je 220 solarnih panela, dok je pored puta postavljena velika baterija koja skladišti energiju koja se koristi tokom noći.

(energetskiportal.rs)

150 milijadi eura za čistiju budućnost

Italijanska kompanija Enel Group najavila je da će tokom naredne decenije uložiti skoro 16 milijadi eura u proširenje proizvodnje struje iz obnovljivih izvora struje, kao i poboljšanje infrastrukture za njeno dostavljanje potrošačima, piše Axios. Energetski gigant, koji već znatno ulaže u obnovljivu energiju, saopštio je da će namijeniti 69 milijarde eura

u planove da svoj trenutni energetski kapacitet od oko 45 gigavata proizvodnje iz obnovljivih izvora proširi na 120 gigavata do 2030. Godine. I vodeći španski snabdijevač Iberdrola otkrio je planove da uloži skoro 74 milijadi eura u unaprjeđenja „zelenih“ kapaciteta tokom narednih pet godina.

(energetskiportal.rs)

Bil Gejts otkriva čari „zelenog“ vodonika

Inovativni pokretač na polju održive energije širom Europe – EIT InnoEnergy – osnovao je Evropski centar za ubrzavanje primjene zelenog vodonika (Eghac), u nastojanju da podrži razvoj ekonomije ovog energenta, koja bi sa 100 milijadi eura godišnje od 2025. godine mogla da otvorí pola miliona direktnih i indirektnih radnih

mjesta u lancu aktivnosti vezanih za zeleni vodonik. Inicijativu podržava Breakthrough Energy, Evropski institut za inovacije i tehnologiju mreža entiteta, koju su osnovali Bil Gejts i vrhunski svjetski tehnološki i poslovni lideri kako bi ubrzali prelazak na čistu energiju. Kao doka-zani izvor energije sa niskim emisija-

ma, zeleni vodonik je u dobroj poziciji da postane centralni dio klimatski neutralne ekonomije EU – pomažući kontinentu da obezbijedi stratešku autonomiju smanjenjem zavisnosti od uvoza fosilnih goriva.

(energetskiportal.rs)

Kuće od 100% reciklirane plastike

Korišćenje jednog od svjetskih problema za rješavanje drugog, predstavlja filozofiju misije norveškog startapa čiji je krajnji cilj da razvije pristupačno stanovanje od 100 % reciklirane plastike. Od 1950. godine više od devet milijardi tona plastike proizvedeno je širom svijeta, od čega se samo devet odsto reciklira, dok gotovo milijardu ljudi živi u sirotinjskim četvrtima. Norvežani su se udružili sa pro-

gramom UN za ljudska naselja i održivi urbani razvoj kako bi obezbijedili neophodne elemente za izgradnju tri test-modela koja za cilj imaju pružanje pomoći stanovništву usled nedostatka odgovarajućih stambenih objekata u Africi. Samo u podsaharskoj Africi neophodno je obezbijediti, čak 160 miliona stambenih jedinica.

(energetskiportal.rs)

DR BILJANA DENDIĆ, SPECIJALISTKINJA TRANSFUZIJSKE MEDICINE

Davanje krvi ne povećava rizik od koronavirusa

Mitar Vučković

U svim ovlašćenim transfuzijskim ustanovama u Crnoj Gori krv se prikuplja prema utvrđenom rasporedu, a bez obzira na epidemiju koronavirusa obezbijeđeni su svi uslovi da transfuzijsko liječenje i obezbijedivanje dovoljnih količina sigurne krvi i dalje bude kontinuirano i bezbjedno, ističe u intervjuu za naš korporativni list, dr Biljana Dendić, specijalista transfuzijske medicine iz nikšićkog Odjeljenja Zavoda za transfuziju krvi Crne Gore. Sa doktoricom Dendić razgovarali smo o iskustvima ljkara i zdravstvenog osoblja Zavoda u prikupljanju životne tečnosti, kao i izazovima koje podrazumijeva pojačani rizik od infekcije Covid-19.

Svi koji su zdravi i mogu i žele da daju krv ne treba ni na koji način to da odlažu zbog situacije sa koronavirusom, poruka je dr Biljane Dendić.

Kakva su Vaša iskustva i koji su posebno izazovi od pojave epidemije koronavirusa?

S obzirom na cjelokupnu situaciju od pojave epidemije, uzeli smo u obzir da se može očekivati smanjen broj zdrave populacije koja može dati krv, kao i smanjen odziv dobrovoljnih davalaca krvi zbog uticaja preduzetih

javno zdravstvenih mjera koje smo u obavezi da poštujemo.

Znajući da se Covid-19 ne prenosi putem krvi i svjesni značaja ovog lječnika za liječenje pacijenata i spašavanje života, preduzeli smo sve potrebne preventivne mjere pri prikupljanju krvi, koje se odnose na higijensko dezinfekcione mjere, nošenje zaštitnih maski i, posebno, izbjegavanje okupljanja većeg broja davalaca u isto vrijeme. Iz tog razloga, naše akcije dobrovoljnog davanja krvi realizovali smo tako što su davaoci dolazili u manjim grupama više dana, nedjelju ili duže od toga. Svaku planiranu akciju smo realizovali, doduše sa smanjenim brojem davalaca krvi po akciji i zakazivanjem davanja u tačno određenim terminima.

Potražnja za krvlju i komponentama krvi je stalna, kako za liječenje i potrebe svih urgentnih stanja, povreda, tako i za liječenje pacijenata na programu hronične transfuzije i oboljelih od Covid-19. U situaciji smanjenog odziva davalaca krvi (u OJ Nikšić oko 20 odsto) izazov je održati dovoljne količine ovog lječnika, uzimajući u obzir da krv ima rok trajanja. Do sada, međutim, nije bilo većih teškoća u funkcionisanju naše službe zahvaljujući razumijevanju i podršci naših dobrovoljnih davalaca krvi.

Koliko je bezbjedno davati krv u ovakvim uslovima?

Svi koji su zdravi i mogu i žele da daju krv ne treba ni na koji način to da

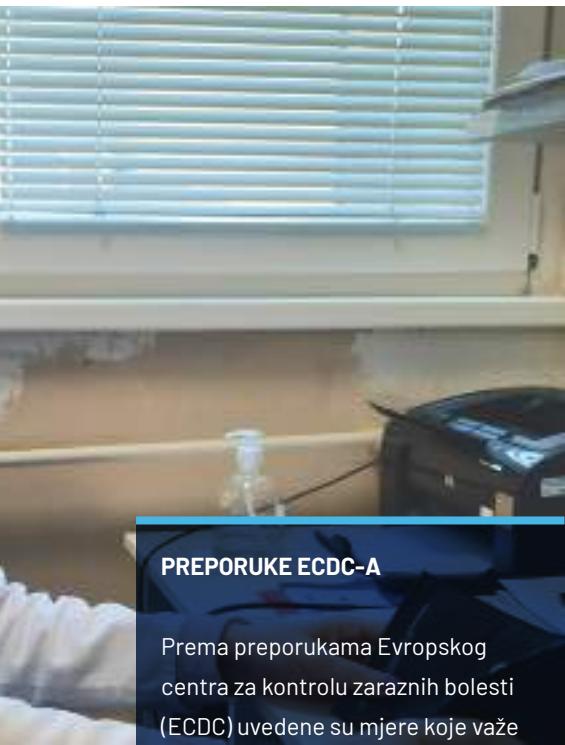

odlažu zbog situacije sa koronavirusom. U cilju sprječavanja prenošenja Covid-19 infekcije u radu sa davaocima krvi preduzete su dodatne mjere kako bi obezbijedili dovoljne količine krvi za transfuzijsko liječenje. Većina mjeru su sastavni dio uobičajenog izbora davalaca krvi sa izmjenama koje imaju za cilj samo da pojačaju nadzor u novonastaloj situaciji. Tako da ako davalac krvi u potpunosti ispoštuje preporuke koje se odnose na organizaciju ulaska davaoca krvi-individualni ulazak u prostor za trijažu, pažljivo i tačno ispunji dopunski upitnik i ukoliko se utvrdi da nema povisenu tjelesnu temperaturu, davanje krvi je u potpunosti bezbjedno.

Podsjetila bih, takođe, da se u cilju izbjegavanja gužvi u prostorijama službe, ne treba javljati za davanje krvi u slučaju da je davalac u poslednjih 14 dana putovao izvan Crne Gore, ako ima prehladu, kašalj, sekreciju iz nosa, povisenu tjelesnu temperaturu ili ukoliko je bio u kontaktu sa oboljelim osobom čiji simptomi liče na infekciju koronavirusa, odnosno ako je kod te osobe potvrđena infekcija Covid - 19 i izrečene mjere izolacije.

“

Davanje krvi nikako ne ugrožava zdravlje davaoca, već je to jedan oblik kontrole zdravstvenog stanja

PREPORUKE ECDC-A

Prema preporukama Evropskog centra za kontrolu zaraznih bolesti (ECDC) uvedene su mjere koje važe za davaoce krvi kao i za davaoce drugih supstanci humanog porijekla u cilju sprječavanja prenosa Covid-19. Mjere se odnose na odlaganje davanja krvi, ćelija i tkiva 28 dana nakon izlaganja potvrđenom slučaju ili povratku sa područja na kojem je registrovana infekcija Covid-19, kao i na odlaganje davanja krvi davaocima sa simptomima respiratorne infekcije do 28 dana. Inače, davaoci krvi su obavezni da, u slučaju pojave znakova respiratorne infekcije (temperatura, kašalj, sekrecija iz nosa), u periodu do 14 dana nakon davanja krvi, telefonom obavijeste ustanovu u kojoj su dali krv.

Ponavljam, ako smo ispunili sve ove preporučene mjere, davanje krvi je bezbjedno.

Da li je i kojoj mjeri, poslije davanja krvi, organizam davaoca podložan infekciji, odnosno spremam da se bori u slučaju pojave oboljenja?

Svaka zdrava osoba između 18 i 65 godina starosti može, bez opasnosti za svoje zdravlje, davati krv, tri do če-

tiri puta godišnje. Prije davanja krvi obavezno provjeravamo zdravstveno stanje davaoca i radimo skrining vrijednosti hematokrita u krvi. Zdrav organizam davaoca krvi vrlo brzo u potpunosti nadoknađuje količinu i sastavne djelove date krvi. Koštana srž se stimuliše i stvara nove, mlade ćelije sa boljim potencijalom, organizam nije nakon davanja krvi podložan infekciji, spremam je da se bori u slučaju oboljenja. Davanje krvi nikako ne ugrožava zdravlje davaoca, već je jedan oblik kontrole zdravstvenog stanja.

Koja je Vaša preporuka davaocima krvi?

Davaoci krvi mogu bez ikakve bojazni, kao i do sada, kada se osjećaju dobro i kada imaju vremena, da posjeti našu ustanovu i doprinesu obezbjeđivanju dovoljnih količina krvi za potrebe pacijenata, a mogu i zakazati donaciju pozivom na brojeve: 068/042-111- Odjeljenje za transfuziju Nikšić, 068/048-111- Odjeljenje za transfuziju Pljevlja i 020/240-716- Zavod za transfuziju krvi Podgorica.

POZIV

Zbog trenutne epidemiološke situacije, u Klubu dobровoljnih davalaca krvi EPCG odlučili su da odustanu od organizacije tradicionalne završne akcije dobровoljnog doniranja krvi u Nikšiću, koja je bila planirana za drugu polovinu decembra. No, nezavisno od toga, pozvali su dobrovoljne davaoce krvi iz EPCG da ako žele, a osjećaju se zdravo i sposobno, uz puno poštovanje preventivnih mjera, doniraju životnu tečnost, tokom decembra, kako bi se izbjegao nedostatak krvi posebno u vrijeme predstojećih novogodišnjih i božićnjih praznika. Donacija krvi može se zakazati pozivom na brojeve: 068/042-111- Odjeljenje za transfuziju krvi Nikšić, 068/048-111- Odjeljenje za transfuziju krvi Pljevlja i 020/240-716 - Zavod za transfuziju krvi Podgorica.

NAŠ KLUB

Funkcionisanje Kluba dobrovoljnih davalaca krvi Elektroprivrede Crne Gore u 2020. godini, u najvećoj mjeri, diktirali su izuzetno teški uslovi i primjena preporučenih mjera zaštite od koronavirusa. No, i pored toga, dobrovoljni davaoci krvi u našoj Kompaniji nastoje da se prilagode situaciji, pa su, kako ističu u Klubu DDK, svoje programske ciljeve, aktivnosti i organizaciju akcija realizovali uz puno poštovanje preporučenih mjera na način koji maksimalno garantuje bezbjednost davalaca. I ove godine uspjeli su da organizuju donatorske akcije u martu, maju i septembru, a pomogli su i učestvovali i u akcijama drugih klubova organizovanih pod okriljem Opštinskih organizacija Crvenog krsta u Nikšiću i Plužinama. Poznate okolnosti, međutim, uticale su na to da ove godine izostane akcija u Pljevljima kojom tradicionalno obilježavaju Dan TE „Pljevlja“, a prikupljeno je i znatno manje jedinica životne tečnosti.

ŠAHOVSKI KLUB EPCG NIKŠIĆ

Čuvari svijetle tradicije

Miodrag Vuković

Šahovski klub EPCG može se danas pohvaliti da ima dugu i svjetlu tradiciju.

Još u informativnom listu EPCG Nikšić, koji je uređivao prof. Mitar Zeković, zapisano je da su "šahovski susreti radnika započeti 1976.godine i da su susreti povezivali sportiste, radnike različitih struka i kvalifikacija kao i radnike drugih firmi u Crnoj Gori i van nje".

Nakon međunarodnog super turnira "Nikšić 78" dolazi do procvata šaha i formiranja šahovskih klubova i sekcija na nivou EPCG.

Formiraju se šahovski klubovi HE Perućica i Dalekovod Podgorica, kao i šahovske sekcije HE Piva i TE Pljevlja. Šahisti ovih klubova učestvuju na mnogim turnirima, radničkim prvenstvima Crne Gore i Jugoslavije, kao i na kupu Maršala Tita.

Na šahovskoj sceni Crne Gore pojavljuju se igrači iz EPCG koji su ostavili dobar trag u šahovskoj istoriji Crne Gore: Momčilo Ćetković, Milan Živković, Nikola Mijušković, Stanko Stanovnik, Vladimir Lukšić, Duško Milić, Vladimir Stamatović, Milan Vico, Predrag Murišić i dr.

Pored njih afirmaciju kluba su doprinijeli Drago Marković, Momo Milošević, Stevan i Slobodan Ćirić, Ivan Mitrović, Čedo Kalezić, Tripko Raonić, Dobrijo Gačević, Mitar Zeković, Miodrag Jakić, Ranko Ćetković, Radojica Popović, Sadardin Agović, Željko Mijanović, Rajko Lipovac, Vlado Kotrić, Ilija Kontić i drugi.

Kao kruna svih pojedinačnih i ekipnih uspjeha 19. avgusta 1995.godine (na dan jubileja EPCG) održana je osnivačka skupština kluba. Za predsjednika kluba izabran Milić Đorđe, dipl.ecc, a za sekretara Željko Mijanović, dipl.

pravnik. Skupštinu kluba su sačinjavali igrači i uprava kluba. Upravni odbor je brojao 11 članova: Mijušković Nikola, Živković Milan, Ćetković Momčilo, Vico Milan, Murišić Predrag, Mitrović Ivan, Popović Radojica, Milić Duško, Zeković Mitar, Daković Slobodan i Krivokapić Slobodan.

Klub se registruje 9.april 1996. godine a već sledeće godine postaje republički prvak i član Savezne lige SCG.

Klub je do sada deset puta osvojio Kup Crne Gore, a sedam puta je bio ekipni prvak Crne Gore. Osim toga klub je višestruki radnički olimpijski prvak.

Standardni je član Premijer lige. Za izuzetan doprinos razvoju šaha u Crnoj Gori klub je dobitnik je niza značajnih priznanja od strane Šahovskog saveza Crne Gore. Osnovan od strane poslovodne strukture preduzeća a na osnovu potvrđenog mišljenja da šah u EPCG ima dugu tradiciju, što dovoljno govori samo njegovo bitisanje i veliki uspjesi koje je klub ostvario do sada. Jasno je da šahovsku kulturu, tradici-

ju i vrijednosti koje postoje u EPCG ne treba poništavati niti pak zanemarivati.

Klub ima veliku podršku poslovodne strukture i uvjereni smo da će ovaj kvalitetni sportski kolektiv, koga pored vrhunskih sportskih rezultata krase profesionalno shvatanje obaveza, skromnost i entuzijazam nastavivši sa uspjesima u nacionalnoj ligi i kupu i na najbolji mogući način reprezentovati EPCG, pod čijim imenom i pokroviteljstvom nastupa na svim takmičenjima, što će, uvjereni smo služi na ponos EPCG.

Za klub nastupaju: Luka Drašković, Jovan Milović, Boro Miljanić, Božidar Kisić, Đorđe Kontić, Marko Krivokapić, Stefan Mijović, Nenad Aleksić, Aleksandra Milović, Vuk Miletić, Milan Vico, Željko Mijanović (kapiten equipe). Predsjednik kluba je dipl.ecc. Jovan Milović. Sa podrškom jakog sistema, uz planski i osmišljen rad ovaj klub svakako ima otvorenu perspektivu.

EPCG generalni sponzor Rukometnog saveza

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić novi je generalni sponzor Rukometnog saveza, saopšteno je iz te asocijacije.

Navodi se da je Ugovorom predviđeno da EPCG kao generalni sponzor Saveza, nastavi da pruža podršku nastupima reprezentativnih selekcija na međunarodnoj sceni i razvoju rukometa u svim centrima Crne Gore. Izvršni direktor EPCG Igor Noveljić, kazao je da je Elektroprivreda u svojoj 110-godišnjoj istoriji uvijek podržavala razvoj svih segmenata društva.

- Posebno je zadovoljstvo kada podršku opredjeljujemo sportu. Ne samo zbog reprezentativnih utakmica, već više zbog doprinosova da se u sport uključi što više mladih ljudi, da nauče da njeguju vrijednosti koje sport podstiče: timski duh, fer i poštena igra, kao i da imaju zdravi fizički i psihički razvoj - kazao je Noveljić.

Prema njegovim riječima, obaveza te kompanije je da u izazovnim vremenima još veća.

- Nadamo se da ćemo generalnim sponzorstvom doprinijeti i da se nastavi tradicija ostvarivanja dobrih rezultata naših rukometnih reprezentacija - kazao je Noveljić. Govoreći o saradnji sa EPCG, predsjednik Rukometnog saveza Petar Kapisoda kazao je da je EPCG tradicionalni partner, navodeći da je saradnja produbljena potpisivanjem ugovora o generalnom sponzorstvu.

- On vjeruje da će ženska reprezentacija ostvariti dobar rezultat na predstojećem Evropskom prvenstvu u Danskoj i da će naredna godina biti uspješna za crnogorski rukomet. - Nastavak saradnje je logičan sljed događaja nakon brojnih uspjeha koje smo zajednički ostvarili. Naši rukometaši i rukometašice su bili učesnici evropskih i svjetskih smotri,

čime smo zadržali mjesto u krugu država koje imaju svoje predstavike na najvećim takmičenjima i u muškoj i u ženskoj konkurenciji - rekao je Kapisoda.

On je podsjetio da rukometašice prvi izazov očekuje za nekoliko dana kada počinju nastup na Evropskom prvenstvu u Danskoj.

- I naredna godina obiluje brojnim takmičenjima na kojima će nastupiti naše reprezentativne selekcije, pri čemu je plasman na Olimpijske igre u Tokiju, glavni cilj koji smo postavili ispred sebe u narednom periodu. Podrška EPCG-a je od izuzetnog značaja u nastojanju da ostvarimo te ciljeve i zbog toga izražavam veliku zahvalnost za podršku koju dobijamo - rekao je Kapisoda.

On vjeruje da će saradnja biti dugoročna i da će biti na obostrano zadovoljstvo.

**EPCG PODRŽALA EKOLOŠKU AKCIJU NVO "PUTEVIMA PREDAKA"-
POŠUMLJAVANJA PARKA "TREBJESA"**

U vremenu otuđenja, priroda je spas

Mladi volonteri i aktivisti su ove godine, u park šumi „Trebjesa”, usadili preko 3500 sadnica smrče, crnog bora, kredra, tise, lipe, breze i javora, a pomoći, koju su pružili Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprava za šume, pridružila se i EPCG, koja je pomogla sadnju 500 komada smrče, 10 komada breze i 3 komada kredra, kaže Ana Petrović Njegoš, direktorka NVO „Putevima predaka”

Tatjana Knežević Perišić

Ljubav prema Trebjesi, za Anu, datira od malena:

-Zainteresovana i pričom koja se prenosi u našoj prodici sa koljena na koljeno, da je kralj Nikola dok je boravio u Nikšiću, posebno volio šetati sa kraljicom Milenom na Trebjesi, pa je stoga i proglašio Zabranom i nazvao staze po kraljici Mileni. Odatle i naziv naše NVO „Putevima predaka”.

Ana ističe da je Nikšić i poznat kao grad zelenila, i podsjeća da je na njegovom ozelenjavanju najveći doprinos dao vojvoda Šako Petrović Njegoš, prvi upravitelj Nikšića.

-Tada je bila obaveza da dvorišta budu uredna, gradske površine čiste, a za nemarne i one koji su provodili mnogo vremena u kafani, obaveza je

bila da moraju otići u Budoš, donijeti dvije sadnice i posaditi ih u gradu ili na Trebjesi te paziti ih i zalivati dok se ne prime. Tako su radili naši preci, moj prađed Šako i đed Ljubo, pa mi je to postala vodilja na putu kojim idem, kaže Ana. Inače, Anin đed Ljubo, bio je poznat ne samo po prvom biciklu već i kao čovjek koji je na potezu od Stare Varoši do Manitovca, zasadio na hiljade sadnica bagrema .

Šta se promijenilo u doba pandemije? Svjedoci smo da su građani ponovo pohrlili na Trebjesu!

-Tačno. Trebjesa je opet, za mnoge naše sugrađane, postala spas; probudilo se iskonsko u nama, želja

za zdravim načinom života ,želja i potreba za čistim vazduhom i zdravim stilovima života, poput trčanja,brzog hodanja i laganog pješačenja.Obilježene staze na Trebjesi i samu Trebjesu upoznao je veliki broj sugrađana ljubitelja prirode ,ali i onih koji su se Trebjesi okrenuli samo u periodu karantina -i ne znajući kako se treba ponašati i družiti sa prirodom, ostavili su velike količne otpada .

Dosta svog slobodnog vremena provodim na Trebjesi, kao ekološki aktivista, osjetila sam da ne mogu mnogo uraditi , pa sam osnovala NVO „Putevima predaka” koje se isključivo bavi temom ekologije i zaštite životne sredine , uređivanjem i mapiranjem pješačkih i biciklističkih staza .Udruženje je relativno mlado postojimo tri godine ali uspješno smo uradili veliki broj ekloških akcija. Posebno volim istaći markiranu i uređenu stazu na Uzdomiru, koja je promovisana krajem 2018. godine i od tada do danas ispunjene su dvije sveske sa imenima posjetilaca Uzdomira.

Uzdomir je najljepši vidikovac u našem gradu, sa značajnom istorijskom temom.

I u godini pandemije, bilježite značajne ekološke rezultate!

Tačno. Imali smo ambicione ciljeve da nastavimo sa pošumljavanjem park šume Trebjesa. Do sada smo u 2020. godini posadili preko 3500 sadnica smrče, crnog bora, kedra, tise, lipe, breze i javora. Kroz projekat „Pošumimo Trebjesu“, finansiran od Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprave za šume Crne Gore i kampanju koju vode naši mlađi volonteri „Spasimo naše šume“, angažovano je preko 300 mlađih Nikšićana koji su dali svoj doprinos na ozelenjavanju naših „pluća grada“.

U vremenu pandemije, poštujući mjeru NKT-a izlazili smo na Trebjesu i dijelili se u manjim grupama; naš najveći uspjeh smatram komunikaciju sa sugrađanima, koji su počeli samoinicijativno da nas kontaktiraju

putem FB staranice ili mene lično i pitaju da li mogu učestvovati potrodično, na našim ekološkim akcijama pošumljavanja. Uspjeh je i to da, kada obilazim sadnice, primjetim da im se vraćaju ljudi koji su ih posadili, ograđujući ih kameničićima i šišarkama, vežu mašnice, a sve to mi daje snagu i obavezu da razmišljam o novim akcijama.

-Moram istaći da je akciju, na kojoj je posađeno 500 kom smrče, 10 kom breze i 3 kom kedra, podržala EPCG, a učešće je uzelo oko 60 mlađih sugrađana. Naša obaveza kao inicijatora, je da obezbijedimo i dopremimo sadnice, alat, rukavice i sredstva za dezinfekciju ruku, kao i osvježenje za učesnike, a to uspijevamo putem pordrške koju nam pružaju kompanije koje zelene ekološke akcije prepoznaju kroz društveno odgovorno poslovanje.

U vremenu otuđenja ljudi, priroda ostaje kao utočište, zar ne?

-Jeste, uvijek je i bila, no smo na nju zaboravili. Sada prolazimo kroz period, koji zahtijeva život na distanci i otuđenje; međutim, čovjek u prirodi ne može biti na distanci; priroda i šuma uvijek komuniciraju sa čovjekom; trebamo osluškivati prirodu, prilagođavati joj se, i tu nikad nećemo pogriješiti.

BK PERUN: STRAST I SLOBODA ŽIVLJENJA

Biciklizam je moj način života i strast, daje mi slobodu i kontakt sa prirodom. Bicikl se pokreće uz pomoć sopstvene snage, gurajući pedale, samostalno odlučujemo koliko daleko možemo stići, a sticanjem kondicije jačamo tijelo i duh. Ja sam izabrala planinski biciklizam, a on pripada porodici ekstremnih sportova. Svoju ljubav pema planinskom biciklizmu, željela sam da prenesem i približim sugrađanima i mlađim narastajima. Osnivanjem biciklističkog kluba Perun i uređivanjem kružne takmičarske staze za planinski biciklizam, postali smo prepoznati u gradu, a kroz organizovanje međunarodnih takmičenja i Nacionalnih šampionata, kao lider u Crnoj Gori, a staza Trebjesa, kao jedna od boljih u regionu.

BK Perun uspjesno zauzima vodeću poziciju u Crnoj Gori po osvojenim priznanjima i titulama. Vole da istaknem da je Nikšić poznat po prvom biciklu koje je stiglo u Crnu Goru davne 1900 godine; bicikl je donio Ljubo Petrović, sin vojvode Šaka, inače moj đed, dok je boravio u Parizu i učio školu. Zanimljivo je da je bio proizveden 15. januara 1895 godine.

TVRĐAVA GORAZDA

Veličanstveni građevinski poduhvat

Crnu Goru sam uzduž i poprijeko prešao pet-šest puta, pojedinim mjestima se vraćao i više od toga. Čudesna jezera, magične planine i planinski lanci, krivudave duboke rijeke... su jedinstvena ljepota na tako malom prostoru. Od svega, najviše mi se dojmiše sela, tradicionalne kamene i drvene kuće, jednostavne i uklopljene sa ambijentom u kojem su građene; dojmiše mi se i tvrđave jedinstveni kulturno-istorijski spomenici, drugi su gradili, nama ih ostavili. Iako su danas mnoge u ruiniranom stanju, osvajaju ljepotom, a mi ćemo nositi grijeh što ih ne sačuvasmo, što im ne vratimo stari sjaj.

Tekst i fotografije: Andrija Kasom

Ostavljući Herceg Novi i Španjolu iza sebe, vraćao sam se, omiljenom rutom, oko zaliva. Iako je put preko trajekta i brži i jednostavniji, lagan vožnja oko zaliva u meni izaziva posebno zadovoljstvo. Uvijek sam se divio tim gorostasnim planinama koje se dižu iz mora poput velikog diva, parajući nebo, dok im talasi zapljuškuju krivudave obale. Nijednog trenutka ne čudi saznanje da je ovo jedan od najljepših zaliva na svijetu. Nije mi se žurilo, zaustavljao sam se svako malo, posebno na mjestima na kojima su užgajališta školjki, primjećujem svake godine ih je sve više i više. Crvene bove, žuti okrugli »kavezi« upotpunjaju viđenu ljepotu, daju kadrove kojima se ne može odoljeti.

Prolazeći Kotor, odlučujem da ka Cetinju krenem starim putem, odavno ga nijesam prolazio. Čini mi se da sam na desetom kilometru od Kotora, naišao na tablu »Tvrđava Gorazda«. Kako mi je dan počeo sa tvrđavom Španjola, odlučujem da posjetim i ovu. Od skretanja desno, nastavljao je uži put, sa potpornim zidovima od kamenja savršeno postavljenim. Znao sam da je ovo još jedna tvrđava iz austrougarskog perioda. Ne znam koliko kilometara ima od nje, nije sam obraćao pažnju na njih, samo znam da sam veoma brzo stigao na

uzvišenju i prostranom proširenju, a tvrđava se tek nazirala. Parkirao sam auto, bilo je mesta na pretek, tog popodneva bio sam jedini posjetitelj ovog veličanstvenog zdanja. Krenuo sam oko tvrđave, koja je ukopana u zemlju. Sa ivica potpornih zidova ispred mene se pružao veličanstveni objekat od klesanog kamena. Divio sam se preciznosti graditelja jer pogledom i iz daleka, svaki kamen kao da je isti, u milimetar složeni i danas može biti dobar primjer kako treba graditi i zidati, ali kamenih objekata je sve manje i manje. Praveći krug oko tvrđave, može se reći da je u dobrom stanju, ali prepuštena zuba vremena, pa me je strah da će i ona kao i mnoge prelijepе tvrđave

vremenom postati ruina, ako to ovaj kamen dozvoli. A, čovjek oće svaka-ko! Da je čovjek već umiješao svoje prste svedoče poskidane željezne »škure« sa prozora. Prepostavljam da ih je svaki prozor imao, danas ih imaju samo pojedini, vjerovatno su »pošli« u staro gvožđe. Ovo mi je zapalo za oko i uvijek iznova u sebi mi postavilo pitanje »Što je to, što čovjeka tjera da zbog male novčane dobiti ruši i i skrnavi ljepotu koju su nam drugi u nasljeđe ostavili? Da li smo postali zaista takav narod, ili smo možda vazda bili takvi? O tvrđavi Gorazda skoro ništa nijesam znao, morao sam u pomoć pozvati internet, da bih se koliko-toliko upoznao sa njom.

Tvrđavu Gorazda, koju smo »prekrstili« u Goražda, originalnog naziva koji na tabli stoji i danas Thurmfort Gorazda je izgradilo Austro-Ugarsko carstvo između 1884–1886 i zamjenila je raniju građevinu na istom mjestu. Njena najzapaženija karakteristika je rotirajuća kupola od 100 tona Gruson na krovu, posljednji preostali primjer ovog tipa (čudi me da i ona nije završila u staro gvožđe). Tvrđavu su koristili Austrijanci u artiljerijskim dvobojima protiv crnogorskih baterija smještenih na planini Lovćen tokom Prvog svjetskog rata. Crnogorci ga nisu mogli uništiti i austrijska ofanziva ih je 1916. gurnula van dometa. Šteta na tvrđavi je sanirana, a JNA je koristila kao skladište sve do ranih 1990-ih. Naknadno je napuštena i može se posjetiti, a nalazi se na brdu Goražde na nadmorskoj visini od 452 m, oko 10 km od Kotora.

Nakon obilaska tvrđave sa spoljašnje strane, znatiželja me je vukla u unutrašnjost. Do ulaza u dvospratnu tvrđavu dolazi se zakrivenom stazom koja prolazi između dva potporna zida. Taj dio je danas obrastao dračama, posljedice je osjetila moja nova trenerka. Našao sam se na mostu, bio je to uvlačni most preko jarka, a na samom ulazu su čelična vrata, »nekim čudom« još su tu.

Graditeljsko umijeće i ovđe je pokazano. Savršeni hodnici, a na dva sprata, koliko ih tvrđava ima dolazi se preko dva spiralna stubišta. Krenuo sam donjim i obilazio dobro očuvane prostorije. Obišao sam ih sve i vratio se istim putem da bih se uputio drugim stubištem na drugom spratu. Skoro identičan raspored prostorija. Postoje i neki tamni uski hodnici, njima se nijesam usudioći, proći ih potrebna je veća lampa. Ostavio sam ih za drugi put.

Prolazeći našao sam na izlaz koji vodi ka vrhu tvrđave, on je već ruiniran i tim dijelom čovjek treba biti oprezan. A na samom vrhu su dvije rotirajuće osmatračke kupole »Škoda« konstruisane da pojačaju odbranu tvrđave iz blizine. Ogromna rotirajuća kupola njemačke proizvodnje »Gruson« od 100 tona, u kojoj se nekada nalazilo glavno naoružanje tvrđave, nalazi se iznad središnjeg dijela utvrde. Kupola je posljednji preživjeli primjerak te vrste i ručno se napajala s ručicom za dvoje ljudi koja se koristi za njeno okretanje.

Sa vrha tvrđave, pruža se prelijep pogled na sve strane, jedan vas vodi starim putem ka Cetinju, drugi bača pogled na Kotor, treći na Vrmac, a četvrti na Tivat i tivatsko polje. Na vrhu glavne kupole sjedio sam dok se sunce nije počelo spuštati na horizontu, dajući ovom mjestu posebnu ljepotu, a pogled na sve strane je nešto što se treba zapamtiti i nositi u sjećanjima. Nema sumnje, i ovoj tvrđavi ću se vratiti!

Mudre misli

Čitava tajna kako da produžimo život jeste u tome da ga ne skraćujemo.

Saltikov

Zdravlje nije sve, ali bez zdravlja, sve je ništa.

Artur Šopenhauer

Svaki čovjek je tvorac svoga zdravlja ili svoje bolesti.

Buda

**Loša vijest jeste da vrijeme leti.
Dobra vijest jeste što ste vi pilot.**

Majkl Altšuler

Živjeli za novu godinu i novu šansu da uradimo ispravnu stvar.

Opra Vinfri

Prihvatile poraz kao znak da vam planovi nijesu bili dobri, napravite ih iz početka i zaplovite još jednom u avanturu ka vašem cilju.

Naoleon Hil

I odjednom znaš da je vrijeme za novi početak i vjerovati da se čuda dogadaju.

Meister Eckhart

Nikad nijeste dovoljno stari da postavite novi cilj ili sanjate novi san.

C.S. Lewis

Zapiši u svom srcu da je svaki dan najbolji dan u godini

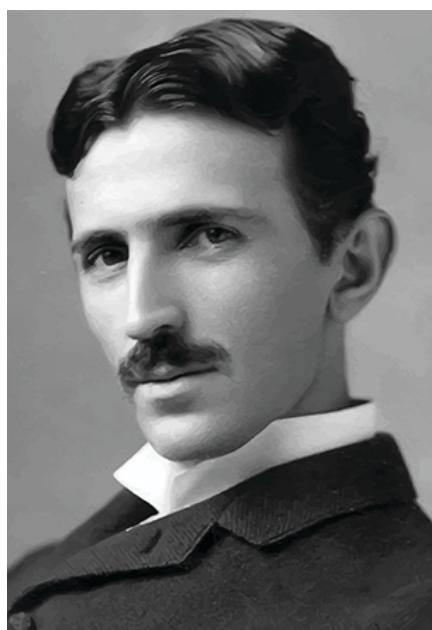
Ralf Valdo Emerson

Skočite i započnite ovu čudesnu novu godinu vjerujući. Vjerujte u sebe!

Sarah Ban Breathnach

tanja.nikcevic@epcg.com

Tesla

Često spominjem moć vizualizacije, jer mi je ta moć kroz moj životni rad u mnogim slučajevima značajno pomogla. Njoj možda imam da zahvalim za sve što sam stvorio.

Događaji iz mog života i moja otkrića su pred mojim očima stvarni, vidljivi kao svaka pojava i predmet. U mladosti sam se toga plašio, ne znajući šta je to zapravo, ali kasnije sam tu moć primio kao izuzetan dar i bogatstvo. Njegovao sam ga i ljubomorno čuvao. Vizualizacijom sam na većini pronalažaka vršio i ispravke, onda ih, tako završene, pravio.

Njome rešavam i komplikovane matematičke jednačine, a da ne ispisujem brojeve. Na Tibetu bih zbog tog dara dobio čin visokog lame.

Da, to se tako radi. Moj vid i sluh su savršeni i, smijem to slobodno reći, jači nego kod ostalih ljudi.

Ja čujem grmljavinu na sto pedeset milja i vidim boje u nebu koje drugi ne vide.

To uvećanje vida i sluha imao sam i kao dijete. Kasnije sam to svjesno razvijao.

Dobra energija!

ELEKTROPRIVREDA

LIST ELEKTROPRIVREDE CRNE GORE A.D. NIKŠIĆ

ISSN 1805136 | BROJ 401-402 | NIKŠIĆ | DECEMBAR 2020.

Srećna Nova 2021.

10**4****Anetini čokoladni delikatesi**

Aneta Božović je svoju kuhinju pretvorila u malu fabriku čokolade, gdje, zajedno sa svoje tri koleginice, ručno pravi bombonjere od najkvalitetnijih sirovina

14**7****Kad se prepustiš mašti i voliš ono što radiš**

Spoj lijepog i korisnog - nakon radnog vremena Aida Kankaraš uživa u pravljenju nakita i poslastica

10**Tradicija pretočena u svjetski brend**

Maja i Miško Leković, vlasnici vinarije "Garnet", govore o svojim prvim sjećanjima na vino, čuvanju tradicije i zašto se u Godinu osjećaju kao u centru svijeta

14**Pčelarstvo je ljubav i potreba za drugačijim odnosom sa prirodom**

O najvažnijem živom biću na planeti, rodnom kraju i uživanju u prirodi, razgovarali smo sa Veselinom Gardaševićem, arhivistom

18**Neophodna verbalna podrška i fizički kontakt**

Psihološkinja Bojana Perović savjetuje kako da u vrijeme pandemije kvalitetno provedemo vrijeme sa djecom i uživamo u praznicima

20**Kreativno i s ljubavlju**

Ručne radinosti za veseliji dom

22**Ovo želite da imate - XIAOMI 10T Pro 5G**

Fotograf Aleksandar Jaredić predstavlja novi telefon brenda Xiaomi

26**Preporuke**

Iskoristite praznike za uživanje u knjigama i filmovima

29**Nagradna igra**

U PORODICI BOŽOVIĆ U GORNJEM POLJU KOD NIKŠIĆA POTEKLA ČOKOLADA

Anetini čokoladni delikatesi

Posjeta i boravak u domu Božovića u Gornjem Polju nadomak Nikšića bilo je slatko, ali i poučno iskustvo. Božovići su kuhinju svog doma pretvorili u pravu malu fabriku čokolade u kojoj domaćica Aneta i njene tri radnice ručno prave bombonjerice raznih oblika, sa puno ljubavi i pažnje. Koriste najkvalitetniju italijansku sirovину, dok su za punjenje poslužili organski plodovi iz voćnjaka na porodičnom imanju. U susret novogodišnjim praznicima, Božovići su pripremili interesantan program korporativnih poklona u prelijepim pakovanjima sa logom kompanija, među kojima je i logo Elektroprivrede Crne Gore. Za novogodišnji dodatak našeg lista, sa Anetom Božović smo porazgovarali o tome kako je došla na ideju da pravi čokoladu, prvim iskustvima i poslovnim planovima.

Eleonora Albijanić

Kako ste došli na ideju da započnete proizvodnju čokolade?

Uvijek su me privlačili lijepi izlozi sa delikatesima od čokolade, tako da sam možda potajno uvijek željela da se bavim nekim sličnim poslom. Desilo se sasvim slučajno. U potrazi za poslom, jednom prilikom u razgovoru sa prijateljima ponuđena mi je mašina za čokoladu, pa ukoliko hoću da je uzmem da pokušam sa njom nešto. Na sam pomen maštine o čokoladi javio mi se onaj osjećaj koji je uvijek izgleda bio prisutan doboko u meni. Sa zadovoljstvom sam prihvatile. Od uzbuđenja nijesam mogla sačekati da mi dodje sirovina, već sam uzela sirovinu koja je stara četiri godine da bih vidjela kako to funkcioniše da li ja to mogu raditi. I tako počinje moja priča.

Ko su zaposleni u Vašoj fabrići čokolade?

Osim mene, zaposlene su još tri žene koje su takodje bile na Birou rada i imaju invaliditet do 80 odsto. Super funkcionišemo, jer se dopunjujemo, a opet je jako opuštena atmosfera, jer sama pomisao da radite sa čokoladom čini vas srećnim. S obzirom da je to nešto nesvakidašnje, pruža vam mogućnost da iskažete kreativnost.

Koju čokoladu koristite kao sirovinu za vaše proizvode? Kako teče sam proces proizvodnje čokolade?

Koristimo najkvalitetniju italijansku crnu čokoladu sa 72 odsto kakaa. Čokolada je jako zahtjevna za izradu. Sam proces traje i po više sati, počev od topljenja čokolade, preko izlivanja do samog punjenja i finalnog pakovanja. Ukoliko vam čokolada nije dobro temperirana

ili nije na adekvatnoj temperaturi, vidjećete da to nije to. Nema onaj lijepi sjaj. Izisukuje zaista mnogo pažnje i posebne uslove.

Koju vrstu čokolade proizvodite? Dodatnu vrijednost vašoj čokoladi svakako daje organsko voće iz vaše bašte koje koristite kao punjenja za čokolade.

U ponudi imamo bombonjere koje su od crne čokolade sa punjenjem sa naše plantaže (malina, višnja, aronija, drenjina, lješnik, orah...), sve je domaće i organsko. Zbog naših

najmlađih sladokusaca imamo i punjenja sa kokosom i karamelom, kao i čokolade od 100 grama sa dodatkom lješnika, badema, suvog grozđa, oraha.

Kako u današnjem vremenu uvijek tražimo da kupimo domaće proizvode koji nijesu hemijski tretirani, a sama činjenica da je naše voće takvo nas odvaja od ostalih proizvođača i daje dodatnu vrijednost našim proizvodima. U ponudu smo uvrstili i poznatu belgijsku čokoladu. Sada imamo i popularnu četvrtu vrstu čokolade, Ruby.

Za novogodišnje praznike pripremili ste posebnu ponudu?

Tako je, pripremili smo interesantan program za korporativne poklone, tako da su firme mogle dobiti prelijepе bombonjere u kutijama po njihovoj želji, kao i čokoladice sa njihovim logom. Posebnu pažnju smo posvetili i najmlađima, za njih smo pravili čokoladne ukrase za jelku, čokoladne jelke i novogodišnje paketiće, sve od zdrave čokolade.

Razmišljali ste i o sladokuscima koji imaju neka ograničenja u konzumiranju ove poslastice?

Generalno crna čokolada je jedini zdravi slatkiš, koji mogu da konzumiraju i dijabetičari, vegani, a takođe je i posna. Mi smo od samog početka proizvodnje željeli da pravimo zdravu poslasticu, a onda smo proširili i dodali i druge vrste da bi nam ponuda bila raznovrsnija.

Gdje se mogu kupiti vaši proizvodi? Kako se izboriti sa konkurencijom, kako pored Milke, Kraša naći svog kupca?

Još nemamo prodajno mjesto, pandemija nas je dosta sprječila po pitanju naših planova. Shodno situaciji, odlučili smo se za online prodaju, tako da sada naši kupci mogu dobiti bombonjerice na kućnu adresu.

Što se tiče konkurenциje, sigurno se ne možemo mjeriti sa industrijom i svjetskim brendovima, a to nam naravno i nije cilj. Naši proizvodi se prave ručno, takođe se tako i pakuju.

Ručni rad je oduvijek bio cijenjen, a samim tim ljudi znaju da prepoznaju taj kvalitet.

Sama činjenica da nam se kupci rado vraćaju pokazuje nam da smo na pravom putu.

Koje čokolade najbolje prolaze?

Najviše nam prolaze bombonjerice u staklenom pakovanju, koje kasnije možete koristiti za još nasih bombonjerica ili za bombončiće. A sada, s obzirom na to da nam stižu praznici, imamo veliko interesovanje za naše čokoladne jelkice, kao i novogodišnje paketiće gdje smo u limitiranoj seriji pravili poslasticu sa četiri vrste čokolade.

AIDA KANKARAŠ, OJ SNABDIJEVANJE TIVAT

Kad se prepustiš mašti i voliš ono što radiš

O koleginici Aidi Kankaraš već smo pisali, ali ona ne prestaje da nas prijatno iznenaduje. Pored rada na informativno-naplatnom punktu u Tivtu, Aida je i reprezentativka Crne Gore u kuglanju. Ali, to Aidi, pored redovnog posla, nije jedino zanimanje. Za ovaj novogodišnji broj našeg lista, popričaćemo s Aidom o njena dva hobija. Prvi je izrada nakita, a drugi izrada poslastica i čudesa od tijesta.

Eleonora Albijanić

Aida, kada je počelo tvoje zanimanje za izradu nakita?

Tačno je da pored sporta posebno volim kuvanje, a moja ljubav je izrada nakita. Naime, to sa nakitom je krenulo još 1992/93. godine. Bilo je nezgodno vrijeme, tražila sam posao i razmišljala kako zaraditi novac. Šetajući kroz park šutirala sam šišarke i tad se prvi put javila ideja da napravim nešto od šišarki. Tako je i započela izrada prvog nakita, vjerovali ili ne, upravo od te šišarke. Bili su to lančići i minduše. U to vrijeme bilo je veoma teško nabaviti bilo kakav materijal koji mi je bio potreban za rad. Snalazila sam se na razne načine, a problem je takođe bilo i tržište. Ta vremena nijesu nam isla u prilog. Zato je i nastupila velika pauza do neke nove prilike, ali je bilo veoma bitno da nikad nisam odustala i da je taj žar uvijek tinjao. Došla su najzad i neka nova, bolja vremena koja su nudila razne mogućnosti. Često odlazim u Sarajevo i kad god pođem uvijek ulazim u jednu prodavnici u kojoj mogu da se kupe kvalitetni repromaterijali za izradu onog što poželite. Tako nastupa novi period i novi izazovi. Sam pogled na svo to šarenilo izaziva novu emociju, ideje i eto nove priče i novog početka. Pogled na sve te perlice omogućio mi je da krenem u proizvodnju nakita. U glavi kreće mašta, rađaju se ideje i nastaju razne kombinacije.

Odakle crpiš kreativne ideje, šta je tvoja inspiracija?

Inspiraciju nalazim prvo u svojim željama, a onda i ženama, djevojkama koje vole neobične i nespojive kombinacije, a koje upravo mom nakitu daju neku posebnost. Jeste da se nižu perlice, ali opet na neki svoj specifičan način. On se voli

ili ne voli na prvi pogled kao i većina drugog nakita. Prvenstveno pravim nakit koji volim da nazovem "dva u jedan", a to znači da to što ja nanižem možete da nosite u dvije varijante, kao ogrlicu i da je okrećete kako želite, ili kao narukvicu, omotanu duplo oko ruke. Šta je još interesantno da nijedna od tih "dva u jedan" ogrlica-narukvica nije ista

bukvalno ni po čemu, svaka je drugačija, tj. unikatna je. Primjetila sam da se nakit dopada ženama i da ga rado nose. Što se tiče cijena trudim se da to bude pristupačno i dostupno u skladu sa našim standardom.

Koje materijale koristiš?

Za izradu koristim razne materijale, ali i alate, kao što su staklene perlice, kristalne perlice, poludrago kamenje, razni metalni ukrasi, šljokice, alkice, razne igle, sajlice, silk, makaze, klijesta...

Pravi si majstor i za pravljenje slatkih poslastica, vjerujem da je tvoja kreativna crta i ljubav prema slatkom doprinijela da počneš sa izradom slatkisa i za pojedine restorane u Tivtu, pa i one prestižne u Porto Montenegrnu.

Tačno je da pored ovog hobija imam još jedan koji me baš ispunjava, a to je kuvanje. Sigurna sam da je to nešto što obožavam da radim, da isprobavam, istražujem. Uvijek rado isprobavam nove recepte i načine izrade tih istih recepata i učenja novih finesa. Mogu satima da ostanem u kuhinji potpuno isključena iz svih okolnih zbivanja. Nikad nemam strah da li će to što trenutno pravim da uspije ili ne, jednostavno to nekako ide glatko. Poseban su izazov novi recepti. Nije to samo napravi kolač, krećemo od same kupovine namirnica pa sve onda dalje što slijedi, to vam je kao neki ritual. Izrada kolača i torti za druge je krenula nekako spontano. Prvenstveno, moje opredeljenje je izrada baklava po narudžbi. Sigurno se pitate zašto baš baklava? Baklava je tradicionalni slatkiš koji se pravi u

Bosni, a ja sam iz Bosne i tako je nekako došlo do toga da se odlučim baš za pravljenje baklava koje se mogu praviti u raznim varijacijama ako samo pustite mašti na volju. Jednostavno to mi dobro ide i to sam htjela pokazati i podijeliti sa drugima i eto još jedan mali biznis. Zašto da ne? Tako je došlo do saradnje sa restoranom u Tivtu. Po preporuci moje prijateljice koja obožava moje slatkise i tijesta počela sam da izrađujem torte za taj restoran. Tako da se moje uživanje u spremaju spojilo sa korisnim, malim prihodom koji donosim u moje domaćinstvo. Teško je krenuti u te nove vode, pametno ugovoriti posao, odrediti cijenu, zadovoljiti očekivanja, ali nekako se uklapam.

Kako pronalaziš vrijeme da se posvetiš i ovom poslu?

Kad nešto radite, a pri tom volite to što radite, a spretni ste, onda vremena ima za sve. Uz dobru dnevnu organizaciju sve se uskladi, a da pri tom ne trpi ni posao ni kuća ni vaši voljeni iz kuće, koji čak

pomažu ako treba nešto kupiti ili dostaviti. Podrške ne fali, a to je veliki podsticaj.

Koja je tvoja omiljena torta, a koja najbolje prolazi kod drugih? Koju bi prazničnu tortu ili, možda, neko slano tijesto iz tvoje kreativne palete preporučila svojim kolegama?

Izazovno je odgovoriti na ovo pitanje, ima ih više. Takođe i drugi ljudi imaju razne želje ili se dijele na one koji vole čokoladno ili na one koji vole voćno. Neka ovaj put preporuka bude torta i kolač koji najviše vole moji ukućani, a to je "Kraljica čokoladne štangle".

Potrebni sastojci:

- 10 jaja
- 20 kašika šećera
- prašak za pecivo
- 3 kašike prezle
- 250 grama pečenog lješnika ili 250 grama oraha (ja pravim sa orasima)
- 1 margarin
- 200 grama čokolade za kuvanje

Način izrade: Umutiti 10 bjelanaca sa 10 kašika šećera dok ne dobijete čvrsti snijeg. U smjesu dodati prašak za pecivo, prezlu i orahe. Izmiješati drvenom kašikom dok se sastojci ne sjedine. Uključiti rernu na 180 stepeni. Smjesu možete peći u plehu koji želite i sjeći kako želite. Okrugli pleh može jedna kora pa da je prerežete ili pečete dvije kore....vi birate. Ili veliki pleh pa režete koru uzduž...ili u duboki pleh pa da bude kao kolač, stvar izbora. U pleh staviti papir za pečenje i istresti smjesu. Peći 20-30 min. u zavisnosti od rerne, probajte čačkalicom da li je pečeno. Dok se kora hlađi umutite 10 žumanaca sa 10 kašika šećera dok se masa ne udvostruči, zatim kuvajte fil na pari 15-20 min. Kad se fil prohladi dodajte margarin i sve dobro izmutite da bude pjenasto. Filujte tortu. Rastopite čokoladu s 5-6 kašika mlijeka, kad se prohladi prelijte preko kolača ili torte. Prijatno.

Nadam se da ćete ovaj recept isprobati i da ćete biti zadovoljni. Tačno je da mi od ruke ide i izrada pita i dizanih tjesteta. Ovaj put ću se odlučiti za najjednostavniju lisnatu pogaču. Idu praznici, a ona je na trpezi pravi praznik za oči.

Potrebni sastojci:

- 700 grama brašna
- 20 grama kvasca ili 2 kesice
- 2 jaja
- 1 dl ulja
- oko 4 dl mlijeka
- 1 kašikica soli
- 1 kašikica šećera
- 100-150 grama margarina

Izrada: Sastaviti suve sastojke brašno, kvasac, so i šećer, napraviti udubljenje pa dodati ulje, jaja i zamijesiti tjesto sa mlakim mlijekom. Tjesto zatim na radnoj površini mijesiti da se napravi glatka kugla. Nauljiti je i vratiti u zdjelu. Pokriti i ostaviti da nadođe 45-60 minuta. Razvući tjesto na radnoj površini u što veci pravougaonik. Margarin izvaditi iz frižidera i narendati preko tjesteta pa ga malo razmazati. Saviti u rolat i onda možete složiti u pleh u krug, krajeve koje prethodno odrežete nožem stavite na sredinu. Rolat odozgo narežite makazama kako želite. Premažite jajetom i pospite susamom. Pecite u zagrijanoj rerni na 200 stepeni oko 30 minuta. Budite maštoviti pa tjesto složite kako vi želite.

Aida je za svoje kolege, kroz nagrade u nagradnoj igri, odvojila na poklon dva komada svoga nakita "dva u jedan".

VINARIJA "GARNET", SELO GODINJE U CRMNICI

Tradicija pretočena u svjetski brend

Ako je u vinu istina, kako često volimo da kažemo, onda je istina da je Crnica pravo crnogorsko vinogorje u kojem se proizvode jedna od najkvalitetnijih vina, ne samo u našoj zemlji nego, bez lažne skromnosti, na prostoru jugoistočne Evrope. Specifičan ukus sa posebnom notom koju mu daje grožđe znalački uzgajano na kraškom zemljisu okupanom suncem u izuzetnim klimatskim uslovima jadranskog zaleda, čini ovo vino pravim eliksirom mladosti i zdravlja, nektarom koji budi i najtananjija čula. Za novogodišnji dodatak pretprazničnog broja našeg korporativnog lista razgovarali smo sa Majom i Miškom Lekovićem, vlasnicima vinarije u selu Godinje u Crmnici, koji su priliku za uspješan porodični biznis pronašli u razvoju vinskog brenda "Garnet".

Eleonora Albijanić

Kako ste i kada odlučili da nastavite porodični biznis proizvodnje vina?

Proizvodnja grožđa i vina čini veliki dio mog života. U sjećanju su svježe slike iz djetinjstva gdje sa svojom porodicom berem grožđe, koje zatim nosimo kući i sipamo u visoki drveni badanj, da bi ga na kraju gazili kako bi došli do slatkog, ljepljivog nektara. Mislim da je svako dijete u Crmnici prvi put u životu efekat alkohola osjetilo nakon što bi popilo čašu mastike – grožđanog soka koji je tek na pola puta do vina. Imao

sam 20 godina kada sam se usudio da svojim roditeljima predložim neke novine u tehnologiji proizvodnje vina, uz obećanje, ponajviše sebi, da neću mnogo odstupiti od onoga što je tradicija naše proizvodnje i cijelog regiona. Od tada sam neprekidno radio na poboljšanju kvaliteta grožđa i vina, kao i razvoju proizvodnih kapaciteta naše porodične vinarije. Negdje na tom putu odlučili smo da vinu damo ime i da od tog momenta započnemo sa razvojem našeg brenda. Za naziv Garnet inspiracija je bila legenda

koja se prepričava u Crmnici i koja govori o djevojci koja je nosila vrč crnog vina na glavi kada je zatekla noć na putu do kuće. Vrč sa vinom joj je slučajno pao na zemlju, a тамо где је земља упила вино, почео је да извире минерални гранат, полудраги камен боје вина.

Garnet je, ustvari, engleski prevod riječi granat, a za taj naziv smo se odlučili da ovu legendu i priču o crnicičkom vnu što lakše približimo stranim gostima koji nas najčešće posjećuju u našoj vinariji.

Je li bilo teško ostaviti pogodnosti života u gradu i okrenuti se poslu na selu, u vinogradu? Kako djeca, pored svih "zamki" današnjeg online života, prihvataju ovaj izazov?

Kada smo u Godinju, posebno tokom sezone, osjećamo se kao u centru svijeta. Skoro da nema kontinenta sa kojeg nam nisu dolazili gosti da piju naše vino. Dok smo tamo sa gostima uglavnom koristimo engleski jezik što je dobro za nas, a posebno za djecu, koja su rano počela da uče i koriste strane jezike. U našoj vinariji imamo osjećaj da pripadamo svijetu i taj osjećaj prenosimo na djecu. Ne mogu da se sjetim nekih posebnih pogodnosti života u gradu koje nemamo u Godinju, a puno je lijepih i zanimljivih trenutaka koje doživljavamo dok smo na selu. Kada se uželimo grada, biramo hoćemo li do Podgorice ili do mora, jer je udaljenost od Godinja ista u oba pravca. Svi smo se navikli na taj dinamičan ritam koji imamo tokom većeg dijela godine, pa nikom posebno ne nedostaju online sadržaji. Sa djecom je možda malo drugačije, ali i oni cijene ono što imamo kao porodica u Godinju. Mislim da će to vremenom cijeniti još i više.

PORODICA LEŠOVIĆ

Koju vrstu vina proizvodite i kako ste došli do imena brenda Garnet?

Moja porodica je veoma dugo, mogu reći vjekovima, proizvodila samo crveno vino, koje mi zovemo crno zbog veoma tamne boje i punog tijela. Crno vino pravimo dominantno od sorte Vranac uz dodavanje drugih lokalnih sorti grožđa u manjem procentu. Ono što je karakteristično za crno vino Garnet je da ono nastaje procesom prirodne vinifikacije, što bi značilo da fermentaciju obavljaju prirodni kvasci koji na

našem grožđu dolaze iz vinograda. Tako se oduvijek radilo u našoj porodici i tu tradiciju ne želimo da mijenjamo. Vino dobijeno na ovaj način je svake godine drugačije i u tome je njegova ljepota. Posljednjih nekoliko godina vina dobijena procesom prirodne fermentacije postaju sve traženija, prvo u restoranima sa Mišelin zvjezdicama, a sada se taj trend širi dalje. Mi, sa našim crnim vinom, spremno dočekujemo taj novi trend.

Nedavno smo počeli da proizvodimo i roze vino od Vranca i bijelo vino od grožđa sorte Chardonnay. Novi smo u tome, ali smo već prepoznati, jer i u tom segmentu tvrdoglavno slijedimo svoju ideju i svoj ukus za vina. To su elegantna vina,

osvježavajuća i pitka, vrlo zahvalna za slaganje sa tradicionalnim jelima i hranom koju obično pripremamo za sebe i za naše goste.

Sva naša vina proizvodimo i čuvamo u bačvama od inoksa i, barem za sada, ne koristimo drvenu burad u proizvodnji. Time postižemo da nam vina imaju prirodan ukus i aromu koja potiče od grožđa i nastaju tokom procesa vinifikacije i odležavanja.

Slijede praznici. Koju biste vrstu hrane uparili sa vašim crnim vinom? Koje su njegove karakteristike?

To je vino punog tijela sa relativno visokim sadržajem alkohola, ali voćnim ukusom i mekim taninima. Zbog tih svojih karakteristika lako ga je složiti sa jelima od mesa i sosevima na bazi paradajza ili voća, posebno višanja i šljiva. Često spremimo barbakju (BBQ) sos od

pelata, crnog vina i našeg sirupa od višanja koji pravimo kod kuće po svom receptu, pa ga kombinujemo sa nekim mesom, sirom ili domaćim čipsom od krompira. To nam je najdraža kombinacija sa našim crnim vinom. Pored toga, odlično se slaže i poluzreli koziji ili zreli kravljii sir koji može biti dodatno začinjen biberom ili čilijem.

Bijelo vino tradicionalno ide uz ribu. Da li ga preporučujete uz još neku hrani?

Grožđe za naše bijelo vino beremo ranije nego što je možda uobičajeno, pa je vino dobijeno od njega veoma svježeg ukusa, sa lijepim kiselinama i sadržajem alkohola između 12 i 13 odsto. Naš Chardonnay, takođe, predlažemo uz ribu, ali i uz kvalitetan pršut, meki kravljii sir, paštetu od maslina ili, što je i najjednostavnije, a veoma ukusno, domaći hljeb preliven kvalitetnim maslinovim uljem.

Koja je karakteristika vašeg roze vina?

Roze pravimo od grožđa Vranac koje beremo početkom septembra, dok grožđe još nije previše slatko, a sadrži visok procenat vinske kiseline. Nakon vinifikacije to je vino sa sadržajem alkohola oko 12 odsto, nešto tamnije boje u poređenju sa roze vinima Provanse, koja se smatraju referentnim u ovom segmentu svjetskog vinarstva, ali i izraženom aromom jagode i maline. Naš roze najčešće kombinujemo sa brusketima od domaćeg hljeba,

paradajza, svježeg bosiljka i kvalitetnog maslinovog ulja.

Koje vino najbolje ide uz kolače? U stvari, koje biste vino preporučili možda uz čokoladu, o kojoj takođe pričamo priču u ovom novogodišnjem izdanju?

Vranac odlično ide uz kolače. Ako je kolač manje sladak i sadrži tamnu čokoladu, preporučujemo zrelijе crno vino Vranac, barem dvije ili tri godine staro. Uz slađe kolače, posebno voćne, predlažemo naš roze Vranac.

U staroj kući u Godinju, nudite organizovane degustacije vaših proizvoda uz prigodnu zakusku. Kako zainteresovani mogu rezervisati posjetu vašem imanju?

Vrata naše vinarije otvorena su za posjetioce od aprila do novembra, a dešavalo se da primimo goste i tokom zime. Za sada, degustacije organizujemo na otvorenoj terasi naše vinarije i to je razlog zbog kojeg sezona degustacija ne može biti duža. Za goste organizujemo degustaciju našeg vina i zakuske koja se slaže uz njih, tako da im

priuštimo kompletan doživljaj crnogorske tradicionalne kuhinje uz dodatak nekih internacionalnih jela za koja, opet, koristimo domaće namirnice.

Tokom cijele posjete goste vodimo kroz degustaciju uz opis vina i hrane, ali i spremnost da odgovorimo na sva njihova pitanja.

Posjetu treba najaviti i napraviti rezervaciju barem par dana unaprijed. Zainteresovani nas mogu kontaktirati putem društvenih mreža *winery.garnet* ili putem naše internet stranice, www.winerygarnet.com.

U želji da nam iduća godina svima bude mnogo bolja od ove na izmaku, koristimo priliku da zaposlenima u EPCG poželimo srećne praznike, a za troje čitalaca vašeg cijenjenog korporativnog lista, kako bi obogatili novogodišnju trpezu, poklanjam po tri flaše naših vina.

VESELIN GARDASHEVIC, arhivista i, u slobodnom vremenu, pčelar, vlasnik oko 100 košnica

Pčelarstvo je ljubav i potreba za drugačijim odnosom sa prirodom

Pčele, kao najvažnija bića na planeti, velika su ljubav našeg kolege Veska; kaže, da se bar malo ugledamo na pčele i njihovu veličanstvenu međusobnu komunikaciju kao i opštenje sa prirodom, siguran je da bi ovaj svijet bio mnogo bolje i pravednije mjesto za život

Tatjana Knežević Perišić

Razgovor sa Vekom o pčelama, nije samo priča o njima; to je podsjećanje na rodno mjesto Ubla čevska, to je istorija, tradicija, to je – ljubav. Kaže nam da je svaki hobi, pa i ovaj, neka druga dimenzija života i da se, boraveći u pčelinjaku i brinući prije svega o pčelama, opusti i skloni od svakodnevnih problema, koje savremeni način života nameće. Čovjek treba što više da živi u skladu sa prirodom, da je osjeća i poštuje njene zakonitosti, a jedan od načina za to je i druženje sa ovim divnim stvorenjima.

Pčelarstvo je kod Gardaševića baš tradicija. Kada je sve počelo?

Pčelarstvo u našoj porodici jeste tradicija, kao i u mnogim familijama iz Stare Crne Gore jer je gotovo svako domaćinstvo, pored krupne i sitne stoke, posjedovalo i košnice sa pčelama. Uljanici, kako su se tada nazivali pčelinjaci, obično su se postavljali iznad kuće, u blizini torina sa stokom i uvijek je to bio okomit i popločan teren na sunčanoj strani i zavjetrini. Tako je i moja porodica, u tom vremenu, posjedovala veliki

stočni fond i pčelinjak sa preko 100 takozvanih primitivnih košnica – ulišta, koje su se tada koristile. I pored toga prinosi meda su bili i po više stotina kilograma.

Med se vadio iz gornjeg dijela ulišta – košnice zajedno sa sačem i ručno cijedio. I kad bi danas to pokušali objasniti nekom od mladih – savremenih pčelara da se moglo iz tako malih ulišta, na takav način izvaditi toliko meda, teško da bi vam povjerovali! A objašnjenje je logično i jasno – jako rodne i medonosne

godine, odsustvo svih savremenih bolesti koje napadaju pčele i jak stočni fond, koji je oplemenjivao teren koje su pčele koristile za svoju ispašu.

Koliko su to bile medne i rodne godine, pričao mi je jedan moj stariji rodjak ovog ljeta prilikom posjete mom pčelinjaku. Kaže mi tom prilikom: "Govorilo se u stari vakat, Eno kod Majora - moj đed Spasoje - teče med i mlijeko... A o čemu se u stvari radilo... Obilje paše i za pčele i za stoku je dovodilo do toga da ljeti, po vrućini, mlijeko curi iz vimena ovaca i krava, a istovremeno i med iz košnica, koje su isto tako postavljane na kamenim pločama. To je bio slučaj sa mnogim domaćinstvima iz tog doba. Otuda, kad se htjelo reći za nekog da bogato zivi i izraz: Kod njih teče med i mlijeko!"

pravca tadašnjeg Nikšića, koji je bio pod vlašću Otomanske imperije. Neprestana borba za slobodu učinila je crnogorski narod otpornim na nedaće koje su ga snalazile i protiv kojih se vjekovima hrabro i odlučno borio za uzvišene ideale slobode, čojsstva i junaštva, koje su ta surova, i za život, teška vremena nametala. Za te ideale su Crnogorci, skoro

crnogorskih ratnika uspjelo da probije turski logor i prežive. Sedmi je bio Nikac od Rovina, koji je tom prilikom, zadobio osam teških rana i preživio. Taj podvig, sa svojih odabranih 40 ratnika, uz još mnoga njegova lična junaštva učinio ga je, po многima, najvećim junakom crnogorskim svih vremena.

Mnogi toponimi i nazivi predjela u ovim krajevima i dan danas podsjećaju kolike su žrtve i stradanja Crnogorci i Crnogorke podnijele u vječitoj borbi za slobodu i svoj opstanak.

Čovjek kao društveno biće od pčela može puno da nauči, jer je pčela svoj društveni život u pčelinjoj zajednici dovela do savršenstva.

Ovaj posao je tvoj otac radio u Ublima čevskim, jednom poznatom crnogorskom mjestu, gdje vam je porodična kuća. Kažu da je svako brdo i svaka kuća – istorija?

Moj otac se bavio pčelarstvom iz ljubavi i hobija kao i želje da nastavi porodičnu tradiciju i onoga što je naslijedio od svog oca. Brinući o pčelama, on je nalazio razlog više da često bude na porodičnom imanju, a tu ljubav prema svom rodnom kraju prenio i na mene i mog brata, koji smo nastavili tamo gdje je on stao.

Ublji čevski su staro istorijsko mjesto u katunskoj nahiji u Staroj Crnoj Gori i bilo je prva brana od Turaka iz

bez izuzetka, bez razmišljanja i svoje živote davali.

Baš ovdje u Ublima čevskim je oko 1750. godine, jedan važan istorijski događaj uveliko obilježio položaj Crne Gore u tom vremenu. Naime, turska vojska pod komandom Čehaj paše, sa 30 000 vojnika je krenula, po ko zna koji put, da pokori Cetinje. Turska vojska se na putu za Cetinje zaustavila u Ublima čevskim da odmori i pripremi se za obračun sa Crnogorcima sa namjerom da ih konačno pokori. Nikac od Rovina, sa 40 svojih ratnika, upao je u turski logor i tada su posjekli Čehaj pašu i svu njegovu pratnju. U krvavom okršaju nakon toga, samo je sedam

A onda si Ti, prije petnaestak godina, preuzeo porodični posao. Zbog jednog međeda?

Ja, moj brat i sestra, kao djeca, smo pomagali ocu oko vrcanja meda i nekih jednostavnijih poslova u pčelinjaku u kome je bilo uvijek od 30-40 košnica. Otac je o njima brinuo i mi se puno nijesmo miješali u njegov posao, osim ako on to nije tražio od nas. Međutim, prije petnaestak godina, jedan međed je posjetio naš pčelinjak u Ublima čevskim, u jesenjem periodu, kad nikoga nije bilo u kući i tom prilikom nam je uništilo gotovo sav pčelinjak u potrazi za medom. Ostalo je samo 8 košnica. Nijesmo imali drugog

izbora, nego da ih te zime selimo negdje drugo i izbor je pao na Glavu Zete. Obzirom da sam ja u tom vremenu radio u Hotelu na Glavi Zete, tu sam imao priliku da ih često obilazim i malo po malo razvila se kod mene ljubav prema pčelarstvu koja i dan danas traje. Siguran sam da će tako biti dok god mognem da se na pravi način brinem o njima, jer pčele u današnjem vremenu zahtijevaju konstantnu i stručnu pažnju i brigu.

Dakle, od tih osam, danas imaš oko 100 košnica! Kako si uspio?

Kad sam preuzeo od oca brigu o pčelama, polako sam počeo da se interesujem za pčelarstvo. U tome sam imao značajnu pomoć od mog prijatelja i sadašnjeg kolege Ratka Pejovića, koji mi je, kao iskusni pčelar, pomogao u savladavanju osnovnih tajni pčelarstva i dodatno ulio ljubav prema ovom, za mene, lijepom i plemenitom hobiju. Kažem osnovnih tajni jer je pčelinja zajednica još uvijek u mnogim stvarima zagonetna i čovjeku će trebati još puno da pronikne u sve tajne koje one nose u sebi.

Kako su godine prolazile tako se i moj pčelinjak uvećavao a rasla je i moja ljubav prema ovim posebno vrijednim i korisnim stvorenjima. U narednih desetak godina, ja sam postepeno povećavao broj košnica, dopunjavao svoje znanje o pčelama i dosao do četrdesetak društava. Onda sam odlučio, prije pet godina, da iskoristim povoljnosti, koje je tadašnje Ministarstvo poljoprivrede davalо i preko evropskih fondova i Investiciono razvojnog fonda uzeo sam kredit od 10.000€. Ta sredstva sam iskoristio da proširim pčelinjak i nabavim savremenu opremu za vrcanje meda. Uz veliki rad i ljubav koja je potrebna, ja sam, uz svog brata sa kojim dijelim porodično imanje, tako formirao pčelinjak od oko 100 društava i na tom broju ću se zaustaviti jer pri ovom obimu posla mogu kvalitetno da isplaniram svoje slobodno vrijeme i posvetim ga u velikoj mjeri bavljenju pčelarstvom.

Šta radiš sa viškom meda?

Viškove meda, koji se pojave, prodam na tržistu, a jedan dio poklonim prijateljima i onima koji se obrate za pomoć za pravljenje melema ili narodnih ljekova. Dobro je poznato da je med nezamjenjiv sastojak u spravljanju tradicionalnih crnogorskih narodnih ljekova, napitaka i sl. Med je jedina hrana koja je za ljudsku upotrebu i koja se ne kvari. Rok trajanja mu je neograničen ako se čuva u adekvatnim uslovima. Poznato je da su prilikom

otvaranja piramide u Egiptu arheolozi otvarali glinene čupove sa medom koji je i posle par hiljada godina bio ispravan za ishranu.

Da li crnogorsko društvo vrednuje napore pčelara?

Pčelarstvo je u Crnoj Gori, u poslednjih nekoliko godina, u ekspanziji zahvaljujući podršci koju pčelari dobijaju od Ministarstva poljoprivrede, ali mi se čini da se ova oblast može unaprijediti u cilju konkretnije i izdašnije pomoći pčelarima od strane države i pčelarskog saveza. Konkretno, potrebno je kvalitetnije urediti odnose u samoj pčelarskoj organizaciji, evidentirati tačan broj pčelara i pčelinjih društava, da se na jedan konkretan i kvalitetan način urede odnosi između nadležnih institucija i samih pčelara, kako bi se problemi rješavali efikasno i na vrijeme. Proteklih nekoliko sezona u Crnoj Gori i regionu, prinosi meda nijesu bili na očekivanom nivou i pčelari su imali velike probleme da bukvalno održe svoje zajednice u životu.

Medonosne pčele se mogu smatrati super organizmom, đe je košnica sa pčelama od oko 40 000 – 50 000 jedinki, organizam koji apsolutno sinhronizovano djeluje i opšti sa prirodom, na samo njemu znan način.

Brendiranje crnogorskog meda, kao prepoznatljivog proizvoda zdrave hrane, je dobar potez koji je Pčelarski savez Crne Gore, zajedno sa Kućom meda pokrenuo. Crnogorski med je prepoznat kao med vrhunskog kvaliteta koga treba, uz dobar marketinski nastup, postaviti na mjesto koje mu pripada, a to je po mom dubokom mišljenju, svrstavanje u sam vrh najboljih i najkvalitetnijih medova Evrope.

Sve ovo daje nadu da će, uz ostale povoljnosti koje Kuća meda iz Danilovgrada obezbjedjuje za crnogorske pčelare, biti dodatni impuls i podrška u razvoju pčelarstva u nasoj zemlji.

A šta pčele imaju, a nemaju ljudi?

Medonosne pčele se mogu smatrati super organizmom, đe je košnica sa pčelama od oko 40 000 – 50 000 jedinki organizam koji apsolutno sinhronizovano djeluje i opšti sa prirodom na samo njemu znan način. Njihovo društvo nema centralni autoritet i niko nije glavni, a njihovo kolektivno društveno

ponašanje je prosto zapanjujuće i to kako i na koji način one dolaze do zajedničkih odluka i kako dodjeljuju zadatke i dijele posao, kako komuniciraju i obavještavaju jedna drugu o poziciji cvjetova koje treba posjetiti. Matica kao jedina plodna ženka u košnici, širi feromone koje ostale pčele radilice prepoznaju preko čula mirisa i ukusa i preko kojih komuniciraju u košnici u potpunom mraku, što je zadivljujuće!

Matica tako drži pčelinje društvo na okupu, a, sa druge strane, ostale pčele u košnici kontrolišu rad matice i tako se dopunjaju.

Svoj život i ponašanje u prirodi, pčele su dovele do savršenstva i tako u gotovo nepromijenjenom obliku i organizaciji opstaju preko 50 miliona godina. Ako se pretpostavlja da savremeni čovjek postoji oko 200 000 godina, onda se odgovor na Vaše pitanje sam nameće, a to je da čovjek kao društveno biće od pčela može puno da nauči jer je pčela svoj društveni život u pčelinjoj zajednici dovela do savršenstva.

One su, inače, proglašene za najvažnija bića na planeti ali, nažalost, postoji velika opasnost za njihov opstanak, čemu čovjek umnogome doprinosi jer ne živi u skladu sa prirodom i svojim ponašanjem ugrožava i mnoge druge biljne i životinjske vrste. Da se bar malo ugledamo na pčele i njihovu veličanstvenu međusobnu komunikaciju kao i opštenje sa prirodom, siguran sam da bi ovaj svijet bio mnogo bolje i pravednije mjesto za život.

Djeca i mentalno zdravlje u doba korone

Neophodna verbalna podrška i fizički kontakt

Psihološkinja Bojana Perović

Kao društvo dugo nijesmo bili pod ovakvom vrstom stresa. Trenutna situacija utiče na sve aspekte naših života. Mediji neprekidno izvještavaju o broju zaraženih, umrlih, otkazuju se javna događanja, zatvaraju se vrtići, škole, na snazi je online način rada i učenja, a socijalni kontakti svedeni su na minimum. Glavne poruke koje se šire putem medija u poslednjih osam mjeseci: ostani doma, ruke, distance, maska, izolacija, samoizolacija, crni petak i ponedjeljak "odzvanjaju u ušima" i

odgovornosti nad svime što možemo kontrolisati.

Grupe koje su posebno osjetljive na nepredviđene okolnosti jesu djeca predškolskog uzrasta. Najčešći simptomi koji se ispoljavaju kod njih, a koji su rekacija na novonastale, uznemiravajuće okolnosti, jesu poremećaj sna i dnevne rutine. Kod djece školskog uzrasta, dominantne reakcije na novonastale okolnosti jesu ispoljavanje otvorene ili prikrivne brige o vlastitoj i

stvaraju veliku dozu neugodnosti i straha. Kako u ovim vremenima nesigurnosti i straha pronaći pravu mjeru između onoga što je dobro i ono što nije? Kako biti dovoljno oprezan, ali ne i postati paranoičan? Kako zadržati zdrav razum kada su nam bazične potrebe dovedene u pitanje? Trenutna situacija nas tjera na razmišljanje i preispitivanje nekih temeljnih vrijednosti. Podsjeća nas kako nemamo potpunu kontrolu nad prirodom i događajima. Ali isto tako nas usmjerava na razmišljanje i preuzimanje

porodičnoj sigurnosti. Javlju se i iritabilnost i agresivno ponašanje. Djeca koja se nalaze u periodu adolescencije imaju većinom nagle promjene raspoloženja, burno reagovanje, praćeno preintenzivnim emocijama ljutnje i tuge.

Na koji način u ovom periodu pomoći djeci? Verbalna podrška i fizički kontakt (dodir) su im neophodni. Učenje vještina prepoznavanja i verbalizacije osjećanja su od velike važnosti za razumijevanje trenutne situacije. Podsticanje izražavanja osjećanja kroz igru, crtanje ili pričanje priča mogli bi urodit plodom. Pozitivno potkrepljenje ponašanja primjerenog uzrasnoj dobi (pohvala i nagrada), podsticajne fizičke odgovornosti, zdrave ishrane, sve to su modeli kojima se možemo upravljati kako bismo našim najmlađim i najdelikatnijim olakšali ovaj, u najmanju ruku, neprijatan period. Razumljivo je i normalno osjećati nelagodnost, anksioznost i zabrinutost u ovom periodu, ali prihvatanje i uvažavanje sopstvenih i osjećanja svoje djece jeste pravi put ka normalizaciji osjećanja zabrinutosti. Djeca vole red i rutinu, stoga je potrebno pomoći im u planiranju radnog ili slobodnog dana. Djeca vole kretanje i aktivnost, pa je potrebno to im i omogućiti. Za onu koju ipak nijesu aktivna poželjno je probuditi motivaciju za obavljanje

određene fizičke aktivnosti. Djeca, takođe, vole da budu korisna, pa im je poželjno dati neke zadatke primjene njihovom uzrastu, jer će efikasnost dodatno povećati njihovo samopouzdanje i samopoštovanje. Treba hvaliti njihov trud i angažman. Kroz igru uče i ratereću se napetosti. Dobro je sačuvati i njegovati razboristost i osjećajnost, otvorenost i aktivnost, strpljenje i toleranciju, efikasnost i odgovornost i konstruktivnost i zajedništvo.

Idealni su uslovi da sa djecom radimo sve one stvari za koje inače nemamo vremena, ni djeca, ni mi. Svaki trenutak iskoristite da sa djecom radite nove stvari, možete zajedno spremati hranu, čistiti životni prostor, gledati stare fotografije ili otpočeti novu sezonu serije. Trudite se da riječi kao što su "covid, korona, izolacija" koristite samo kada je to nužno. Uložite napore da se djeca, bar u kućnom ambijentu koji mora biti siguran, tako zaista i osjećaju.

Stresna vremena često uzrokuju razmišljanja koja nisu korisna. Prirodno je imati nelagodne i opterećujuće misli u kriznim vremenima, ali je istovremeno potrebno imati i uravnoteženu perspektivu, bez prepostavljanja najgoreg. Prijatne aktivnosti pomažu da poboljšamo svoje raspoloženje, tako da je veoma važno da samostalno, ali i sa djecom, radimo stvari u kojima uživamo. Osmišljanje aktivnosti u kojima uživamo, a koje možemo da radimo kod kuće i to svakodnevno, dalo bi odlične rezultate. Na primjer, slušanje muzike, gledanje filmova, vježbanje kod kuće, spremanje ukusnih i neobičnih obroka, uživanje

Dajte sebi dozvolu za ispoljavanje osjećanja, pronadite ono što vas zaista čini srećnim i podsjetite se koje su vaše snage.

u ukusu hrane u trenutku, čitanje knjiga, igranje društvenih igara...

Milioni ljudi širom svijeta za mjesec dana će ispraćati staru i dočekivati Novu godinu, nadajući se da će im ona donijeti više sreće i lijepih trenutaka. Vjerski praznici takođe iziskuju okupljanja i različite rituale koji podrazumijevaju sabiranja oko iste trpeze. Nameće se pitanje - kako u doba aktuelne pandemije slaviti praznike? Prema našim običajima: rukovanje, zagrljaji, poljupci nezaobilazni su u proslavljanju. Sa jedne strane, nadležni i zdrastveni radnici kao glavnu preporuku u sprječavanju širenja kobnog virusa preporučuju fizičku distancu, dok, sa druge strane, čovjeku je važan fizički dodir u održavanju socijalnih kontakata. U svečanim i radosnim trenucima, poput proslave Nove godine funkcionišemo bolje u društvu uže i šire porodice i prijatelja. Da bi održali praznični duh, a istovremeno i sačuvali svoje zdravlje, preporuke su da osjećanja, riječi podrške i želje izrazimo bez dodira, kroz lijepu riječ, uz blag i podržavajući ton glasa, a sve putem dostupnih online sredstava. Praznični duh nas podjseća koliko su bliskost i intimnost važni. Uviđamo da imamo potrebu da jasno i otvoreno saopštavamo svoje mišljenje, želje,

očekivanja i da želimo to da čujemo i sa druge strane. Upravo je to ljepota praznika. Oni nas pozivaju da budemo smjeliji i hrabriji. Hrabri - da ovogodišnje praznike i proslave pokušamo osmisliti na drugačiji i kreativniji način, gdje ćemo se truditi da poklanjamo svu svoju pažnju, emocije i misli našim najbližima u okićenim domovima sa novim i ukusnim specijalitetima.

Možda takav način proslavljanja praznika nije ono o čemu smo maštali i što smo zapravo i željeli, ali ovakav vid proslavljanja može biti period "autentičnosti", gdje smo svi kod svojih kuća sa našim najbližim, period porodičnog blagostanja, posvećenosti našim najbližim koje smo često zapostavljali uslijed velikog broja obaveza.

Postoje i oni koji su, nažalost, u nemogućnosti da praznike provedu sa najbližima, jer žive negdje daleko, oni koji nemaju nikog bliskog pa im ova situacija dodatno usložnjava nastupajuće praznike. Praznični duh je idealan ne samo za upućivanje ljubavi i nježnosti drugima, nego i sebi, jer svako je vrijedan toga, tačnije - duguje sebi to. Dajte sebi dozvolu za ispoljavanje osjećanja, pronadite ono što vas zaista čini srećnim i podsjetite se koje su vaše snage.

Kreativno i s ljubavlju

Ove godine kupovinu gotovih poklona zamijenite onim koji ste sami napravili. Istina, potrebno je više vremena, truda, pomalo vještine, ali garantujemo da ćete se dobro zabaviti, a usput i obradovati voljene osobe

Preuzeto sa countryliving.com

Ko ne voli sniježne kugle? I to još ručno rađene!

Za ovaj projekat potrebno je: čista tegla, destilovana voda, glicerin, šljokice za snijeg, figure i ljepilo. Dobro operite i osušte teglu. Na unutrašnju stranu poklopca zalijepite figure koje želite. Dok se ljepilo suši u teglu uspite vodu i kap glicerina. Šljokice dodajte po volji, u zavisnosti od toga koliko snijega želite. Kad se figurice dobro učvrste na poklopцу zatvorite teglu i promućkajte.

Za one kojima ručni rad ide od ruke ovo je idealna prilika da to i pokažu. Ako volite da vezete samo napravite šablon sa nekim prazničnim motivom, uzmite konac i iglu u ruke i krenite!

Ako ste ljubitelj pletenja, ove godine umjesto šala, kape i rukavica možete isplesti dekorativne jastučnice. Nije problem ni ako ste manje vještici, dovoljno je da imate džemper koji više ne nosite. Ušnjete ivice i dobićete unikatan poklon.

Niko neće zamjeriti ako odlučite da ga zadržite za sebe.

Odlučili ste da napravite jastučnice od džempera, ali ne znate šta ćete sa rukavima? Iskoristite ih da upakujete flašu vina!

Evo nekoliko ideja i za one koji su već kupili poklone, ali žele da ih, ove godine, upakuju malo drugačije. Za ukrašavanje pakovanja vam mogu poslužiti ostaci papira, vunice, papirne slamke, trakice, pa čak i lizalice, bilo šta što vam je na dohvat ruke. Pustite mašti na volju i zabavite se!

Jednostavniji praznični keksići.

Potrebno je:

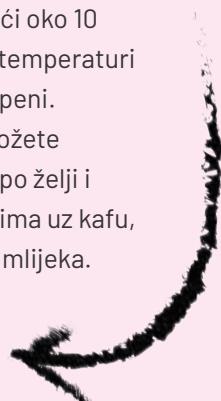
1 jaje, 100 - 120 g šećera, 1 vanilin
šećer, 220 g putera i 450 g
brašna. Umutiti jaje i šećer, a po
želji možete dodati cimet,

đumbir u prahu ili
kakao u ovu smjesu.
Dodati puter i mutiti
mikserom dok se
smjesa ne sjedini, pa
postepeno dodavati
brašno. Kad se tijesto
dobro sjedini umijesiti
ga rukama, a prije
razvlačenja ostaviti da
odstoji na hladnom.
Tijesto razvući i sjeći
po želji. Peći oko 10
minuta na temperaturi
od 200 stepeni.

Keksiće možete
dekorisati po želji i
uživati u njima uz kafu,
čaj ili šolju mlijeka.

Naoružajte se pištoljem za lijepljenje, tubom od
stiropora ili kartona i kesicama čaja i napravite pravi
poklon za ljubitelje ovog toplog napitka. Na dnu
jelke zaliđejte kuticiju koju možete napuniti rižom ili
kamenčićima kako bi jelka bila stabilnija, a može biti
zgodno mjesto za još neki poklončić.

TEHNO MAX

Ovog decembra ostvarite
popust od 15% na kupovinu svih
Xiaomi proizvoda u Tehnomaxu.

Aleksandar Jaredić, profesionalni fotograf

Ovo želite da imate - **XIAOMI MI 10T Pro 5G**

Mi 10T Pro ima 3 kamere: ultra široku, široku i 2x zoom. Glavni adut ovog uređaja je široka kamera sa čitavim 108Mpix. Mnogima se taj učini pretjeranim, ali kad napravite fotografiju na cijelih 108Mpix, vidjećete da ima nevjerojatno mnogo detalja i oštine koju manji senzori jednostavno ne mogu da postignu.

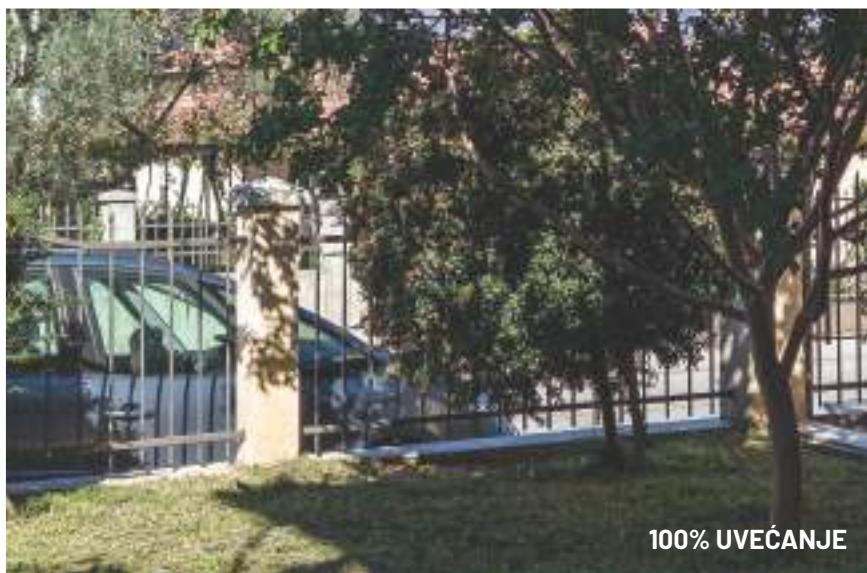

Ovo je bio moj prvi susret sa nekim telefonom iz ove kuće. Pratio sam ih i ranije, ali nijesam imao prilike da ih koristim. Ono što mi se na prvu loptu dopalo je kvalitet izrade i osjećaj da u ruci držite komad kvalitetne elektronike. Veličina kamera na zadnjih strani je obećavala nešto posebno što se kasnije i ispostavilo kao opravdano.

Nakon kraćeg podešavanja i prebacivanja podataka sa prethodnog telefona vrlo brzo je bio spremjan za rad. I to rad itekako brz sa obzirom na to da ima ekran koji se osvježava brzinom od 144Hz, što se prilično osjeti u svakodnevnom radu.

Drugi telefoni koji imaju brzine osvježavanja preko standardnih 60Hz u velikoj većini slučajeva pate od kratkog trajanja baterije što kod Mi 10T Pro nije slučaj. Baterija od izdašnih 5000mAh izdržava cito dan ne znam šta da mu radite. Meni je prvog dana izgurao skoro 9 sati "on screen time-a".

Prikaz boja na ekranu je prirodan i prijatan. Po dnevnom svjetlu je dovoljno osvijetljen. Još jedna stvar koja me impresionirala je čitač otiska prsta na power dugmetu koji radi veoma brzo.

100% UVEĆANJE

Nego, da pređemo na glavnu stvar, a to su fotografije. Mi 10T Pro ima 3 kamere: ultra široku, široku i 2x zoom. Glavni adut ovog uređaja je široka kamera sa čitavih 108Mpix. Mnogima se to učini pretjeranim, ali kad napravite fotografiju na cijelih 108Mpix vidjećete da ima nevjerojatno mnogo detalja i oštine koju manji senzori jednostavno ne mogu da postignu.

Još jedna prednost ovako velikog senzora je ta što možete dobiti prirodno zamućenje pozadine bez potrebe za softverskim trikovima.

Fotografije u automatskom režimu imaju solidan dinimčki opseg, kako u sjenkama tako i svjetlijim partijama.

Kako Mi 10T Pro ima tri kamere (ultra široku, široku i tele) možete sa istog mesta isti motiv da snimite na različite načine što vam daje dodatnu fleksibilnost i kreativni potencijal.

Ono gdje ovaj telefon briljira je svakako noćni režim gdje ako ga naslonite na nešto ili upotrijebite stativ možete dobiti sjajne rezultate.

Za portrete imate više opcija, možete ih snimiti standardnom kamerom ili iskoristiti portrait mode koji će dodatno zamutiti pozadinu i tako istaknuti subjekat. Kako za portait mode koristi širokougaonu kameru preporučujem da se primaknete kako bi dobili što prirodnije rezultate.

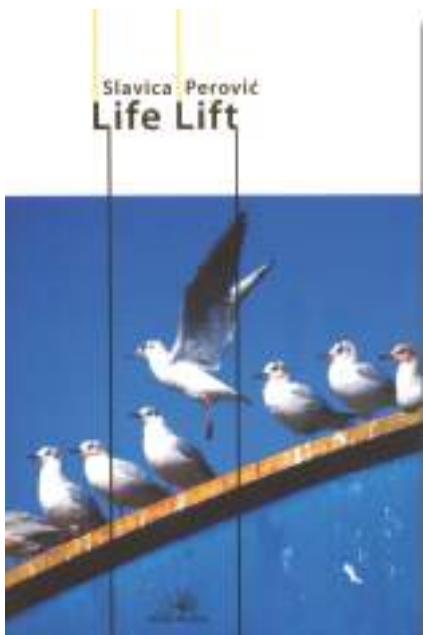

Pored ovih standardnih modova za fotografisanje, Mi 10T Pro ima još gomilu kreativnih modova i filtera ali da bi ih sve prikazali ova recenzija bi prerasla u knjigu pa savjetujem da sami isprobate sve te opcije i vidite šta možete da dobijete. U svakom slučaju bilo da ste foto amater, entuzijasta ili profesionalac ovaj vas uređaj neće razočarati već možete biti sigurni da ćete uvijek imati uz sebe nešto čime ćete moći da zabilježite bitne trenutke, lijepе pejzaže i ljudе.

Preporuka Eleonore Albijanić, specijaliste za eksternu komunikaciju

Prijateljima poklanjajte knjige

Life Lift, Slavica Perović

Ovaj roman ne ostavlja ravnodušnim, govori o tome da pravi put uvijek postoji, ali morate spoznati sebe i zauzeti stav. Zato navodi na mnoga preispitivanja, sebe i svojih odnosa sa okruženjem, a često prepoznajete i likove iz stvarnog života. Suštinu romana najbolje opisuje sama autorka izjavom: "Svi mi nosimo mnogo akumulisanih tuđih romana i priča, pokušala sam da napravim ono što Orhan Pamuk definiše kao fikciju koja liči na stvarnost", rekla je Perović.

Glavna junakinja romana Life lift je Agneza Ena, novinarka koja pokušava da napiše esej za prestižnu nagradu. Paralelno sa ovim dešavanjima, dešava joj se drama na ličnom nivou.

A meni u glavi često odzvanja jedan mali segment romana: "...šoto braco lungo mare..."

Kradljivica knjiga, Markus Zusak

Uvijek kada u kućnoj biblioteci ugledam ovu knjigu, asocijacija su suze koje sam nesumice lila kada sam završila čitanje. Fantastičan roman.

Radnja je smještena u Njemačkoj, početak II svjetskog rata. Počinju da padaju bombe, a mi živimo život devetogodišnje djevojčice Lизel i stanovnika njene ulice u kojoj živi sa starateljima, jer su joj roditelje odveli u koncentracioni logor. Lизel krade knjige!.... Hoće li i vama ovaj roman izmamiti suze, provjerite sami.

Crveno i Crno, Anri Bejl Stendal

Radnja knjige Crveno i crno, koju mnogi karakterišu kao prvi realistički, ali i prvi psihološki roman, dešava se u drugoj deceniji XIX vijeka. Za ovu knjigu kažu da su je voljeli Niče i Sartr, a tretira temu aktuelnu i danas: licemerje, sujetu, bolesnu ambiciju.

Ovaj roman bavi se sudbinom mladog i ambicioznog siromašnog provincijalca, sina drvodelje, u postnapoleonovskoj Francuskoj. Dvije boje koje krase naslov, crvena i crna, simbolički označavaju dva društvena poziva – crveno – vojni, a crno – sveštenički, kojima teži glavni lik, Žilijen Sorel. I čitavog života se preispituje da li je izabralo pravi. Njegova bolesna ambicija ne preza ni od čega, a njegova sujetu ga tjera da se dokazuje sebi, postavljajući ciljeve koji više unižavaju druge nego što uzdižu njega.

Otmenost ježa, Mjuriel Barberi

Knjiga o umjetnosti života. Prefinjena. Najčitaniji roman u Francuskoj 2007. i 2008. godine. Puna inteligentnog humora, prefinjenih osjećanja. Govori o tome da za istinsku ljubav prema bliskom biću, prijatelju nikad nije kasno. Knjiga puna životnih istina, govori i o beznačajnosti društvenih razlika. Jedna od mnogobrojnih kritika kaže: "Knjiga sreće

i tuge, koja donosi mir...".

A meni je ovu knjigu, i još pregršt brižljivo biranih, u život donijela moja Jovanka. Poklanjajte knjige prijateljima, svaka nosi svoj znak.

S one bande moje gore, Jasenka Lalović

Knjigu koja je u posljednje vrijeme na mene ostavila veliki utisak, poklonila mi je Ljilja. Knjiga životna, jednostavna, prosto vas tjera da vizuelizujete svaku scenu, da je proživite, uzburkava emocije. Priča o ljudskim sudbinama između dva svjetska rata, o ljudima s jedne strane omeđenim kršom, a sa druge morem.

Da li su razlike nepremostive ili pak pomirljive? Radnja je smještena u Paštrovićima, ali kao i u mojoj Boki, koja ima sličnu priču, glasam za simbiozu. Knjiga me podsjetila na "Ženski rodoslov", Ljiljane Habjanović Durović, kojoj se uvijek rado vraćam.

Jezik kojim je pisana, vraća me u djetinjstvo, pa se i zapitam i pokušavam da se sjetim koga još mogu čuti da tako priča. I ipak se sjetim. Kad smo kod jezika koji je korišten u ovoj knjizi, preporučujem iz sveg srca, svima koje interesuje "Romanizmi u Crnoj Gori - jugoistočni dio Boke Kotorske", autorke Vesne Lipovac Radulović.

Filmovi za opuštanje i uživanje

U stvari ljubav

(Love Actually, 2003)

Samo je pet nedelja do Božića, a porodične, prijateljske i ljubavne priče se zapliću i raspliću. Likovi se zaljubljuju, odljubljuju, neki u prave, neki u pogrešne ljude. Tajni obožavatelji, zaneseni dječaci, udovci, pisci slomljenog srca, niko ne ostaje imun, pa čak ni engeski premijer. Romantična i prijateljska ljubav čini okosnicu filma, kroz koji se provlači šarmantna obrada pjesme Love Is All Around (Ljubav je svuda okolo). Sjajnu glumačku ekipu u ovoj ljubavnoj komediji predvode Hju Grant, Lijam Nison, Ema Tomson, Kolin Firt i Bil Naj. Ako vas zanima šta se desilo 14 godina kasnije tu je i Red Nose Day Actually, kratkometražni nastavak snimljen u saradnji sa humaniratnom organizacijom Comic Relief koja za cilj ima borbu protiv siromaštva, nasilja, zlostavljanja djece, HIV-a i drugih globalnih problema na jedinstven način - zabavom i smijehom.

Čudo u 34. ulici

(Miracle on 34th Street, 1994)

Snimjen prema klasiku iz 1947. godine, film prati Suzan Voker koja odavno ne vjeruje u Deda Mraza. Njena majka joj je otkrila "tajnu" o njegovom postojanju, tako da Suzan ne očekuje poklone sa svoje liste želja. Međutim, nakon što upozna jednog posebnog Deda Mraza, ova šestogodišnja djevojčica će otkriti da se snovi ostvaruju ako se jako vjeruje.

Sam u kući 1 i 2

(Home Alone 1, 1990; Home Alone 2, 1992)

Teško je zamisliti praznike bez serijala *Sam u kući*, makar prvog i drugog dijela. Praznici su i porodica Mekalister se spremaju za putovanje u Pariz. U jutarnjoj žurbi da stignu na aerodrom na vrijeme, potpuno zaborave na Kevina, najmlađeg člana, koji sada ima cijelu kuću za sebe. U početku uživa u slobodi, ali ubrzo otkriva

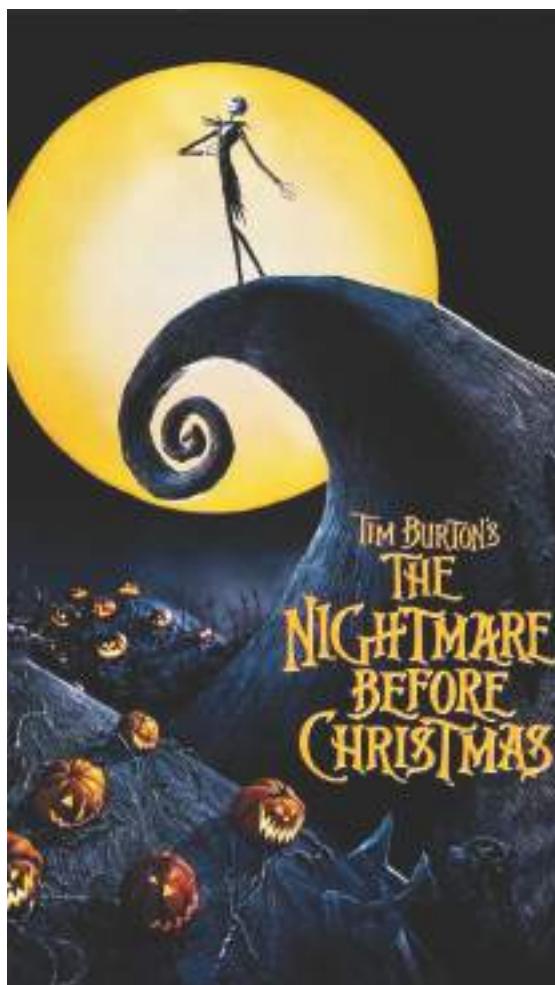
da dva provalnika žele da opljačkaju njegovu kuću na Božić. Kako bi osujetio njihov plan, Kevin postavlja zamke svuda po kući. U drugom dijelu filma, Kevin ponovo ostaje sam, ovog puta u Njujorku, gdje se ponovo sastaje sa starim rivalima koji, ovoga puta, hoće da opljačkaju prodavnicu igračaka.

Noćna mora prije Božića

(The Nightmare Before Christmas, 1993)

Ovaj animirani mjuzikl snimljen je po priči Tima Bartona tehnikom stop animacije. Govori o stanovnicima Grada Noći vještice (Halloween Town) i njihovom kralju bundeva Džeku Kosturu (Jack Skellington), kojem je dosadilo da svake godine slavi Noć vještice. Jedne noći, šetajući šumom, nabasao je na krug drveća koja nikad nije vidio. Na svakom stablu su se nalazila vrata, a najviše pažnje su mu privukla vrata u obliku jelke. Džek je prošao kroz njih i zašao u magični grad pun snijega i sreće, Božićgrad (Christmas Town). Očaran šarenilom i veseljem odlučio je da je upravo Božić praznik koji mu je nedostajao. Međutim, njegovi sugrađani ne dijele ovo oduševljenje.

Budi u toku - budi u igri

Pravila:

Pravo učešća u nagradnoj igri imaju samo zaposleni u EPCG koji tačno odgovore na pitanje i pošalju kupon sa odgovorom i ličnim podacima. Svaki zaposleni može poslati samo jedan kupon. Svi koji pošalju dva ili više kupona, kao i oni koji pogrešno odgovore na pitanje, biće diskvalifikovani. Nagradnu igru prieđe Sektor za korporativne komunikacije, te zaposleni u njemu ne mogu učestvovati.

Kupone je potrebno poslati najkasnije do 15. januara na adresu EPCG, Sektor za korporativne komunikacije, Vuka Karadžića 2, Nikšić, sa naznakom „za nagradnu igru“, ili ubaciti u za to predviđene kutije.

Dobitnici će biti kontaktirani po izvlačenju, a njihova imena objavljena u narednom broju lista Elektroprivreda.

DOBITNICI 72. KOLA:

Lovćen osiguranje AD

Tanja Nikčević (HE "Perućica")

Živko Andrijašević, Milan Šćekić

"Crnogordki vladari"

Radmila Perović (FC Snabdijevanje)

Ljilja Radović (HE "Perućica")

Sreten Gojković (Direkcija)

Vladimir Jovanović "Crnogorstvo"

Marko Zajović (FC Snabdijevanje)

Božidar Živković (FC Snabdijevanje)

Vladimir Jovanović "Ubiti knjaza; bombaška zavjera 1907-1908"

Vesna Caušević (Direkcija)

Stanka Dubljević (Direkcija)

Milica Bošković (HE "Perućica")

NAGRADNO PITANJE

Kada je EPCG postala članica Međunarodne agencije za energetiku?

Komisija za izvlačenje:

Tatjana Knežević Perišić (Sektor za korporativne komunikacije)

Miodrag Vuković (Sektor za korporativne komunikacije)

Nagrade

3 x Komplet vina vinarije "Garnet"

5 x Xiaomi ruksak

5 x Xiaomi poklon set

**5 x Xiaomi slušalice
USB Type-C**

**5 x Bombonjera
(Aneta Božović)**

**2 x 2u1 orglica
(Aida Kankaraš)**

5 x Korporativni poklon set

**2 x 1kg domaćeg meda
(Veselin Gardašević)**

**5 x Živko Andrijašević "Istorija
crnogorske elektroprivrede"**

**Budi u toku
budi u igri**

IME I PREZIME: _____

POSLOVNA JEDINICA: _____

BROJ TELEFONA: _____

E-MAIL: _____

ODGOVOR: _____

1 x Lovćen osiguranje AD
Godišnje osiguranje kuće ili stana

